

Nr 1.

Ankom till Riksdagens kansli den 4 maj 1910 kl. 8 e. m.

Särskilda utskottets, nr 1, utlåtande nr 1 med anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition, nr 85, med förslag till lag om reglering af prästerskapets aflöning m. m., dels och väckta motioner i ämnet.

Genom en den 4 mars 1910 aflåten proposition, nr 85, hvilken af kamrarna öfverlämnats till behandling af särskilda utskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden, föreslagit Riksdagen att antaga här nedan införda förslag till

- 1) lag om indragning till statsverket och afskrifning af prästerskapets tionde samt om ersättning därför;
- 2) lag om reglering af prästerskapets aflöning;
- 3) lag om emeritilöner för präster;
- 4) lag om kyrkofond; samt
- 5) grunder för ändringar i lagstiftningen om ecklesiastika boställskogar.

I sammanhang med nämnda proposition har utskottet till behandling förehaft nio särskilda med anledning af propositionen väckta motioner, nämligen

inom Första kammaren:
af herrar *C. H. Björck* och *S. Clason*, nr 69 och 70; samt
af herr *O. Jonsson*, nr 71;

inom Andra kammaren:
af herr *D. Persson* i Tällberg, nr 241 och 242;
Bih. till Riksd. Prot. 1910. 9 Saml. 1 Afd. 1 Häft. (Nr 1.)

af herr *P. Nilsson* i Bonarp, nr 252, i hvilken motions syfte tolf ledamöter i kammaren instämt;

af herr *J. Ericsson* i Vallsta, nr 256 och 257; samt

af herr *J. Byström*, nr 258.

Af motionerna afser den af herr *P. Nilsson* väckta ändring i hvad Kungl. Maj:t föreslagit rörande tiden för afskrifning af prästerskapets tionde. Herr *Byström* hemställer om ändrade föreskrifter beträffande tiden för giltigheten af uppgjord löneroglering. Herr *D. Persson* föreslår i motionen nr 241 delvis andra grunder för bestämmandet af fyllnadsbeloppen till grundlönerna för kyrkoherdar och komministrar än hvad den kungl. propositionen innehåller. Herrar *Björck* och *Clason* påyrka i motionen nr 69 en utsträckning till vissa närmare angifna fall af rätten för präst att erhålla ålderstillägg, och i motionen nr 70 en förbättring i de för extra ordinarie präster föreslagna emeritilöner. I motionen nr 242 uttalar sig herr *D. Persson* för ett uteslutande ur 1 § af förslaget till lag om kyrkofond af bestämmelsen därom, att de i kyrkofonden ingående medlen skola utgöra en svenska kyrkans tillhörighet. Herr *Jonsson* framlägger förslag afseende att fonder och dylikt, bildade af skogsmedel, som erhållits från af församling inköpt boställe, må förbehållas vederbörande församling; och liknande förslag, ehuru något mera vidtgående, framlägges af herr *J. Ericsson* i de af honom afgifna motionerna.

Vid propositionens behandling har utskottet jämväl tagit i öfvervägande ett af herr *F. Söderbergh* i motion nr 255 inom Andra kammaren väckt yrkande därom att propositionen med de ändringar, som tilläfvats kunde befinnas nödiga, måtte af Riksdagen antagas allenast under förutsättning att ett i motionen framlagdt förslag till lag angående tillsättning af prästerliga tjänster samtidigt blefve antaget, öfver hvilken motion utskottet samtidigt härmed afgifver särskildt utlåtande, nr 2.

Frågornas
uppkomst och
föregående be-
handling.

I afseende å de nu föreliggande frågornas uppkomst äfvensom den utredning och handläggning i öfrigt, som föregått deras framläggande till den nu församlade Riksdagens pröfning, torde utskottet få i korthet erinra om följande.

Med anledning af en af Riksdagen den 5 maj 1897 aflåten skrifvelse med begäran om utredning och förslag beträffande ändrade grunder för prästerskapets aflöning med flera därmed sammanhängande frågor, uppdrog

Kungl. Maj:t genom nådigt beslut den 22 oktober 1897 åt en kommitté — den så kallade prästlöneregeringskommittén — att verkställa de utredningar och uppgöra de förslag, om hvilka i Riksdagens förenämnda skrifvelse förmäles.

Prästlöneregeringskommitténs till trycket befordrade handlingar äro grupperade i tre afdelningar, af hvilka den första utgör en samling af de på grund af kungl. förordningarna den 11 juli 1862 och den 1 november 1872 af Kungl. Maj:t utfärdade resolutioner angående löneregleringar för rikets prästerskap.

Den andra afdelningen innefattar kommitténs tid efter annan afgifna betänkanden och förslag. Dessa äro: I. »Betänkande och förslag till förordning angående utarrendering af prästerskapets med jordbruk förenade bostadsboställen», af den 20 december 1899; II. »Betänkande med förslag till ecklesiastik boställsordning och till förordning om ecklesiastika byggnadslånekassor», af den 17 augusti 1900; III. »Betänkande och förslag beträffande den kyrkliga indelningen och organisationen», af den 20 december 1900; samt IV. »Betänkande och förslag angående reglering af prästerskapets aflöning och därmed sammanhängande frågor», af den 19 juni 1903.

Uti den tredje afdelningen har kommittén sammanfört åtskilliga till olika serier hörande, till frågans belysning utarbetade tabeller.

Med utgångspunkt från prästlöneregeringskommitténs förslag aflät Kungl. Maj:t till 1908 års Riksdag särskilda propositioner nr 84 och 88, hvaruti föreslogs, att Riksdagen måtte antaga *dels* af Kungl. Maj:t framlagda förslag till 1) lag om indragning till statsverket och afskrifning af prästerskapets tionde samt om ersättning därför, 2) lag om reglering af prästerskapets aflöning, 3) lag om emeritlöner för präster samt 4) lag om kyrkofond, *dels* vissa grunder för ändringar i lagstiftningen om ecklesiastika boställsskogar och *dels* förslag till ecklesiastik boställsordning. Kamrarna stannade emellertid i skiljaktiga beslut, i följd hvaraf förslagen för den Riksdagen förföllo. De underkastades därefter inom vederbörande departement vissa jämkningar, hvarefter Kungl. Maj:t i propositioner nr 39 och 40 till 1909 års Riksdag ånyo framlade dem för Riksdagen till antagande. Icke heller vid denna Riksdag uppnåddes enighet mellan kamrarna, i följd hvaraf förslagen jämväl för sistnämnda riksdag förfallit.

Departementschefen har nu genom särskildt tillkallade sakkunniga låtit utarbeta nya förslag till bestämmelser i ämnet, hvilka förslag i hufvudsak hvila på den af prästlöneregeringskommittén lagda grunden, men

i vissa hänseenden modifierats med hänsyn till den behandling, frågan vid Riksdagarna 1908 och 1909 undergått. Dessa förslag hafva sedermera af ytterligare tillkallade sakkunniga undergått särskild granskning. Öfver de sålunda uppgjorda förslagen — innefattade uti ett af de först tillkallade sakkunniga den 14 december 1909 afgifvet betänkande — med de ändringar och tillägg, som innefattas i en af de sedermera tillkallade sakkunniga uppsatt, vid betänkandet fogad promemoria, hafva hörts domkapitlen och Stockholms stads konsistorium, domänstyrelsen, statskontoret och kammarkollegium. Efter det yttranden från dessa myndigheter inkommit, hafva förslagen inom departementet underkastats ny granskning och bearbetning, hvarefter slutligen det förslag, som afser ecklesiastik boställsordning, den 11 februari 1910 blifvit med några smärre förändringar remitteradt till lagrådet för inhämtande af dess yttrande.

Enligt hvad departementschefen anfört till statsrådsprotokollet (sid. 28), har, i den mån sådant låtit sig göra, vid förslagens utarbetande såsom regel iakttagits, att, så långt bestämmelserna i de förut af Kungl. Maj:t framlagda förslagen vid Riksdagen lämnats utan anmärkning, desamma äfven nu bibehållits oförändrade.

*Af prästlöne-
reglerings-
kommittén i
dess allmänna
motivering
framhållna
synpunkter i
afseende å reg-
lerandet af
prästerska-
pets aflönings-
förhållanden
m. m. samt
grundtankar-
na i kommit-
téns förslag.*

Då de utdrag af statsrådsprotokollet, som åtföljt de förut i ämnet aflättna kungl. propositionerna, likasom de utlåtanden, hvilka med anledning af samma propositioner afgifvits af vederbörande utskott, innefatta mer eller mindre utförliga redogörelser för de viktigaste delarna af kommitténs utredning äfvensom för kommitténs principuttalanden rörande vissa frågor, har utskottet trott sig i nu nämnda hänseenden kunna inskränka sig till att erinra allenast om följande.

I skrifvelse af den 5 maj 1897 hemställde Riksdagen:

att Kungl. Maj:t täcktes så fort ske kunde låta verkställa noggrann utredning såväl beträffande den på nu gällande löneregleringar grundade skattskyldigheten till prästerskapet från den tiondepliktiga jorden och andra beskattningsföremål i jämförelse med hvarandra, både inom hvarje församling och mellan olika församlingar, som ock beträffande de aflöningsvillkor, som för närvarande af prästerskapet i olika församlingar åtnjötes;

att Kungl. Maj:t täcktes, efter verkställd utredning af på frågan inverkande omständigheter, till Riksdagens godkännande framlägga de grunder, som ansåges böra blifva bestämmande vid reglerandet af prästerskapets aflöning, sedan tiden för nu gällande lönekonventioner utlupit;

att vid utredandet af berörda grunder särskild hänsyn måtte tagas bland annat därtill:

huruvida icke en utjämning borde åstadkommas i afseende på de bidrag till prästerskapets aflöning, som utginge från olika skatteobjekt, och i hvad mån staten borde bidraga till aflöningen;

huruvida icke från tillgängliga fonder bidrag kunde lämnas till aflöning åt prästerskapet i de församlingar, som eljest skulle däraf oskäligt betungas;

huruvida en utjämning i viss mån af olikheterna uti prästerskapets aflöning inom olika församlingar och tjänstegrader kunde äga rum, så att hvarje präst erhöle anständig bärning;

huruvida icke vissa komministraturer borde och kunde indragas och andra förvandlas till pastorsbeställningar;

huruvida en sammanslagning af smärre pastorat kunde äga rum;

huruvida icke afkastningen af prästerskapets löneregleringsfond och de ecklesiastiska bostälernas skogsfond borde i större omfattning än hittills tagas i anspråk för prästerskapets aflöning;

huruvida icke förändrad ordning för prästbostälernas utarrendering borde stadgas, med fäst afseende därpå, att boställena måtte väl häfdas samt såväl församlingarnas som prästerskapets bästa tillgodoses; samt

att Kungl. Maj:t täcktes i sammanhang med ofvan omnämnda utredning äfven låta verkställa utredning angående möjligheten af och sättet för beredande af pension åt de prästmän, som af ålder eller sjukdom ej förmådde behörigen uppehålla sina tjänster, samt därefter för Riksdagen framlägga de förslag, hvartill utredningen kunde föranleda.

I den för prästlöneregleringskommittén den 22 oktober 1897 utfärdade instruktionen anbefalldes kommittén att vid utredandet af grunderna för de nya regleringarna taga särskild hänsyn bland annat därtill, »huruvida icke en utjämning bör åstadkommas i afseende på de bidrag till prästerskapets aflöning, som utgå från olika skatteobjekt, och i hvad mån staten bör bidraga till aflöningen». Riksdagen har ock i sin skrifvelse af den 5 maj 1897 sagt sig vara öfvertygad därom, att en »mycket omfattande revision af grunderna för skyldigheten att bidraga till prästerskapets aflöning blifver nödvändig, så att en utjämning må kunna ske i afseende på de olika skatteobjekten»; och Riksdagen synes hafva velat angifva revisionens hufvudsyfte med orden: »Genom en sådan utjämning skulle . . . i ett stort antal församlingar de berättigade skälen till de klagomål, som nu höras från ägarna till tiondeskyldig jord, kunna upphävas».

Då kommittén skulle för sig klargöra innebörden af det erhållna uppdraget i afseende å skattejämknigen, fann kommittén, enligt hvad dess betänkande innehåller, att det icke skulle göra till fyllest, om tionden blott utbyttes mot en gång för alla bestämda afgifter, såsom af Rikets ständer föreslogs i deras skrifvelse af den 6 juli 1857, men hvilket utbytande Kungl. Maj:t ansåg böra begränsas till en tidrymd af femtio år, i syfte att dymedelst skulle åt kyrkan förbehållas rätten att vid ny löneroglering få tiondeavgifterna skäligen och efter behofvet förhöjda. Ehuru en fast tiondesättning, hvarigenom afgifternas förhöjning i förhållande till jordbruksnäringens ökade bruttoafkastning för framtiden blefve förhindrad, enligt kommitténs mening helt visst skulle vara i beskattningshänseende påkallad och numera troligen icke möta något hinder, ansåg likväl kommittén, att hvad som kallats »de berättigade skälen till klagomål från ägarna till tiondeskyldig jord» icke syftade på någon farhåga från tiondegifvarnas sida för nu utgående afgifters förhöjning, utan fast mer på en tiondegifvarnas önskan att få samma afgifter i möjligaste mån nedsatta.

Kommittén tillbakavisade äfven den tanken, att det åsyftade målet skulle helt vinnas allenast genom en revision af nu gällande mycket bristfälliga bestämmelser om afgifter af annan fastighet än jordbruksfastighet och af inkomst. Därigenom kunde, yttrade kommittén, visserligen det betydande antal fyrkar, som för närvarande gå fria från afgifter till prästerskapet, blifva beskattade, och således ett afsevärdt tillskott till prästerskapets aflöning vinnas; därigenom kunde också bidraget från vissa beskattningsföremål blifva icke obetydligt större. Men kommittén framhöll tillika, hurusom för ägarna af tiondeskyldig jord därmed vore föga vunnet, såvida den för nu gällande lönerogleringar uppställda grundsatsen fortfarande skulle tillämpas, nämligen att tionden, såsom en afgift för sig, bestämmes efter egna grunder och utan jämförelse med eller inverkan af andra afgifters belopp.

Kommittén ansåg därför, att en för samtliga skattskyldiga gemensam och lika grund för utgörande af bidragen till prästerskapets aflöning borde bestämmas. Af hänsyn till de församlingsmedlemmar, hvilka hittills varit jämförelsevis litet betungade af direkt skatt till prästerskapet, ansåg kommittén tillika det vara ett hufvudvillkor för skattejämknigen lyckliga genomförande, att för bidragsskyldigheten fastställdes en viss gräns och att denna gräns icke sattes för hög.

Uppenbart är, att om den tiondeskyldiga jordens afgifter till prästerskapet, hvilka för ecklesiastikåret 1896—97 i medeltal uppgingo för landsbygden till 27.29 öre per fyrk och för städerna till 16.72 öre per fyrk, skola

i väsentlig mån nedbringas, kan — med hänsyn därtill att i många af landsbygdens församlingar jordbruksfastigheten utgör det ojämförligen viktigaste skatteobjektet — en dylik reglering icke försiggå, utan att för lindringens avvägbringande tages i anspråk ett mycket betydande bidrag från annat håll. Riksdagen har ock i skrifvelsen af den 5 maj 1897 antydt, att det borde tillses, huruvida icke någon lindring må kunna beredas vissa församlingar genom bidrag från tillgängliga fonder eller annorledes, så att församlingarna ej öfver höfvan betungas, men vederbörande prästerskap likväl erhåller sin anständiga bärgning, hvarvid särskildt framhållits prästerskapets löneregleringsfond, från hvilken enligt Riksdagens förmenande möjligen mera än hittills årligen kunde disponeras till förmån för sådana församlingar, som äfven efter införandet af förändradt utskyltdsystem blefve för svaga att bereda sin präst anständig bärgning.

Med afseende å frågan, om prästerskapets löneregleringsfond, de ecklesiastika bostälленas skogsfond eller andra liknande fonder må — under förutsättning att de för prästerskapets aflöning nu påräkneliga församlingsafgifterna varda genom en skattenedsättning minskade — kunna tillgripas för att utfylla, hvad i följd däraf kommer att på många håll brista i aflöningsmedel, erinrade kommittén, att de inkomster, som tillflyta ecklesiastika fonder, hufvudsakligen bestå dels af arrendemedel för indragna stom-, annex- och mensalhemman, dels af skogsförsäljningsmedel från prästerskapets bostadsbostälлен, dels af intressemedel äfvensom af kapitalvinster å utlottade obligationer. Nämda inkomster utgöra, alldeles på samma sätt som tertialtionen och öfriga prästrättigheter, en prästerskapet tillförsäkrad lönetillgång och äro oundgängligen nödiga till täckande af prästerskapets aflöningsbehof. Ehuru för närvarande tionden utgår oförminskad, förslå de ej ens för detta behof. Då hvarken inom Kyrkomötet eller inom Riksdagen torde finnas benägenhet för en så väsentlig förändring af hittills gällande grunder i fråga om användningen af berörda medel, att afkastningen af prästbostälлен och andra ecklesiastika egendomar skulle få från den ena församlingen öfverflyttas i ändamål att nedsätta den andra församlingens tiondeafgifter, ansåg sig kommittén böra taga för gifvet, att hvad i Riksdagens skrifvelse den 5 maj 1897 yttrats om en utsträcktare användning af medel ur prästerskapets löneregleringsfond kunde afse endast sådana förhållanden, som redan för närvarande berättigade till bidrag från denna fond i syfte att lindra de svaga församlingarnas bördor, men att däremot de väsentligen nya förhållanden, som skulle uppstå genom tiondens nedsättning, måste tänkas påkalla bidrag från helt annat håll.

Om prästtioden skall aflyftas från den tiondeskyldiga jorden, ansåg kommittén, att en sådan åtgärd icke kunde på ett i någon mån tillfredsställande sätt utföras, utan att denna börda blefve fördelad på de skattskyldiga i hela riket efter samma grunder, som gälla för beskattning i allmänhet. Enligt de grundsatser, som numera vunnit häfd i den svenska skattelagstiftningen, fann kommittén icke heller någon väsentlig invändning kunna anföras mot en sådan åtgärd. Prästerskapets tionde, hvilken med hänsyn till ålder är fullt likställd med kronotionden, och som med de på 1862 års förordning grundade lönerregleringarnas fastställande förvandlats till en för femtio år fixerad afgift i naturapersedlar och penningar, har nämligen enligt kommitténs mening i själfva verket så stor likhet med kronotionden och grundräntan, att det icke kunde anses orimligt, att äfven denna kyrkliga grundskatt småningom blefve på liknande sätt utjämnad. Men för en sådan utjämning kräfdes enligt kommitténs mening, att staten ingrepe för att genom sin beskattningsmakt åvägabringa tiondeafgifternas ersättande genom deras fördelning å samtliga skattskyldiga.

Skatteutjämningen ansåg kommittén lättast kunna åvägabringas på sådant sätt, att de af jordbruksfastighet till prästerskapet utgående tiondeafgifterna omsattes till en bestämd summa i penningar och därefter från någon viss tidpunkt indroges till statsverket, samt att de sålunda till statsverket indragna tiondeafgifterna småningom minskades eller afskrefves, till dess de slutligen upphörde att af de skattskyldiga utgöras. Å andra sidan skulle kyrkans intresse tillgodoses därigenom att, i samband med indragningen, af statsmedel till kyrkan årligen lämnades ersättning, fullt motsvarande den indragna tiondens belopp.

Utöfver ersättningen för den gamla prästtioden, hvilken ecklesiastikåret 1896—97 hade ett värde af 3,699,450 kronor, ansåg kommittén, att af statsverket borde lämnas godtgörelse jämväl för de afgifter, som blifvit bestämda att utgå af bergverk, kvarnar, fabriker samt andra inrättningar och som för omförmälda år uppgingo till 198,504 kronor. Dessa senare afgifter, hvilande å annan fastighet än jordbruksfastighet, kunde, såsom kommittén anmärkte, i det hela anses utgöra en tionde å industriens afkastning och sålunda motsvara tionden å jordbruksnäringen.

Prästerskapet enligt förut gifna författningar tillkommande tionde och andra afgifter af såväl jordbruksfastighet som annan fastighet böra alltså efter kommitténs åsikt indragas till statsverket, för att sedermera afskrifvas, mot det att kyrkan erhåller en i penningar bestämd ersättning för hvad af nämnda beskattningsföremål utgått till prästerskapets aflöning.

Dessutom ansåg kommittén, att i stället för samtliga uti den äldre lagstiftningen grundade extraordinarie afgifter af församlingarnas medlemmar bör, i den mån sådant till lönerns bestridande inom hvarje pastorat blir erforderligt, utgöras af alla beskattningsföremål en i förhållande till deras skattekraft lika, måttlig afgift. Gränsen för denna skattskyldighet ville kommittén bestämma så, att ej inom något pastorat må till aflöning af prästerskapet därstädes, mot församlingsmedlemmarnas bestridande, utdebiteras afgifter till sammanlagdt högre belopp, än som erhålles under det antagandet, att för hvarje person af pastoratets hela folkmängd utginge 20 öre, och därutöfver för hvarje kyrka af hela kyrktalet inom pastoratet 5 öre eller, där kyrktalssättning icke äger rum, för hvarje krona af de skattskyldiga inom pastoratet påförd bevillning 50 öre. Sedan denna gräns blifvit uppnådd, skulle hvad därutöfver kan vara af behovet påkalladt för att uppbringa prästerskapets inom pastoratet aflöning till erforderligt belopp på annat sätt beredas.

Tionde och afkastning af jordagods äro prästerskapets förnämsta inkomstkällor. Med hänsyn till arten af dessa inkomstkällor har det, särskildt i äldre tider, icke kunnat undvikas, att inkomsterna blifvit större i församlingar belägna i en fruktbar slättbygd än i en mager skogstrakt, oaktadt de förra församlingarna i vidd, mången gång i folkmängd och oftast i besvärlighet, åtminstone såvidt endast naturliga förhållanden afses, varit de senare underlägsna. Jämte det orättvisa i denna anordning, enligt hvilken tjänstgöringens besvärlighet i och för sig merendels icke öfvat något inflytande på aflöningens storlek, anmärkte kommittén såsom en med systemet förenad obillighet, att öfver hufvud alltför stor olikhet i prästerskapets aflöningsförhållanden varit rådande. Vid åtskilliga beställningar — kyrkoherdebefattningar såväl som komministraturer — hafva nämligen inkomsterna varit väsentligen mindre, än som bort påkallas af nödig hänsyn till prästens ställning och vikten af en någorlunda sorgfri utkomst, under det att åter andra prästerliga tjänster varit så rikligt aflönade, att inkomsterna öfverstigit hvad som kan anses lämpligt och passande vid jämförelse med de löneförmåner, som förunnats en del ämbeten utom kyrkan, hvilka i minst lika hög grad, som de prästerliga, af sina innehafvare kräfva samvetsgrannhet, nit och duglighet.

Då emellertid enligt 1862 års förordning tionde och andra afgifter skola bibehållas inom hvarje församling såsom aflöningsmedel för församlingens eget prästerskap, måste, såsom kommittén framhöll, utjämnningen af olikheterna i prästerskapets löner blifva väsentligen begränsad. De gemensamma

lönertillgångarna inskränka sig nämligen till inkomster, som grunda sig på statsanslag i kontanta penningar, kronotionage och hemmansräntor eller på arrenden för de af kronan upplåtna stom-, annex- och mensalhemman och lägenheter, som icke äro bostadsboställen. Förmedelst dessa lönertillgångar äfvensom andra, hvilka sedermera tillkommit, nämligen skogsmedlen, har väl, såsom kommittén påpekade, det svagast aflönade prästerskapets ekonomiska ställning blifvit upphjälpt, ehuru mycket ännu återstår att därutinnan uträtta. Men de jämväl mycket öfverklagade ojämnheterna i aflöningsförhållandena för tjänster, som i det hela äro med hvarandra likställda, hafva däremot endast i ringa mån blifvit afhjulpna. Detta kan, yttrade kommittén, heller icke gärna hafva skett, då ju några allmänna grunder med afseende å lönernas beräkning ej blifvit uppställda för att tillämpas vid de lönerregleringar, som uppgjordes i enlighet med nyssnämnda förordning, och tillräckliga gemensamma medel ej heller stodo till förfogande för att till erforderlig höjd uppbringa lönerna för prästerskapet i församlingar, hvilka ej mäktade att med egna tillgångar bereda den lön, som skäligen kunde fordras.

Att afgifter, som af ett pastorat utgöras till dess prästerskap, skulle användas till aflöning för prästerskapet inom ett annat pastorat, ansåg kommittén ej kunna ifrågasättas, då ju en dylik anordning skulle alltför skarpt bryta med de förhållanden i afseende å prästerskapets aflöning, som historiskt utvecklats sig från tiden närmast efter kristendomens införande här i landet, samt dessutom innebära en obillighet och en orättvisa mot de församlingar, på hvilkas bekostnad andra församlingars prästerskap skulle gynnas. Icke heller ville kommittén tillråda, att prästerskapet skulle göras till tjänstemän, som aflönas af staten, om ock en eller annan fördel vunnos därigenom.

Om således å ena sidan skall uppehållas den gamla kyrkliga grundsatsen, att hvarje församling bör — när icke obilliga anspråk därigenom ställas på densamma — aflöna sitt prästerskap, samt å andra sidan afhjälpas det nu rådande missförhållandet med otillräcklig aflöning för ett flertal präster och med ojämn aflöning för prästerskapet i dess helhet, bör det efter kommitténs mening så ordnas, att kyrkan till sitt förfogande erhåller medel, som möjliggöra reglering efter rationella grunder af prästerskapets löner. Kommittén påvisade, att dylika medel också erbjuda sig i den tiondeersättning, som, enligt hvad i det föregående blifvit utveckladt, skulle af statsverket utgöras. I afseende härå tillade kommittén, att om man såsom en förutsättning redan för skattejämknings genomförande

ansett sig böra uppställa den fordran, att tionden skall indragas och afskrifvas, mot det att kyrkan undfår ersättning af statsmedel, framträder med ännu större styrka krafvet på en dylik uppgörelse, när det visar sig, att därigenom öppnas utsikten till lösning jämväl af frågan om förbättrande och utjämning af prästerskapets löner äfvensom af andra för kyrkan viktiga spörsmål af ekonomisk innebörd.

Mot det nuvarande aflönings sättet anmärkte kommittén — utom det att lönerna äro otillräckliga och ojämna — äfven att lönerna sakna nödig fasthet, och erinrade i afseende härå om markegångsprisens växling och vissa församlingsafgifters utgörande i förhållande till inkomst eller fastighets taxeringsvärde, förhållanden som medfört, att värdet af löneförmånerna undergått betydande förändringar under de år, för hvilka lönerna blifvit bestämda. För undanröjande af berörda missförhållanden ansåg kommittén, att kortare löneregleringsperioder böra införas samt lönerna fastställas till vissa belopp i penningar. Likaså bör enligt kommitténs åsikt tillses, att för lönebeloppen varder angifven en gräns nedåt samt — för det fall att löner enligt de fastställda beräkningsgrunderna skulle stiga till oskäligt höga belopp — jämväl en gräns uppåt, som ej må öfverskridas.

Äfven nuvarande sätt för aflöning af det extraordinarie prästerskapet syntes kommittén mindre tillfredsställande.

Då § 1 i förordningen angående allmänt ordnande af prästerskapets inkomster den 11 juli 1862 stadgar, att lönerna för det ordinarie prästerskapet skola så beräknas, att det extraordinarie kan af det ordinarie aflönas, har detta stadgande medfört, att när lönetillgångarna på sina ställen knappast räckt till för att bereda anständig bärgning ens åt det ordinarie prästerskapet, än mindre åt det extraordinarie, såväl adjunktstagare som adjunkt kommit i en mycket brydsam belägenhet. Kommittén anmärkte tillika, att om ock lönetillgångarna äro fullt tillräckliga, det likväl ej synes principiellt riktigt att i den ordinarie prästens lön liksom reservera medel för aflöningen åt en annan, ty dessa medel komma måhända under längre tider ej till användning, för den händelse nämligen behof af eller tillgång på adjunkt ej finnes.

Af dessa skäl och då adjunktsinstitutionen måste betraktas såsom ett nödvändigt led i den kyrkliga organisationen, ansåg kommittén, att aflöningen för de adjunkter, som äro endast tillfälliga tjänstebiträden, lämpligen kan så ordnas, att den ordinarie prästen på egen bekostnad tillhandahåller sådan adjunkt bostad och vivre, men det kontanta arfvodet

utbetalas af kyrkans gemensamma aflöningstillgångar. En dylik anordning skulle enligt kommitténs åsikt medföra dels större enkelhet och reda än det nuvarande aflöningssättet med sina många olika arfvodesstater, dels ock den fördelen, att något kontant arfvode till adjunkt ej behöfde beräknas i den ordinarie prästens lön och således kunde besparas, då adjunkt ej vore anställd, hvarförutom det extraordinarie prästerskapets ställning helt visst skulle blifva i många afseenden angenämare och fördelaktigare, isynnerhet om de nu ofta alltför låga arfvodena skäligen förhöjdes.

Prästerskapets pensionering i större eller mindre omfattning ansåg kommittén vara ett önskemål icke blott för prästerskapet utan äfven för församlingarna. Då nämligen, yttrade kommittén, kyrkan för uppnående af sitt höga mål är i behof af kraftiga organ, kan det för prästen icke vara tillfredsställande vare sig att kvarstå i tjänsten, sedan ålder och sjuklighet betagit honom förmågan att vederbörligen sköta densamma, eller att, om han i annans hand öfverlämnat göromålen, nödgas för sin försörjning, måhända under en längre tid, uppbära drygaste delen af den med tjänsten förenade lönen. Så länge pension för ordinarie präster saknas, äro äfven utsikterna till befordran för de extraordinarie mindre, under det att behofvet af dessa senares tjänsteverksamhet ökas. Församlingarna åter, som under alla förhållanden hafva att fullgöra skattskyldigheten till prästerskapet, måste, när de ordinarie prästerna äro oförmögna att sköta sina tjänster, åtnöjas med att omsorgen om själavården och skolväsendet öfverlämnas åt vikarier, som ofta ombytas och icke alltid äga nödig erfarenhet. Häraf alstras missnöje, liksom enligt kommitténs mening intresset inom församlingarna för kyrkan och dess institutioner otvifvelaktigt blir lidande af en sakernas ordning, enligt hvilken de kyrkliga lönetillgångarna, som tillkommit för att uppehålla församlingslifvet, synas förvandlade till understödsmedel åt otjänstbara åldringar och sjuklingar.

Men om man också, fortsatte kommittén, varit tämligen ense angående nyttan och nödvändigheten af åtgärders vidtagande för prästerskapets pensionering, hafva, såsom mångåriga förhandlingar vid Riksdag och Kyrkomöte utvisa, tankarna varit desto mera delade i fråga om arten och omfattningen af själfva pensioneringen samt om sättet att tillvägabrinda därför erforderliga medel.

Beträffande den förra frågan biträdde emellertid kommittén hvad Kyrkomötet i sin underdåniga skrifvelse den 6 oktober 1888 yttrat därom, att en allmän pensionsinrättning väl vore tilltalande, men att de svårigheter, som reste sig mot förverkligandet af denna tanke, vore så stora,

att det måste anses tvifvelaktigt, om något förverkligande för närvarande stode att vinna. Frågan om prästerskapets pensionering skulle helt visst bringas närmare sin lösning, om man icke ovillkorligen fasthölle vid tanken på bildandet af en allmän pensionsinrättning, utan i stället satte målet för sina sträfvanden något lägre. I jämförelse med det nuvarande tillståndet måste det nämligen anses som en stor fördel, om tillfälle kunde beredas åtminstone ett mindre antal åldriga och ej tjänstbara präster att draga sig tillbaka från sina tjänster med rätt till skälig pension, hvilken anordning desto hellre syntes kunna förordas, som det i många fall icke torde vara behöfligt eller ens lämpligt, att präster, hvilka uppnått den för tjänstemän i allmänhet stadgade pensionsåldern, nedlade sina befattningar. Den svenska kyrkan hade städse haft i sin tjänst många präster, som ännu vid långt framskriden ålder på ett fullt tillfredsställande sätt verkat i sitt kall. Därför borde inrättas ett visst antal pensioner för ålderstigna, mindre tjänstbara prästmän, hvilka pensioner lämpligen kunde benämnas emeritilöner.

I fråga om det sätt, hvarpå medel för det afsedda ändamålet skulle anskaffas, har man trott sig kunna därvid påräkna statens hjälp dels med hänsyn till pensioneringens stora betydelse för kyrkan, dels ock af den anledning att staten på mångahanda sätt tager prästernas tjänst i anspråk för uppgifter, som ligga utom deras egentliga verksamhetsområde. Församlingarna, som ju hafva intresse af att få orkeslösa och sjukliga präster ersatta med yngre och kraftigare, hafva äfven ansetts böra medverka för åstadkommande af pensioneringen. Att prästerna själfva skola bidra därtill, har af Riksdagen uttryckligen framhållits i 1897 års skrifvelse.

Kommittén gjorde härutinnan det uttalandet, att samtliga antydda utvägar rimligtvis böra, därest inga andra kunna beredas, för det ifrågasatta syftet anlitas. Emellertid framhöll kommittén, att om prästerskapets tionde afskrifves och ersättning därför lämnas, i tiondeersättningen och andra kyrkans gemensamma aflöningstillgångar skulle tillskapas en inkomstkälla, tillräcklig att bestrida omkostnaderna jämväl för en pensionering i mindre omfattning. Denna utväg förordades också af kommittén, som tillika ansåg, att det bör öfverlämnas åt Kungl. Maj:t att bestämma antalet emeritilöner, dock att icke något år mera än ett visst belopp skulle få för ändamålet användas.

Sin allmänna ståndpunkt till de viktigaste af de frågor, kommittén behandlat i sitt fjärde betänkande, angaf kommittén genom att för dessa frågor lösning uppställa följande hufvudgrunder:

1. Prästerskapet tillkommande tionde och andra afgifter af fast egen- dom indragas till statsverket och afskrifvas, mot ersättning, som tillföres prästerskapets gemensamma aflöningstillgångar.

2. Inom vissa minimi- och maximigränser samt med ledning af all- männa grunder för lönernas lämpande efter tjänstens vikt och beskaffenhet eller efter särskilda förhållanden fastställas för en tidrymd af tjugu år prästerskapets löner i penningar till sådan storlek, att hvarje präst erhåller anständig bärning.

3. För aflöning af prästerskapet skola församlingsavgifter utgöras, dock sammanlagdt icke till högre belopp, än som motsvarar 20 öre för hvarje person af pastoratets hela folkmängd, och därutöfver 5 öre för hvarje kyrka af hela kyrktalet inom pastoratet eller, där kyrktalssättning icke äger rum, 50 öre för hvarje krona af de skattskyldiga inom pasto- ratet påförd bevillning.

4. Varder den för pastoratets prästerskap enligt föreskrifna grunder beräknade aflöning icke betäckt af församlingsavgifterna eller eljest till- gängliga medel, fylles bristen genom tillskott från kyrkans gemensamma aflöningstillgångar.

5. Ett visst belopp må årligen af kyrkans gemensamma aflönings- tillgångar användas för att bereda emeritlöner åt präster.

Om skattskyldigheten och aflöningsförhållandena ordnades i enlighet med angifna grunder, ansåg kommittén, att bland andra följande fördelar skulle vara att vinna.

Krafvet på utjämning af skyldigheten att bidraga till prästerskapets aflöning skulle tillgodoses på ett sätt, som medförde, att den å jordbruks- fastighet hvilande bördan blefve i möjligaste mån lika för all sådan fastig- het, samt att den nya bördan för andra beskattningsföremål begränsades till rimligt mått.

De afgifter, som komme att utgå inom hvarje församling, blefve fort- farande använda till aflöning för dess eget prästerskap, under det att å ena sidan i följd af den stegrade skattekraften hos industriens växande kyrkar de kyrkliga krafven kunde inom nu försummade landsdelar allt bättre tillgodoses, samt å andra sidan ersättningen för den indragna och afskrifna tionden — hvilken ersättning ej har karaktär af församlings- avgifter, då den ju betalas af statsverket, icke af någon särskild försam- lings medlemmar — kunde lämna tillgång till understöd åt sådana eko- nomiskt svaga församlingar, som icke, utan att öfver höfvan betungas, förmå bereda sitt prästerskap anständig bärning.

Kyrkan finge i själfva verket behålla tionden såsom lönetillgång, men vunne fördelen af en fri dispositionsrätt öfver nämnda tillgång samt därigenom äfven utsikt att på ett effektivt sätt, efter billighet och rättvisa, reglera lönerna inom prästerskapets olika grader och mellan olika församlingar, hvarförutom anstalter för pensionering af en del ålderstigna, mindre tjänstbara präster kunde vidtagas.

De grundtankar, kommittén i punkterna 1—5 här ofvan uttalat, hafva, såsom förut antydts, i hufvudsak tjänat till ledning jämväl vid utarbetandet af de nu framlagda förslagen. I fråga om sättet för genomförandet af dessa grundtankar skilja sig emellertid de nya förslagen i flera viktiga delar från de förslag, som af Kungl. Maj:t förut förelagts Riksdagen.

*Grunderna i
Kungl. Maj:ts
föreliggande
förslag.*

I sådant hänseende torde böra framhållas:

a) att de allmänna grunderna för lönernas beräkning ansetts böra intagas i själfva löneregleringslagen;

b) att ordinarie präst — utom fri bostad, hvilken i regeln skall beredas genom upplåtande till honom af prästgård bestående af tomt med bostadshus och, där hinder ej möter, erforderligt område till trädgård — skall bekomma kontant lön, som till hela beloppet gäldas af pastoratet och kvartalsvis utbetalas af vederbörande kyrkoråd;

c) att de till prästerskapets aflöning inom ett pastorat befintliga tillgångar, däribland äfven boställsarrenden, i regeln förvaltas af vederbörande kyrkoråd och i mån af behof användas till lönernas gäldande;

d) att samtliga till prästerskapets aflöning anslagna jordbruksboställen utarrenderas, därvid nybyggnads- och underhållsskyldigheten af boställets hus åläggas arrendatorn;

e) att till lönernas gäldande skola utgöras församlingsafgifter sålunda, att, innan andra aflöningsmedel få användas, alltid skola utgå församlingsafgifter intill ett belopp af tre öre för hvarje tiotal kronor af hela inkomstbeloppet inom pastoratet, samt att, sedan därefter befintliga aflöningstillgångar tagits i anspråk, ytterligare församlingsafgifter skola utgöras till erforderligt belopp;

f) att, om för bestridande af lönerna församlingsafgifter utdebiterats till sammanlagdt större belopp, än som motsvarar dels tio öre för hvarje person af pastoratets hela folkmängd och dels sex öre för hvarje tiotal kronor af pastoratets hela inkomstbelopp, ersättning skall af kyrkofondens medel beredas pastoratet för det öfverskjutande beloppet; samt

g) att biträde af särskilda nämnder för löneregleringarnas uppgörande icke vidare ansetts erforderligt.

Utskottet.

Behovvet af en reformering af det ecklesiastika beskattnings- och aflöningsystemet på rättvisa och praktiska grunder samt i öfverensstämmelse med moderna fordringar torde numera vara så allmänt erkändt, att utskottet anser sig kunna, utan att i detta hänseende närmare motivera sitt omdöme, uttala sin anslutning till de hufvudgrunder, hvarpå de i ämnet nu framlagda förslagen hvila. Härvid har utskottet tillika trots sig böra framhålla hurusom den omarbetning, de af Kungl. Maj:t förut i ämnet framlagda förslagen numera undergått och som tagit gestalt i de nya förslagen, dels tillfört dessa flera viktiga stadganden, som förut saknats, dels ock bringat mera enkelhet och klarhet i bestämmelserna. I det förra hänseendet får erinras bland annat därom, att de allmänna grunderna för lönernas beräkning numera intagits i själfva löneregleringslagen, i det senare exempelvis om borttagandet af den kostsamma och vidlyftiga apparaten med särskilda nämnder för löneregleringarnas uppgörande äfvensom om bestämmelsen att de till prästerskapets aflöning inom ett pastorat befintliga tillgångarna i regeln skola förvaltas af vederbörande kyrkoråd. Den skatteutjämning olika församlingar emellan, som man velat åvägbringa genom den nya ordningen, har ytterligare befrämjats genom bestämmelsen i lagen om reglering af prästerskapets aflöning 19 § 1:o) därom att till prästerskapets aflöning skola före andra tillgångar användas församlingsavgifter till belopp ej öfverstigande tre öre för hvarje helt eller påbörjad tiotal kronor af hela inkomstbeloppet inom vederbörande pastorat.

*Granskning
af de sär-
skilda för-
slagen.*

Utskottet öfvergår härefter till en redogörelse för de föreliggande författningsförslagens viktigare bestämmelser likasom för de i ämnet väckta motionerna, i sammanhang hvarmed utskottet vill framställa de erinringar och i öfrigt afgifva de yttranden, hvartill utskottet funnit samma förslag och motioner föranledda.

Förslag till lag om indragning till statsverket och afskrifning af prästerskapets tionde samt om ersättning därför.

*Afskrifning
af präster-
skapets tionde
mot ersätt-
ning till
kyrkan.*

Föreliggande förslag innehåller, i likhet med det af prästlöneregleringskommittén på sin tid framlagda, att prästerskapets tionde äfvensom alla andra till prästerskapet utgående avgifter af fast egendom skola, allteftersom gällande löneregleringar förfalla, indragas till statsverket mot godt-

görelse i penningar under titel »ersättning för prästerskapets tionde», därvid tiondepersedlarnas värde skall upptagas till ett belopp, motsvarande medeltalen af medelmarkegångsprisen under åren 1864—1913. Ersättning för de indragna afgifterna skall för hvarje församling från och med det ecklesiastikår, indragningen där äger rum, för all framtid utgå med den vid indragningen fastställda summan, och skall denna för hvarje ecklesiastikår vid dess början inlevereras från statsverket till kyrkofonden. De afgifter, som sålunda blifvit till statsverket indragna, skola successivt afskrifvas.

Enligt detta förslag skall alltså staten träda i tiondegifvarnas ställe och hålla tiondetagarnas representant — kyrkan — skadeslös för de till statsverket indragna afgifterna. Å andra sidan skall kyrkan ställas helt och hållet utom själfva afskrifningen och dennas fortgång bestämmas utslutande af statsfinansiella hänsyn. »Ett dylikt förfarande», yttrade kommittén (s. 40), »innebär visserligen en omgång, då det enklaste tillvägagångssättet uppenbarligen vore, att endast *i den mån* tionden frigjordes från en församling, ersättning af statsmedel utginge till kyrkan. Utan någon vinst vare sig för tiondegifvarna eller för statsverket skulle emellertid kyrkans ställning därigenom blifva väsentligen ofördelaktigare, än om till hennes förfogande genast ställdes ett mot värdet af tiondeavgifterna svarande penningbelopp, med hvars tillhjälp prästerskapets löner inom de olika församlingarna omedelbart kunde, utan afbidan på tiondeavgifningens slutliga genomförande, på ett effektivt sätt regleras. Denna förmån synes knappast kunna beredas kyrkan, med mindre staten förmedlar uppgörelsen mellan tiondetagare och tiondegifvare...»

I sitt uttalande till statsrådsprotokollet anförde departementschefen i detta ämne bland annat följande (sid. 40—43):

Departementschefen.

»Skattskyldigheten till prästerskapet är ännu i viktiga delar bestämd efter hufvudsakligen samma principer som dem, på hvilka landskapslagarnas stadganden i ämnet hvilade. Hvad under den katolska tiden hade såsom aflöning anslagits det i församlingarna tjänstgörande prästerskapet blef nämligen, i stort sedt, icke genom reformationen och den därmed förbundna kyrkliga reduktionen frantaget detta prästerskap, och de i landskapslagarnas kyrkobalkar tillämpade grunder för fördelning af församlingarnas bidragsskyldighet till samma prästerskap upptogos jämväl i den för hela riket gemensamma lagstiftning angående »prästerskapets uppörd af allmogen», som under 1600-talet kom till stånd och fick sitt förnämsta uttryck i nådiga förordningen den 8 februari 1681. Denna åldriga lagstiftning, såvidt den var mått-

gifvande för församlingarnas aflöningsplikt gentemot deras själasörjare, upphäfdes icke genom nådiga förordningen angående allmänt ordnande af prästerskapets inkomster den 11 juli 1862, ehuru i sättet för aflönings utgörande vidtogos väsentliga ändringar, hvilka i viss mån återverkade på aflöningsbeloppen. Tionden liksom afgifterna för bergverk, kvarnar, fabriker och andra inrättningar äfvensom påskpenningar, jura stolæ, matskott och offer med flera extraordinarie afgifter skulle enligt §§ 6 och 7 i sist omnämnda förordning utbytas mot afgifter, bestämda för en tid af 50 år, men vid de gamla afgifternas ombildande skulle bland annat lända till efter rättelse »de för riket i allmänhet eller särskildt för vissa orter gällande författningar och stadganden».

Några föreskrifter angående de nybildade afgifternas fördelning å skatteobjekten meddelades icke, utom beträffande de afgifter, som skulle träda i stället för extraordinarie sådana. I fråga om dessa senare innehöll nämligen 1862 års förordning bestämmelser, i syfte att dittills bestående gradering och klassificering skulle såvidt möjligt bibehållas.

En följd af denna förordningens uraktlåtenhet att angifva för hela landet gällande normer med afseende å aflöningsbidragens fördelning till utgörande af löngifvarna är, att de mest olika grunder härutinnan tillämpats, hvilket framgår vid en granskning af resolutionerna angående löne-reglering för prästerskapet i särskilda delar af riket.

Prästlönerregleringskommittén har i motsats härtill velat fastställa en gemensam och lika grund för alla beskattningsföremåls deltagande i aflöningsbidragen och åstadkomma allmän utjämning af skattskyldigheten såtillvida, som församlingsavgifterna ej skulle få öfverskrida en viss, lågt satt gräns.

På det att emellertid icke genom församlingsavgifternas nedsättande — åtminstone såvidt fråga är om skattskyldigheten inom flertalet församlingar — de kyrkliga löne-medlen skulle minskas, har kommittén å andra sidan uppställt krafvet på ersättning af statsmedel för de afgifter af tiondeursprung äfvensom några andra därmed likställda afgifter af fast egendom, som ej längre komme att utgå.

Detta statsbidrag tillika med dels redan uppsamlade löne-medel af eklestastisk natur, dels öfriga sådana kyrkliga aflöningsstillgångar, som kunna göras gemensamma för hela prästerskapet, skulle enligt kommitténs förslag tillhoppa bilda en fond med uppgift att utgöra regulatorn vid lönerregleringarna. Genom anslag från denna fond blefve det sålunda möjligt att bereda prästerskapet i äfven ekonomiskt svaga församlingar anständig bärning, genom dylika anslag

kunde ock lönerna för tjänster, som anses i det hela likställda, bringas i jämnhöjd med hvarandra. Lönerna skulle icke i något fall behöfva sättas under en af nödiga och billiga hänsyn till prästens ställning och föregående utbildning påkallad minimigräns, och de kunde i allmänhet, med ledning af vissa grunder, lämpas efter tjänsternas vikt och beskaffenhet. En rationell löne reglering skulle öfver hufvud kunna komma till stånd, ej — såsom vid tillämpningen af bestämmelserna i 1862 års förordning — en löne reglering, hvilken till sitt resultat väsentligen blefve beroende af allenast de tillgångar, hvarje särskild församling hade att för ändamålet erbjuda sin själasörjare.

Ur statsfinansiell synpunkt har tydligen förslaget om ersättning af allmänna medel för tertialtionen och andra till prästerskapet utgående fastighetsafgifter, hvilka skulle afskrifvas, en icke ringa betydelse. På statsverket ställes nämligen anspråket att åtaga sig en utgift, som, beräknad efter förhållandena ecklesiastikåret 1896—97, skulle, sedan afskrifningen blifvit inom alla församlingar slutligen genomförd, för framtiden uppgå till ett årligt belopp af 3,897,954 kronor. Det torde väl dock knappast kunna betvivlas, att budgeten skall, när tiden därför är inne, förmå utan större svårighet bära äfven denna, om ock afsevärda, utgift.

Rörande prästtiondens afskrifning mot ersättning därför afgaf vid 1908 års Riksdag särskilda utskottet nr 1 ett principuttalande i sitt utlåtande nr 1 (sid. 93—97). Sedan omförmälda utskott däri erinrat, hurusom prästlöne regleringskommitténs utredning till fullo bekräftade den i Riksdagens skrifvelse den 5 maj 1897 uttalade förmodan, att den hufvudsakligaste bördan af församlingsmedlemmarnas bidrag till prästerskapets aflöning hvilade på den tiondeskyldiga jorden, framhöll utskottet, att det ej kunde väcka förvåning, att förhållandet i äldsta tider varit sådant, enär jordbruksnäringen ju ursprungligen varit så godt som den enda skattekraftiga näringen här i landet. I den mån näringslifvet på olika områden utvecklade sig, kunde den högre beskattning, som sålunda i allmänhet tryckte jordbruket i jämförelse med andra näringar, för den jordbrukande befolkningen icke te sig annat än såsom en obillighet. Med tiden hade också från ägarna af icke privilegierad jord framkommit yrkanden, till en början om lindring, sedermera om fullständigt utplånande af ojämnheterna i beskattningsväg. Hurusom dessa yrkanden slutligen krönts med framgång visade senare tidens skattheistoria. Såsom en lämning efter ett föråldradt skattesystem kvarstode ännu den jordbrukande

Utskottet.

befolkningens tiondeplikt, i hvad den afsåge att bereda lönetillgångar åt prästerskapet.

Då tionden såsom skatteform ingalunda kunde sägas stå i öfverensstämmelse med de grundsatser, som enligt numera rådande uppfattning borde verka bestämmande på ett lands skatteväsen, fann nämnda utskott rättvisa och billighet fordra, att denna skatt afskaffades, så snart omständigheterna det medgafve, helst sedan kronotionden och kyrkotionden, hvilka hade gemensam härstamning med prästtionden, blifvit aflägsnade ur skattesystemet.

Omförmälda utskott framhöll vidare, att samma åtgärd — prästtiondens indragning till statsverket — som enligt Kungl. Maj:ts proposition är första steget till undanrödjande af nämnda skatt, å andra sidan afser att, efter skattebeloppets fördelande på samtliga beskattningsföremål — icke uteslutande på jorden — bereda kyrkan tillgång till lönededel ej blott af sådan beskaffenhet, att de få tillgodonjutas af prästerskapet i hvilken församling som helst, utan äfven af sådan betydighet, att med tillhjälp af dem lönerna för samtliga präster må kunna, utan församlingarnas oskäligen betungande, uppbringas till erforderlig höjd. Detta resultat, fortsatte utskottet, vinnes därigenom, att staten öfvertager ansvaret för att ett belopp, motsvarande tiondens enligt vissa angifna grunder beräknade värde, årligen öfverlämnas till kyrkan. Samtidigt med det att staten sålunda uti sin skattepolitik, i hvad prästtionden angår, gör sig oberoende af kyrkan, erhåller denna för kommande löneregleringar till fritt förfogande tillgångar, som eljest skulle förblifvit bundna vid de olika församlingarna.

Slutligen yttrade samma utskott:

»Enär med hänsyn till kyrkans behof af lönededel tionden icke utan vidare kan eftergifvas, har utskottet ej något att erinra mot den föreslagna anordningen. För kyrkan innebär densamma den afsevärda fördelen, att möjlighet därigenom yppar sig att bereda skäligen löner åt prästerskapet öfver hela riket, således äfven i församlingar af mindre ekonomisk bärkraft. Någon fullkomlig nyhet tillskapas för öfrigt ej härmed. Sin motsvarighet och förebild har nämligen den blifvande kyrkofonden, hvilken är afsedd att från statsverket mottaga tiondeersättningen, i en redan förefintlig institution, prästerskapets löneregleringsfond, hvars uppgift emellertid måst väsentligen begränsas i följd af dit ingående medels otillräcklighet.»

Härutöfver tillade särskilda utskottet nr 1 vid 1909 års Riksdag (utlåtandet nr 1 sid. 41), att om än staten genom öfvertagande af tiondepliktens börda hädanefter kommer att lämna ett väsentligen större bidrag

till prästerskapets aflöning, än som för närvarande utgår, åsyftas emellertid därmed icke en brytning med den gamla grundsatsen, att hvarje församling bör aflöna sitt prästerskap. Förpliktelsen härtill skall nämligen fortfarande i första rummet åligga hufvudsakligen församlingsmedlemmarna, men icke längre blott vissa grupper af dem, utan en hvar i mån af hans skatteförmåga. Denna senare princip, som uppbär Kungl. Maj:ts förslag angående reglering af bidragsskyldigheten till prästerskapets aflöning, ville utskottet gifva sin fulla tillslutning.

Hvad ofvannämnda tvenne utskott sålunda anfört i denna fråga, af hvars lösning själfva löneruleringsfrågans genomförande ytterst är beroende, tillåter sig det nuvarande utskottet för sin del åberopa.

Det förslag till lag om indragning till statsverket och afskrifning af prästerskapets tionde samt om ersättning därför, som nu föreligger till Riksdagens pröfning, är till innehållet lika med det af Kungl. Maj:t vid 1909 års Riksdag framlagda, med iakttagande af det tillägg däri, som af särskilda utskottet nr 1 vid nämnda Riksdag föreslagits. *Detaljgranskning.*

5 §.

Utjämningen af nuvarande fastighetsavgifter till prästerskapets aflöning skall enligt lagförslaget icke försiggå på en gång inom rikets alla pastorat, utan är för hvarje särskildt pastorat till tiden ställd beroende däraf att nu gällande lönerulering för prästerskapet därstädes trädte ur kraft. När denna tidpunkt infaller, skola fastighetsavgifterna indragas till statsverket (2 §), från och med den tidpunkten skall ock afskrifningen taga sin början för att fortgå under 20 år (5 §). Dock kan enligt 2 § andra stycket indragningen äga rum tidigare under där angifna förutsättningar, hvilket tillika medför ett hastigare förlopp af afskrifningen. Jämlikt 5 § andra stycket slutligen skall hvad af tiondeavgifterna icke den 30 april 1944 förfallit till betalning omedelbart afskrifvas. *Afskrifningens fortgång.*

I en af de till utskottet hänvisade motionerna föreligger yrkande om ändring i Kungl. Maj:ts förslag i hvad angår tiden för genomförandet af tiondens afskrifning. *Motion af herr P. Nilsson.*

Herr *P. Nilsson* i Bonarp har nämligen i sin ofvan omförmälda, i Andra kammaren väckta motion nr 252, med åberopande af de skäl, som anförts i en af honom vid förra årets Riksdag väckt motion (nr 209),

hemställt att Riksdagen måtte, vid antagandet af Kungl. Maj:ts förslag till lag om indragning till statsverket och afskrifning af prästerskapets tionde samt om ersättning därför, vidtaga den ändring, att afskrifningen af nämnda tionde må äga rum för hvarje pastorat året näst efter det, med hvars utgång den på grund af förordningen den 11 juli 1862 eller förordningen den 1 november 1872 fastställda lönereglering för prästerskapet i pastoratet upphör att gälla, och att statsverket till kyrkofonden inbetalar motsvarande belopp.

I berörda motion nr 209, hvilken innehöll enahanda yrkande som den nu föreliggande, anförde herr Nilsson till stöd för sitt yrkande följande:

»I Kungl. Maj:ts nådiga proposition nr 39 ingår i § 5 af 'Förslag till lag om indragning till statsverket och afskrifning af prästerskapets tionde samt om ersättning därför' den bestämmelsen, att 'de till statsverket indragna afgifter skola under loppet af tjugu ecklesiastikår, räknade för hvarje pastorat från och med det år, då indragningen där vidtager, afskrifvas.'

I öfverensstämmelse med hvad en medlem af prästlöneregleringskommittén — hr S. O. Nylander — och åtskilliga af de myndigheter, som yttrat sig i ärendet, uttalat, finner jag den tid, som enligt det nu framlagda förslaget skulle förflyta, innan den på jordbruket hvilande särskilda skattebördan för prästerskapets aflöning varder på ett rättvisare sätt fördelad mellan jordbruket och öfriga näringsgrenar, allt för långt utsträckt. Såsom framgår af den kungl. propositionen skulle den senast fastställda löneregleringen först år 1942 förfalla, hvadan den uteslutande på jordbruket hvilande tionden först år 1962 skulle vara fullständigt afskrifven. Visserligen kan det ha sina fördelar att 'skynda långsamt', då det gäller omläggning af våra beskattningsgrunder eller andra samhällsreformer; men att i detta afseende vidtaga en omläggning, som först efter 53 år skulle vara fullständigt genomförd, det förefaller mig i alla fall vara en väl långt drifven försiktighet.

Jag tillät mig ock vid förra årets riksdag, då Kungl. Maj:t föreslagit en indragningstid af trettio ecklesiastikår, väcka motion (nr 272) om sådan ändring af det framlagda förslaget, att afskrifningen af prästerskapets tionde komme att äga rum för hvarje pastorat året näst efter det, med hvars utgång den fastställda löneregleringen för prästerskapet i pastoratet upphör att gälla. Denna min motion blef visserligen icke tillstyrkt af det särskilda utskott, som hade att afgifva utlåtande öfver propositionen

i fråga, men så mycken hänsyn tog dock utskottet till denna och andra i samma riktning gående motioner, att utskottet tillstyrkte sådan ändring i det kungliga förslaget, att den för tiondens afskrifning bestämda tiden nedsattes i utskottets förslag från 30 till 20 år. Då nu Kungl. Maj:t till årets Riksdag återkommit med ärendet, har denna utskottets uppfattning rörande afskrifningstidens lämpliga längd lagts till grund för § 5 i det nya förslaget. Emellertid finner jag äfven denna väntetid af 20 år, då det gäller aflyftandet af en ojämnt fördelad skattebörda, både onödig och orättvis, hvarför jag tagit mig friheten att i år återkomma med mitt förra året framburna förslag.

Rättvisa och billighet torde vara de förnämsta principer, staten har att taga hänsyn till och göra gällande vid skattebördornas fördelning. I forna tider var ju på landsbygden jordbruket den enda näring, som såväl i fråga om prästernas aflöning som andra utskylder ägde någon bärkraft såsom skatteobjekt, och att jordbruket i den tiden fick bära hela bördan, kan ju både förklaras och försvaras. Nu äro ju dock förhållandena helt annorlunda. I de flesta församlingar hafva nya näringsgrenar uppvuxit, på hvilka en del af skattebördan kunnat läggas. Så har ju ock skett i de flesta fall. Men i fråga om prästerskapets aflöning utgå ännu på landsbygden nära tre fjärdedelar af hela församlingsbidraget från jordbruksfastigheten.

Såsom synes å sid. 48 i den kungl. propositionen utgjorde församlingsavgifterna till prästerskapets aflöning under ecklesiastikåret 1896—97 för landsbygden kr. 3,655,226 (= 74,58 %) af jordbruksfastighet och kr. 1,246,267 (= 25,42 %) af öfriga beskattningsföremål, och i mer än hälften — eller nära 59 % — af de i kommitterades tab. 2, tabellserien A, omförmälda 2,930 församlingarna utgjorde jordbruksfastighetens bidrag öfver 80 % af samtliga avgifter; däremot var det knappt mer än 2 % af landsförsamlingarna, där detta bidrag uppgick till blott 30 % eller därunder af samtliga avgifter. Ännu kraftigare framträder det orättfärdiga i fördelningen af denna skattebörda, om den uppmätes efter fyrktalet. Då blir — såsom synes å sid. 51 i den kungl. propositionen — jordbruksfastighetens belastning nära *tolf* gånger så stor som de öfriga beskattningsföremålen tillhopa eller i medeltal för riket (städer och landsbygd) 27,09 öre per fyrk för jordbruksfastighet mot 2,33 öre per fyrk för annan fastighet och för inkomst. Att Riksdagen för att afskaffa denna numera alldeles orimliga och orättvisa börda från jordbruket skulle behöfva tillgripa en utjämnings-tid af 53 år, kan ej annat än förefalla egendomligt.

Det särskilda utskottet, som förra året behandlade den kungl. propositionen i detta ärende, yttrar (å sid. 150) härom: 'Det synes föga lämpligt att låta de gamla tiondeafgifterna, om än förminskade, kvarstå, sedan tiden för de nya, första gången uppgjorda löneregleringarna inom de särskilda pastoraten gått till ända'.

Att utskottet, trots detta sitt uttalande, kommer fram med ett förslag om en öfvergångstid af 20 år, kan synas något egendomligt men torde väl hafva berott på en hos utskottet förefintlig föreställning om det omöjliga uti att genomdrifva en så radikal förändring i det kungl. förslaget som den af mig föreslagna, hvars rättvisa och lämplighet utskottet dock gifvit sitt fulla erkännande.

I detta sammanhang erinrar utskottet om att enligt kungörelsen den 5 juni 1885 och lagen den 2 december 1892 afskrifningen af grundskatterna försiggick från och med år 1886 till och med år 1903 samt följaktligen slutfördes under en tidrymd af allenast 18 år.

Det är ju en känd sak, att prästerskapets tionde är af samma natur som kronotionden och af samma grunder tillkommen. Jag kan därför icke förstå, hvarför det skulle behövas 53 år för den ena tiondeartens afskrifning, då det ej behöfdes mer än 18 år för den andra — isynnerhet då förslaget om den förra afskrifningen inkommer till Riksdagen 5 år efter den sistnämnda afskrifningens fullbordande. Då det redan för 5 år sedan lyckats helt aflyfta en orättvist fördelad skattebörda, bör det väl vara af den största vikt att skynda på, då det gäller att aflyfta en annan lika orättvist tyngande skattebörda, som är af alldeles enahanda natur som den andra. Så resonerade 1898 års Riksdag, då det gällde att afskrifva den från de forna danska landskapen Skåne, Halland, Blekinge och Bohuslän samt af vissa hemman i Älfsborgs län utgående kyrkotionden. Riksdagen beslöt helt enkelt, att ifrågavarande kyrkotionde skulle från och med år 1900 upphöra att af de tiondeskyldige utgöras. Jag förstår inte hvad det kan vara, som skulle kunna hindra Riksdagen att handla lika raskt och beslutsamt, då det gäller den till prästerskapets aflöning utgående tionden, det vill säga afskrifva densamma för hvarje särskildt pastorat, så snart den för pastoratet i fråga gällande lönekonventionens giltighet upphör.

I den skrifvelse (nr 122), som 1898 års Riksdag aflät till Konungen i ärendet, heter det bland annat:

'Billigheten af att, sedan beslut fattats om öfriga grundskatters fullständiga afskrifning, motsvarande förmån må beredas ifrågavarande tiondegifvare, torde vara allmänt erkänd, och likaledes torde endast en mening

förefinnas om lämpligheten af att genom kyrkotiondens afskrifning likställighet i afseende å jordbeskattningen inom landet i dess helhet varder befrämjad'.

'På sätt Eders Kungl. Maj:t föreslagit synes med afseende å de jämförelsevis obetydliga belopp, hvarom här är frågan, afskrifning af förenämnda onera böra ske på en gång och icke under en följd af år, såsom beträffande grundskatterna är beslutadt.'

I samband härmed må ock anföras, att från och med år 1900 afskrefs den i Skåne, Halland och Blekinge utgående helgonskylden.

Ofvannämnda riksdagsskrifvelse af år 1898 framhåller ett önskemål, som genom kyrkotiondens afskrifning skulle vinnas och som man äfven nu, då det gäller en annans afskrifning, torde taga hänsyn till, nämligen 'likställighet i afseende å jordbeskattningen inom landet i dess helhet'.

Såsom synes af Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition (sid. 51) växla de från jordbruksfastigheten å landsbygden till prästerskapets aflöning utgående afgifterna, som i medeltal utgöra 27,29 öre per fyrk, från 3,53 öre per fyrk (Gustaf Adolf i Karlstads stift) till 124,87 öre per fyrk (Karesuando i Härnösands stift), och under det afgifterna i 41 församlingar ej uppgå till mera än högst 10 öre per fyrk, stiga de i 69 församlingar till mer än 60 öre per fyrk. *Det är ej rimligt att Riksdagen, då den går att verkställa en efter lång och dyrbar utredning tilltänkt omreglering af hithörande förhållanden, skulle låta en sådan olikhet delvis kvarstå ända till år 1962.*

Lika rättvist synes det ock vara att låta den ojämnhet, som råder med afseende å afgifterna från skilda jordbruksfastigheter inom en och samma församling, delvis kvarstå ända till sistnämnda år.

Denna olikhet är, såsom framgår af utredningen i föreliggande kungl. proposition (sid. 50), beroende därpå, att under det jordbrukets utveckling varit mycket olika å olika hemman och taxeringsvärdet därigenom företett stor växling, har i ett stort antal församlingar tionden — enligt bestämmelserna vid löneregleringen — under hela tiden utgått efter de taxeringsvärden, som åsatts fastigheterna året före vederbörande lönereglerings tillämpning, eller ock efter samma grunder (mantal, öresland, seland och dylikt) som före löneregleringen.

Huru böra då alla de här påpekade orättvisor och ojämnheter i beskattningen, som genom ett bifall till föreliggande kungl. proposition skulle kvarstå, undanröjas?

Genom en absolut skatteutjämning inom hvarje församling, så att alla till prästerskapets aflöning från församlingen utgående afgifter sammanfördes i en summa, hvilken därefter lika fördelades på församlingens hela fyrktal, skulle i städerna belastningen utgöra i medeltal 1,81 öre pr fyrk, men i en stad, Falsterbo, uppgå till 13,19 öre pr fyrk, under det på landsbygden belastningen skulle utgöra (se sid. 72 i kungl. proposition n:o 39):

i	15 församlingar	5 öre pr fyrk och därunder,
»	112 »	5 till 10 öre,
»	267 »	10 » 20 » ,
»	933 »	20 » 30 » ,
»	509 »	30 » 40 » ,
»	204 »	40 » 60 » och
»	50 »	öfver 60 » pr fyrk.

Ojämnheten i belastningen skulle bli så mycket mer i ögonen fallande, som utjämningen skulle verka ytterst olika i olika församlingar, belägna alldeles intill hvarandra. En sådan skattejämkning måste därför, såsom prästlöneregleringskommittén med rätta anmärker, 'betraktas såsom förfelad samt framstå i allt för bjärt motsats till grundskatteafskrifningen, hvars ledande grundsats just varit, att lindringen af skattebördan borde allestädes och för alla skattskyldiga vara jämn och likformig'.

Såväl prästlöneregleringskommittén som Kungl. Maj:t hafva ju utgått från den förutsättningen, att prästerskapets aflöning icke blott är en församlings- utan ock en statsangelägenhet och att staten ej allenest äger att genom lagstiftning ordna kyrkans författning utan äfven är skyldig att i ekonomiskt afseende draga försorg om de kyrkliga institutionernas upprätthållande. Det skulle då, synes det mig, legat närmast till hands att vidtaga en sådan omläggning af grunderna för prästernas aflöning, att härför nödiga afgifter kunde för hela riket komma att utgå efter samma grunder och jämnt fördelade på alla inkomstagare efter deras inkomster — vare sig dessa beräknas af fastighet, kapital eller arbete.

Prästlöneregleringskommittén och efter denna Kungl. Maj:t ha emellertid gått en annan väg, och då ingen utsikt finnes att nu få fram ett helt annat system för erhållande af de till prästerskapets aflöning nödiga inkomsterna, vill jag ej här inlåta mig på något förslag i denna riktning.

Emellertid synes det mig, att Riksdagen utan betänkan skulle kunna förkorta den tid, som föreslagits för aflyftande från fastigheterna af på

dem hvilande särskilda afgifter för prästerskapets aflöning, så att afskrifningen af dessa afgifter må ske för hvarje pastorat året näst efter det, med hvars utgång den fastställda löneregleringen för prästerskapet i pastoratet upphör att gälla. Om för denna afskrifning nödiga medel utgå af statsverket, så blir ju — från och med 1942, då den sist fastställda löneregleringen upphör att gälla — utjämningen af denna skatteböroda någorlunda fullständig. Visserligen komme enligt § 7 i Kungl. Maj:ts förslag till lag om reglering af prästerskapets aflöning församlingsavgifter att upptagas — olika för olika församlingar allt efter det föreliggande behovet — men då dessa afgifter begränsats till högst tio öre för hvarje person och därutöver till högst sex öre för hvarje helt eller påbörjadt tiotal kronor af inkomstbeloppet, så kunna i alla fall olikheterna ej blifva betydliga.

På hvad sätt statsverket skall erhålla medel till fyllandet af lönefondens behof under den tid Kungl. Maj:t beräknat, att indragningen till statsverket af prästerskapets tionde skulle äga rum, blir ju en särskild fråga, som dock ej torde vara så svår att lösa. Enklast och rättvisast torde väl vara, att kyrkofonden erhöle det behöfliga fyllnadsbeloppet af statsverket.»

Då särskilda utskottet nr 1 vid 1909 års Riksdag i sitt utlåtande nr 1 (sid. 61) yttrade sig med anledning bland annat af herr Nilssons vid nämnda Riksdag föreliggande motion, erinrade utskottet därom att statsverkets kostnad för tiondeavgifternas afskrifning och den därmed förbundna skyldigheten att ersätta förlusten af samma afgifter skulle, i händelse af bifall till herr Nilssons motion, belöpa sig till 35,081,575 kronor mer än om det af Kungl. Maj:t då föreslagna förfarandet med en tjuguarig afskrifningsperiod iakttoges utan några jämkningar; och ehuru genom ett bifall till motionen den eftersträfvade likställigheten i afseende å jordbeskattningen uppenbarligen skulle i hög grad främjas, och dessutom besväret med uppbörd och redovisning af de, efter indragningen, till afskrifning successivt förfallande tiondeavgifterna kunde undvikas, fann utskottet sig likväl med hänsyn till statens finanser nödsakadt att vägra motionen sitt understöd.

Med åberopande häraf och under påpekande hurusom genom de senast af 1909 års särskilda utskott föreslagna förändringarna i prästlöne-regleringskommitténs förslag afskrifningen kommer att fortgå väsentligt hastigare än ursprungligen ifrågasatts, har det nuvarande utskottet allenast

Utskottet.

velat tillägga, att om förhållandena framdeles skulle så utveckla sig, att ett förkortande af afskrifningsperioden kan ske utan större svårighet ur finansiell synpunkt, lärer Riksdagen då vara oförhindrad att därom besluta.

Förslag till lag om reglering af prästerskapets aflöning.

*Allmänna
grunder för
ordnande af
de prästerliga
aflönings- och
beskattnings-
förhållan-
dena.*

Det har redan erinrats, hurusom prästlöneregleringskommittén bland hufvudgrunderna för sitt förslag till ordnande af prästerskapets aflöningsförhållanden och af skattskyldigheten till prästerskapet upptagit, att prästerskapets löner — inom vissa minimi- och maximigränser samt med ledning af allmänna grunder för lönernas lämpande efter tjänstens vikt och beskaffenhet eller efter särskilda förhållanden — skulle för en tidrymd af tjugu år fastställas i penningar till sådan storlek, att hvarje präst erhöle anständig bärning; att för aflöning af prästerskapet församlingsafgifter skulle inom vissa gränser utgöras; samt att, därest den för pastoratets prästerskap enligt föreskrifna grunder beräknade aflöning icke blefve af församlingsafgifterna eller eljest tillgängliga medel betäckt, bristen skulle fyllas genom tillskott från kyrkans gemensamma aflöningstillgångar. Därjämte förutsattes, att fri bostad i en eller annan form skulle tillkomma hvarje präst utöfver de förmåner af olika slag, som eljest kunde tillhöra hans beställning.

*Den kyrkliga
indelningen
och organisa-
tionen.*

Kommittén förbisåg emellertid icke, ehuru det ej i nyssnämnda sammanhang uttalas, att hvarje omreglering af de prästerliga aflönings- och beskattningsförhållandena tillika kräfde en ingående granskning och reglering af den kyrkliga indelningen och organisationen. Sammanhanget mellan dessa frågor hade för öfrigt redan betonats i Riksdagens skrifvelse af den 5 maj 1897, hvaruti hemställdes, bland annat, att Kungl. Maj:t täcktes vid utredandet af de grunder, som ansåges böra blifva bestämmande vid reglerandet af prästerskapets aflöning, sedan tiden för nu gällande lönekonventioner utlupit, taga särskild hänsyn därtill, huruvida icke vissa komministraturer borde och kunde indragas och andra förvandlas till pastorsbeställningar, samt huruvida en sammanslagning af smärre pastorat måtte kunna äga rum.

I sitt betänkande III har kommittén, beträffande detta ämne, uppställt den allmänna grundsats, att den kyrkliga ämbetsverksamheten borde vara så ordnad, att hvarje ämbete kunde gifva sin innehafvare

tillräcklig sysselsättning och tillräcklig lön, så mycket hellre som det kyrkliga ämbetet svårligen läte med sig förena för detsamma främmande sysselsättningar och vinstgifvande arbete. Församlingsvården borde ock vara så anordnad, att gudstjänstens förrättande i öfverensstämmelse med ortens sed samt religionsundervisning, skoluppsikt, enskild själavård, kyrklig bokföring och kommunala ämbetsplikter kunde af prästerskapet nöjaktigt fullgöras. I öfverensstämmelse härmed har kommittén uppgjort ett fullständigt och detaljeradt förslag beträffande de ändringar i den kyrkliga indelningen och organisationen, som af kommittén ansetts erforderliga.

Sålunda har det syntts kommittén obestriddigt, att komministerstjänsterna böra såsom obehöfliga indragas i 69 pastorat, hvilka bestå af allenast *en* församling med *en* kyrka. Men äfven i fråga om sådana pastorat, som bestå af två församlingar och hvilkas sammanlagda folkmängd och areal ej äro större, än att de väl kunna skötas af en präst, har kommittén ansett sig böra föreslå indragning af komministerstjänst, såvida afståndet mellan församlingarnas kyrkor ej är större, än att en präst kan medhinna att äfven under den mörkaste årstiden i båda kyrkorna upprätthålla söndaglig gudstjänst.

I de trakter af riket, där församlingslifvet sedan lång tid tillbaka vant sig vid gudstjänstens alternering mellan två eller flera mer eller mindre närbelägna kyrkor, där således vanligen en kyrka af två hvar annan söndag eller en kyrka af tre hvar tredje söndag är utan gudstjänst, är det, efter kommitténs tanke, icke nödvändigt att behålla flera prästerliga tjänster, än som högst erfordras för gudstjänstens förrättande i denna häfdvunna ordning. Där sålunda i smärre pastorat med tre eller fyra kyrkor förefinnes komministerstjänst, hvars innehafvare icke är erforderlig för annan tjänstgöring än förrättande af en gudstjänst hvarje söndag, har sådan tjänst föreslagits till indragning, allt under förutsättning, att prästerna böra genom duplikation upprätthålla gudstjänsten i samma ordning mellan kyrkorna som hittills varit stadgad. Under sådan förutsättning har föreslagits indragning af tillhoppa 158 komministerstjänster.

Med tillämpning af anförda principer har kommittén alltså föreslagit indragning af sammanlagt 227 komministraturer, hvilka kommittén betecknar såsom för gudstjänst och församlingsvård mer eller mindre öfverflödiga och i vissa fall rent af såsom skadliga utväxter på den kyrkliga organisationen.

De oegentligheter, som vidlåda den kyrkliga organisationen, ansåg kommittén dock icke kunna undanröjas allenast genom indragning af

öfverflödiga komministerstjänster, enär isynnerhet i södra och mellersta Sveriges landsbygd förefinnes ett mycket stort antal pastorat af så ringa omfattning, att de svårigen kunna bereda ens sina kyrkoherdar tillräcklig sysselsättning.

I anseende till det motstånd, som från församlingarnas sida kan väntas beträffande pastorats sammanslagning, förklarade sig kommittén hafva förfarit med synnerlig varsamhet särskildt beträffande sådana förändringar och nybildningar, som förutsätta indragning af kyrkoherdetjänsten och sammanförande af hittills själfständiga pastorat. Af de pastorat, som kommittén föreslagit till förening med andra pastorat, har flertalet endast 1,000 invånare eller därunder.

Ur synpunkten af kyrkans samfällda intresse yttrade kommittén härom bland annat följande:

»Det är naturligtvis synnerligen svårt att angifva några bestämda mått å den folkmängd och den areal, som böra beräknas för hvarje prästerlig tjänst, enär härutinnan så mycket beror å skiftande ortsförhållanden. Men liksom man torde kunna säga att, där arealen icke är större än en kvadratmil, den prästerlige tjänstemannen i regel knappt har tillräcklig sysselsättning med mindre folkmängd än omkring 2,000 invånare, så kan det å andra sidan sägas, att där i en landsförsamling folkmängden öfverstiger 3,000 invånare, begynner behof inträda af den prästerliga tjänstebördans fördelning vare sig genom anställande af biträdande prästman eller genom pastoratsdelning. Om denna sats är riktig, så inses det lätt, att den nuvarande kyrkliga indelningen i vårt land i detta hänseende kräver ganska betydande förändringar, och att det i landet norr om Dalälven gifves godt utrymme för de tillgängliga prästerliga krafter, som i landets mellersta och södra delar ofta finna alltför otillräckliga verksamhetsområden.

»Det kan icke heller bestridas, att den nuvarande anordningen innebär en misshushållning med de för kyrkan i dess helhet tillgängliga aflöningsmedel. I det stora flertalet af de fall, där prästerlig tjänst af kommittén föreslagits till indragning, visar det sig, att den öfverflödiga tjänsten icke blott är för församlingen onödigt betungande, utan äfven för sin tillvaro förutsätter större eller mindre tillskott af kronotonde, vederlagsspannmål, hemmansarrenden och anslag från prästerskapets lönerogleringsfond. Skola dessa tjänsters innehafvare förses med en efter tidens fordringar afpassad anständig lön, krävas i de flesta fall betydligt ökade bidrag från det allmännas sida. Af de genom kommittén till indragning föreslagna komministraturer och kyrkoherdebefattningar förekomma ock de flesta uti den

af kommittén upprättade tabell öfver det lägst aflönade prästerskapet, och om de föreslagna indragningarna beslutas, skulle det af kommittén beräknade behovet af nya tillskott till största delen försvinna. Men det måste anses oegentligt att till upprätthållande af tjänster, hvilka för församlingsvård och gudstjänst äro mer eller mindre obehöfliga, fortfarande använda sådana gemensamma aflöningsmedel, som äro afsedda att fylla *verkliga behov*.

»Oegentligheten af ett sådant förfarande framstår i så mycket bjärtare ljus, när det tillbörligt iakttages, att i hundratals vidsträckta församlingar de prästerliga krafterna icke på långt när räcka till för den allra nöd- torftigaste församlingsvård och gudstjänst, och de tillgängliga aflönings- medlen icke heller på långt när förslå för upprättande af nya kyrkliga beställningar. Det är för afhjälpan af sådana missförhållanden som kyrkans gemensamma tillgångar böra företrädesvis användas, och det är vid jämförelse med behovven på dessa håll som de på andra håll umbärliga tjänsternas obehöflighet framstår i sin rätta dager.»

Ehuru frågorna om den kyrkliga indelningen och organisationen, såsom ankommande på Kungl. Maj:ts beslutanderätt, uti de vid Riksdagarna 1908 och 1909 framlagda förslagen till ordnande af prästerskapets aflöningsförhållanden endast medelbart berördes, fingo dock de särskilda utskott, dit dessa förslag för förberedande behandling hänvisades, tillfälle att i vissa hänseenden uttala sig i ämnet. Sålunda ansåg sig särskilda utskottet vid 1908 års Riksdag böra framhålla vikten af att, i sammanhang med uppgörande af de blifvande lönerogleringarna, allvarlig uppmärksamhet ägnades åt de organisatoriska spörsmålen, i syfte att en rättvisare och jämnare fördelning af kyrkans såväl andliga krafter som materiella tillgångar måtte åstadkommas, samt att tjänster, hvilka icke kunde antagas vara till gagn för det kyrkliga lifvet, indroges. Och särskilda utskottet vid 1909 års Riksdag yttrade: »Med prästlönerogleringskommittén instämmer utskottet till fullo däri, att betydande förändringar krävas i det sätt, hvarpå det prästerliga arbetet i vårt land är fördeladt, samt att den nuvarande anordningen härutinnan innebär en misshushållning med de för kyrkan i dess helhet tillgängliga aflöningsmedlen. Äfven finner utskottet de af kommittén uppställda grundsatserna för reglering af den kyrkliga indelningen och organisationen vara i det hela beaktansvärda. I hvilken mån kommittén lyckats att i sina specialförslag med konsekvens och utan alltför stort hänsynstagande till bestående ordning omsätta dessa grund-

satser, har dock utskottet ej haft tillfälle att göra till föremål för någon ingående undersökning. Men det vill synas som om icke ens ett genomförande af dessa kommitténs förslag skulle hafva till följd indragning af alla sådana befattningar, som kunna anses »för gudstjänst och församlingsvård mer eller mindre öfverflödiga». Emellertid finner utskottet det vara af högsta vikt, att, i sammanhang med uppgörande af de blifvande löne-regleringarna, allvarlig uppmärksamhet ägnas åt de organisatoriska spörsmålen, i syfte att en rättvisare och jämnare fördelning af kyrkans såväl andliga krafter som materiella tillgångar må åstadkommas, samt att tjänster, hvilka icke kunna antagas vara oundgängligen nödiga för församlingsvården, indragas.»

Jämväl de för granskning af de nu uppgjorda förslagen senast tillkallade sakkunniga hafva i den af dem undertecknade promemorian yttrat sig i enahanda riktning.

Departementschefen.

I nu berörda fråga har departementschefen anfört följande (sid. 48):
 »Riktigheten af dessa uttalanden synes mig obestriddig. Väl lär en viss och icke ringa hänsyn böra tagas till bestående, kanske månghundraåriga förhållanden och församlingarnas lättförstådda önskingar att bibehållas vid det, som af ålder varit, men detta hänsynstagande får gifvetvis icke drivas för långt. Den kyrkliga organisationens förmåga att med användning af befintliga tillgångar verka i afsedd riktning är naturligtvis ett kyrkligt intresse af så dominerande beskaffenhet, att detsamma icke genom obehörig eftergifvenhet i enskilda stycken får äfventyras. Jag anser därför, att med fasthållande af denna synpunkt en effektiv och grundlig omreglering af den kyrkliga indelningen och organisationen bör äga rum i samband med fastställandet af de nya löne-regleringarna för prästerskapet, och det är under en sådan förutsättning de nu utarbetade förslagen till ordnande af de prästerliga aflönings- och beskattningsförhållandena blifvit uppgjorda.»

Utskottet.

Nödvändigheten af en genomgripande omreglering af den kyrkliga indelningen och organisationen i samband med ordnandet af prästerskapets aflöningsförhållanden enligt de nya grunderna har från alla håll så kraftigt betonats, ej minst från departementschefens sida, att utskottet icke funnit något att tillägga till de i det föregående återgifna uttalandena i ämnet, hvilkas innebörd utskottet till fulla gillar och velat ytterligare understryka.

Hufvudgrunderna i det nu föreliggande förslaget till lag om reglering af prästerskapets aflöning äro följande.

Hufvudgrunder.

Hvarje tjänstgörande kyrkoherde och komminister skall erhålla, jämte fri bostad och skjuts eller viss skjutsersättning, lön i penningar så beräknad, att honom därigenom beredes en efter tjänstegrad och ämbetsåligganden äfvensom lefnadskostnaderna i orten eller andra särskilda förhållanden lämpad anständig bärning, utan att särskild ersättning för honom på grund af tjänsten åliggande förrättningar må äga rum.

Kungl. Maj:t fastställer, i enlighet med de i lagen stadgade grunder, särskildt beträffande hvarje pastorat, aflöning för kyrkoherden samt för komminister, där sådan skall vara anställd. Sålunda fastställd lönereglering skall tillämpas under tjugu eeklesiastikår, räknade från det, då förut fastställd lönereglering upphör att gälla. Den utredning, som skall föregå hvarje lönereglerings fastställande, och som enligt äldre förslag skolat verkställas af länsvis tillsatta nämnder, skall nu, såsom redan i det föregående antydts, ske enligt enklare former. Efter hvad i statsrådsprotokollet (sid. 57) anförts, har departementschefen för sin del tänkt sig, att inom vederbörande statsdepartement — med ledning af lagens bestämmelser och den kännedom om de lokala förhållandena, man där kan hafva eller förskaffa sig, samt med iakttagande af de förändringar i den kyrkliga indelningen och organisationen, som af prästlöneregleringskommittén föreslagits eller eljest kunna anses påkallade — skola, i mån som nya löneregleringar böra äga rum, uppgöras fullständiga organisations- och aflöningsförslag, uppställda för hvarje pastorat ungefär så, som tab. 1 i det i sammanhang med de nu uppgjorda förslagen till ordnande af prästerskapets aflöningsförhållanden utarbetade, vid de sakkunnigas betänkande den 14 december 1909 fogade tabellverk utvisar. Dessa förslag skulle sedermera öfversändas för utlåtande till vederbörande domkapitel, som skulle hafva att däröfver höra prästerskapet och församlingarna, hvarvid särskild uppmärksamhet bör ägnas åt att få utredt, hvilka omständigheter eller önskemål af beskaffenhet att inverka på organisations- och aflöningsfrågorna kunna å hvarje särskild ort förefinnas. Efter det frågorna sålunda och i öfrigt på vederbörligt sätt blifvit beredda, skall det ankomma på Kungl. Maj:t att, särskildt beträffande hvarje pastorat, meddela sitt beslut.

Lönerna, hvilka till sin storlek äro beroende af pastoratets folkmängd och areal samt prästens skyldighet att duplicera (3 §), men som kunna med hänsyn till särskilda förhållanden inom vissa gränser höjas eller sänkas (4 §), må ej, utom för vissa närmare angifna fall (8 och 9 §§), fastställas till

lägre belopp än 4,000 kronor för kyrkoherde och 2,500 kronor för komminister, ej heller till högre belopp än 10,000 kronor (5 §). De lägst aflönade tjänsteinnehafvarna kunna under vissa förutsättningar erhålla ålderstillägg (6 §).

Lön till kyrkoherde och komminister skall medelst prästerskapet i pastoratet anslagna aflöningsstillgångar äfvensom församlingsafgifter af pastoratet gäldas och af vederbörande kyrkoråd kvartalsvis utbetalas (11 §).

Till bestridande af dessa löner skola, i den mån det till lönernas gäldande erfordras, i första rummet användas församlingsafgifter till belopp ej öfverstigande tre öre för hvarje helt eller påbörjadt tiotal kronor af hela inkomstbeloppet inom pastoratet (3 öre per fyrk), och därefter, i fall dessa medel ej äro tillräckliga, i följande ordning: arrende af de inom pastoratet belägna löneboställen, med vissa närmare angifna undantag; afgälder af afsöndrade lägenheter och vissa räntemedel o. d.; skogsförsäljningsmedel på visst sätt bestämda; och slutligen församlingsmedel till erforderligt belopp (19 §).

Om för bestridande af lönerna församlingsafgifter utdebiterats till sammanlagdt större belopp än som motsvarar dels tio öre för hvarje person af pastoratets hela folkmängd och dels sex öre för hvarje tiotal kronor af pastoratets hela inkomstbelopp, skall ersättning af kyrkofondens medel beredas pastoratet för det öferskjutande beloppet (21 §).

Detaljgranskning.

Under erinran att departementschefen å sid. 53—84 i statsrådsprotokollet yttrat sig öfver detta lagförslags särskilda paragrafer i den mån deras innehåll syntes honom påkalla särskild motivering, öfvergår nu utskottet till en detaljgranskning af förslaget.

1 § och 11 § 3 mom.

Skjuts.

I 1 § är den grundsats uttalad, att hvarje tjänstgörande kyrkoherde och komminister skall erhålla, bland annat, skjuts i tjänsteärenden. Omfattningen af denna förmån är närmare angifven i 11 § 3 mom. Enligt detta moment skall, i de fall då väglängden uppgår till minst två kilometer, fri skjuts för resa till allmän gudstjänst äfvensom till kyrkostämmor samt kyrko- och skolrådssammanträden beredas vederbörande tjänstinnehafvare sålunda, att förbehåll därom göres vid löneboställes utarrendering. Möter hinder härför, åligger det pastoratet att för skjuts, som nu är nämnd, till tjänstinnehafvaren utgifva ersättning med belopp, som af Kungl. Maj:t i enlighet med de i orten rådande förhållanden bestämmes och af

kyrkorådet med de i 1 mom. omförmälda aflöningsmedel gäldas i enahanda ordning, som om lön är stadgad. Bidrag till bestridande af kostnaden för skjuts i andra tjänsteärenden skall, i den mån sådant pröfvas erforderligt, ur kyrkofonden utgå med belopp, som Kungl. Maj:t vid löneregleringens fastställande bestämmer.

Värdet å det skjutsbidrag, som enligt sistnämnda bestämmelse skulle utgå till rikets kyrkoherdar och komministrar, har enligt den i statsrådsprotokollet (s. 91) intagna finansplanen beräknats till sammanlagdt 150,000 kronor.

I skjutsfrågan har departementschefen anfört till statsrådsprotokollet (sid. 69—71) följande. *Departementschefen*

»Då enligt förslaget samtliga till prästerskapets aflöning afsedda boställen skola utarrenderas och prästen sålunda i regeln beröfvas möjligheten att för tjänsteresor hålla häst, uppkommer gifvetvis den frågan, huru med skjuts i tjänsteärenden skall förfaras. Kostnaderna härför uppgå ofta nog till ganska afsevärda belopp. Att låta prästen ensam bära dessa kostnader lär ej böra ifrågakomma redan af det skäl, att en dylik anordning skulle innebära en icke ringa frestelse särskildt för de mindre inkomsttagarna att i görligaste mån undandraga sig en del tjänsteresor. I betänkandet den 14 december 1909 föreslogs, att pastoratet kostnadsfritt skulle tillhandahålla vederbörande tjänstinnehafvare skjuts, dock endast i vissa tjänsteärenden, nämligen för resa till allmän gudstjänst äfvensom till kyrkostämmor samt kyrko- och skolrådssammanträden. De sakkunniga yttrade härom: 'Denna skyldighet har i förslaget ansetts böra begränsas därhän, att församlingarna icke må kunna betungas med skjutsning i oviss utsträckning. Tilläfventyrs hade skyldigheten kunnat utvidgas till att omfatta jämväl skjutsar till husförhör, inspektion af skolorna, skolafslutningar m. m., men redan här är man inne på ett område, där skyldighetens omfattning blir mer eller mindre beroende af tjänstinnehafvarens godtfinnande. Än mera är detta fallet i fråga om skjutsar för resor i församlingsvårdens och den enskilda själavårdens intresse. Förhållandena torde för öfrigt flerstädes vara sådana, att vid prästerskapets resor i och för husförhör, bibelförklaringar och sjukbesök m. m. skjuts af de enskilda församlingsborna ställes till prästens förfogande, och detta torde med skäl kunna förväntas i ökad utsträckning blifva fallet, då prästen icke längre har tillfälle att själf hålla häst. De skjutsar, hvilka han i allt fall måste på egen bekostnad anskaffa, lär dock boställsarrendatorn

kunna förpliktas att lämna mot visst måttligt beräknadt pris.' I den betänkandet bifogade promemorian föreslås, att fri skjuts i förut omförmälda ämbetsärenden skulle beredas vederbörande genom förbehåll vid löneboställes utarrendering eller, om hinder därför möter, ersättning därför af pastoratet utbetalas med tillgängliga lönededel. Denna modifikation, som visserligen kommer att nedsätta löneboställes arrendevärde, anser jag mig emellertid kunna biträda.

»Det sätt på hvilket skjutsfrågan i afseende å den omfattning, hvori fri skjuts skulle bestås, i betänkandet blifvit ordnad, har mött stark gensägelse från samtliga domkapitel äfvensom från Allmänna svenska prästföreningen, som jämväl inkommit med utlåtande i ämnet. Sålunda yttrar domkapitlet i Uppsala, att frågan om skjutsens ordnande vore svår men synnerligen viktig. I en stor del pastorat med blott en kyrka behöfdes ej den skjuts, som i de sakkunnigas förslag upptoges. Däremot behöfdes i en stor församling skjuts till husförhör, skolbesök, skolexamina, andaktsstunder i olika delar af pastoratet, sjukbesök och konfirmandundervisning. Möjligen funnes ej i närheten någon, af hvilken prästen kunde få skjuts. Ej heller erbjöde lönen tillfälle att lega mycken skjuts. Öfver hufvud kunde det icke vara väl ställt, om en innehafvare af ett ämbete måste öfverväga, huruvida han hade tillgångar till att bestrida de kostnader, som med tjänsteförrättningarna voro förenade, och om han måste lida afbräck i sin lön, ju mera nitiskt han skötte sin tjänst. Genom brist på skjuts komme prästen att i högst väsentlig mån sakna den beröring med församlingens medlemmar, hvilken vore nödvändig för skötandet af det prästerliga kallet på annat än ett nödortfigt expeditionssätt. Det syntes domkapitlet nödvändigt att, innan lönereglering fastställdes, undersökning skedde, i hvilken grad skjuts erfordrades, och att antingen, om skjuts vore tillgänglig nära prästgården, ett årligt anslag till sådan bestämdes, eller att prästen erhöle stall och vagnbod samt ersättning för hästfoder eller, i stället för detta senare, jord att bruka, hvars afkastning vore tillräcklig för födande af häst. Jämväl öfriga domkapitel och Allmänna svenska prästföreningen hafva uttalat sig i enahanda riktning.

»Af hvad sålunda anförts, har jag funnit mig öfvertygad därom, att skjutsfrågan bör ordnas på ett för prästerskapet mera tillfredsställande sätt, än i betänkandet skett. Jag har därför låtit omarbета hithörande stadganden i syfte, att bidrag till bestridande af kostnaden för skjuts i andra tjänsteärenden än sådana, för hvilka fri skjuts redan blifvit i de sakkunnigas förslag beredd, måtte kunna, i den mån sådant pröfvas erforderligt,

ur kyrkofonden utgå med belopp, som Kungl. Maj:t vid lönereglerngens fastställande bestämmer.»

Onekligen är frågan om skjutsens ordnande på ett tillfredsställande sätt af den allra största vikt icke blott för den prästerlige tjänstnehafvaren utan äfven för den församling han är satt att tjäna. Men frågan är ock med hänsyn till båda parterna af ganska ömtålig natur och följaktligen svårlöst. Det måste nämligen å ena sidan tillses, att prästens löneförmåner ej tillmätas efter sådana grunder, att han med fog kan känna sig frestad att undandraga sig en del tjänsteresor, och å den andra undvikas att flytta öfver bördan af skjutsarna från prästen till församlingarna.

Utskottet.

Genom de bestämmelser, som föreslagits i afseende å sättet för beräkandet af prästerskapets löner, har prästens behof af bidrag till bestridande af kostnaden för skjuts i tjänsteärenden så till vida beaktats, att han i det fyllnadsbelopp, som beräknas efter pastoratets areal (3 §), kan anses erhålla någon godtgörelse för en af större areal föranledd ökning i resekostnad. Likaledes kan, i de fall att skjutsarna för en tjänstnehafvare i mera afsevärd grad öfverstiga det normala, hänsyn härtill tagas vid bestämmandet af den förhöjning i lönen, som på grund af särskilda förhållanden kan äga rum enligt 4 §. Utom det att nämnda bestämmelser endast afse att allenast till någon del bereda den särskilda tjänstnehafvaren någon godtgörelse för ifrågavarande onus, så är det ett stort antal präster, som på dessa grunder icke undfå någon som helst skjutsersättning. Lika med Kungl. Maj:t finner därför utskottet utväg böra beredas prästerskapet att utöfver hvad nu sagts komma i åtnjutande af dylik ersättning.

Denna angelägenhet har utskottet ansett kunna på det för såväl prästen som församlingen fördelaktigaste sätt ordnas sålunda, att ersättning för skjuts för resor i tjänsteärenden skall, i den mån sådant pröfvas erforderligt, till vederbörande tjänstnehafvare utgå ur kyrkofonden, och lärar ersättningens belopp böra, i enlighet med de i orten gällande förhållandena, bestämmas af Kungl. Maj:t vid lönereglerngens fastställande. En begränsning till ett visst maximum af denna ersättning synes utskottet nödig; och har utskottet ansett detta maximum lämpligen kunna sättas till 250 kronor.

Vid öfvervägandet af denna fråga har utskottet gifvetvis haft att taga i betraktande det ökade kraf, som genom den sålunda ifrågasatta anordningen ställes på kyrkofonden. Utskottet har funnit, att fonden i

och för fullgörandet af de förpliktelser, som i händelse af denna anordnings genomförande läggas på fonden, icke torde komma att i någon särskildt betydande mån ansträngas utöfver hvad som blefve förhållandet, om den af Kungl. Maj:t föreslagna vägen anlitas. Ty i regeln skulle det äfven i detta senare fall blifva kyrkofonden, som ytterst svarade för skjutsen. Skall nämligen vederbörande arrendator, såsom af Kungl. Maj:t föreslagits, tillhandahålla fri skjuts, verkar detta nedsättning i det eljes beräkneliga arrendebeloppet, och då i de allra flesta landsförsamlingar — och det är endast där skjutsersättning kan sättas ifråga — de inom församlingen disponibla tillgångarna för prästerskapets aflöning ej äro härför tillräckliga, utan tillskott från kyrkofonden blir erforderligt, kommer nämnda nedsättning i arrendet att föranleda motsvarande ökning i kyrkofondens tillskott. För öfrigt skall, på sätt ofvan anförts, ersättning för skjuts i vissa tjänsteärenden äfven enligt Kungl. Maj:ts förslag gäldas af kyrkofonden, därför enligt finansplanen beräknats ett belopp af 150,000 kronor. Det kan därför med ett visst fog sägas att det ökade anspråk, som vid tillämpning af den af utskottet nu föreslagna anordningen ställes på fonden, ej torde väsentligen öferskjuta summan af de ersättningsbelopp, som komma att utgå till prästerskapet i de församlingar, hvilka förmå aflöna sitt prästerskap utan anlitage af kyrkofonden. Något tvifvel om kyrkofondens förmåga att bära dessa, säkerligen jämförelsevis obetydliga belopp torde icke förefinnas.

I öfverensstämmelse med hvad utskottet sålunda anförts har utskottet dels i 1 § utbytt bestämmelsen om kyrkoherdes och komministers rätt till fri skjuts mot en föreskrift att vederbörande tjänstinnehafvare skall erhålla ersättning för skjuts i tjänsteärenden enligt hvad i 11 § sägs, dels ock omredigerat sistnämnda paragrafs tredje moment.

I detta sammanhang har utskottet velat framhålla lämpligheten däraf att, till underlättande af den nödiga ämbetskjutsens anskaffande, i de särskilda föreskrifter Kungl. Maj:t kommer att utfärda rörande lönebostälernas utarrenderande varder inrymd en bestämmelse af hufvudsakligt innehåll att man vid arrendeaftalets uppgörande skall söka ernå öfverenskommelse därom att arrendatorn skall tillhandahålla vederbörande tjänstinnehafvare skjuts i tjänsteärenden i nödig utsträckning och till viss måttlig taxa.

2 §.

Lönereglingsperiod.

I andra stycket af förevarande paragraf stadgas, att fastställd löne-reglering skall tillämpas under tjugu ecklesiastikår, räknade från det, då förut fastställd löne-reglering upphör att gälla.

Häri afser herr *J. Byström* genom sin i Andra kammaren väckta motion, nr 258, att göra ändring. Denna motion är af följande lydelse: *Motion af herr J. Byström.*

»I Kungl. Maj:ts proposition, nr 85, angående förslag till lag om reglering af prästerskapets aföning heter det i § 2:

'Sålunda fastställd lönereglering skall tillämpas under tjugu ekle-siastikår, räknade från det, då förut fastställd lönereglering upphör att gälla.'

Denna bestämmelse kommer, om den antages af Riksdagen, att verka därhän, att löneregleringarna inträffa på olika tider under perioder af 28 år. Man skulle för framtiden sålunda få hålla på årligen med ett större eller mindre antal prästlöneregleringar. Någoting liknande förekommer mig veterligen icke inom något annat område, där Riksdagen har något att göra med en ämbetsmannakårs löner. Mig synes därför, att det vore bättre att ställa det så, att lönerna kunna ordnas eller bestämmas på en gång utöfver hela linjen.

Nu går det visserligen icke att göra detta för den första löneperioden, som föreslagits att omfatta 20 år, emedan gällande aftal eller konventioner lägga hinder däremot. Men det bör dock vara möjligt att efter vissa år kunna komma därhän. Det synes mig nämligen kunna ske på det sättet, att lönerna regleras så med hänsyn till tiden, att de skola åter blifva föremål för ny reglering det år, då den lön, som på ett undantag när (nämligen Hassela församling i Helsingland) enligt 1862 års kungl. förordning sist reglerades, tilländagår, hvilket inträffar år 1934.

De första nya löneregleringarna, tolf till antalet, eller de som infalla år 1914, skulle då få en giltighetstid af 20 år, de som därefter, eller år 1915, infalla, hvilka äro trettiofyra till antalet, skulle få en giltighetstid af nitton år och de etthundratio löneregleringar, som infalla 1916, skulle få en giltighetstid af aderton år o. s. v., såsom framgår af följande tabell:

12	regleras	1914	och få	en giltighetstid	af 20	år
34	»	1915	»	»	» 19	»
110	»	1916	»	»	» 18	»
179	»	1917	»	»	» 17	»
202	»	1918	»	»	» 16	»
204	»	1919	»	»	» 15	»
222	»	1920	»	»	» 14	»
156	»	1921	»	»	» 13	»
113	»	1922	»	»	» 12	»

59	regleras	1923	och få en giltighetstid af 11 år
24	»	1924	» » » 10 »
16	»	1925	» » » 9 »
9	»	1926	» » » 8 »
5	»	1927	» » » 7 »
2	»	1928	» » » 6 »
2	»	1929	» » » 5 »
1	»	1930	» » » 4 »
2	»	1931	» » » 3 »
3	»	1932	» » » 2 »
7	»	1933	» » » 1 »
2	»	1934	» » » — »

Denna tabell visar, att 1,315 löneregleringar finge en giltighetstid växlande mellan 10 och 20 år, och att 32 löneregleringar finge en giltighetstid af mellan 6 och 9 år, under det att endast 15 finge en giltighetstid af 5 år eller därunder.

Det kan visserligen vara en olägenhet, att somliga löneregleringar måste göras för så kort giltighetstid, men detta skulle dock ej behöfvas mer än en gång och blott med ett fåtal.

Att komma därhän att prästlöneregleringarna, hvilka enligt nu gällande bestämmelser äro 1,365, skedde på en och samma gång för alla, anser jag från flera synpunkter vara särdeles önskvärdt.

Däriigenom skulle man väsentligen undgå den ojämnhet och olikhet i prästernas löner, som eljest lätteligen kan komma att förefinnas. Om i en socken prästens lön regleras t. ex. 1914, under det att regleringen i en annan socken, som ligger näst intill, sker tio eller femton år senare, då krafven kunna vara betydligt annorlunda, är det ej sagdt, att lönerna i dessa båda socknar blifva lika, och dock kunna ämbetsäliggandena i båda socknarna vara sådana, att de betingade samma löner.

Men ej blott lönerna bland prästerna skulle bli mera jämna, om de bestämdes på en gång. Det blefve också möjligare att åstadkomma mera likhet i fråga om lönerna inom olika ämbetsmannakårer, hvilket på många håll anses önskvärdt.

Skulle man framdeles vilja, att staten helt och hållet öfvertog prästernas aflöning, vore det lättare att kunna göras så, om löneregleringarna kunde få företagas på samma år.

Redan nu pågår ett rätt kraftigt arbete för att kunna utjämna de

kommunala skattebördorna, och genom att staten öfvertog ifrågavarande aflöning, skulle detta sträfvande underlättas i betydande mån. Visserligen sker genom nu ifrågavarande prästlönerregleringsförslag någon utjämning i kommunernas kyrkoskatter dels därigenom att staten ikläder sig en årlig direkt utgift på omkring 4,000,000 kronor, såsom bidrag till prästernas löner, och dels genom att kyrkoskatten inom kommunerna omlägges så, att i stället för tionden, som väsentligen drabbat jordbruket, alla inkomster skola bidraga proportionsvis lika till ifrågavarande löner; men detta blir naturligtvis ej tillfyllest.

Man bör ej heller ställa sig främmande för den tanken, att bandet mellan staten och kyrkan kan i en ej alltför aflägsen framtid komma att upplösas. Men man bör ej föreställa sig den saken så, att det är endast kyrkans fiender, som kunna komma att yrka på statskyrkans upphäfvande; det kan ock vara kyrkans vänner, som göra det. Ett märkligt tecken i den vägen är ett yrkande, som gjordes i själfva kyrkomötet så väl 1908 som 1909. Att anteckna är äfven Andra kammarens beslut i detta ärende i fjol liksom ock frikyrkomötets resolution i samma sak i år. Mig synes, att vid regleringen af prästernas löner bör tagas någon hänsyn äfven till detta sakförhållande.

En invändning mot förslaget, att lönerna utöfver hela linjen skola framdeles regleras på en gång, har varit att det blefve svårt för vederbörande att kunna hinna åstadkomma detta. Med det framlagda kungliga förslaget har väl denna invändning förfallit.

Hvad i detta sammanhang kan angå utarrenderingen af prästboställen, må eriaras om, att man naturligtvis kan utarrendera dem när löneregleringen sker, och då för samma tider. Det blir sålunda äfven det under åren 1914—1934 för en del kortare tid än 20 år. Men utarrenderingsfrågan är dock icke alldeles beroende med hänsyn till tiden af löneregleringsfrågan.

Genom att i § 2 i lagen om reglering af prästerskapets aflöning införa följande ord: »där den är afsedd att träda i tillämpning före den 1 maj 1934 äga giltighet intill samma dag, men eljest» har jag trott mig vinna den formulering af lagparagrafen, som åsyftas med det ofvan sagda.

Utom det yrkande jag nu gör i 2 §, anhåller jag, att utskottet måtte i öfrigt göra i lagförslaget de ändringar, som må finnas påkallade i händelse af bifall till min nu gjorda framställning.

På grund af hvad jag nu anfört, får jag vördsamt föreslå, att Riksdagen ville besluta sådan ändring i Kungl. Maj:ts proposition, nr 85, i

fråga om förslag till lag om reglering af prästerskapets aflöning § 2, att den må få följande lydelse:

Efter det nödig utredning skett angående behovet af sådan ändring i den kyrkliga indelningen och organisationen, hvarom i 23 § sägs, fastställer Kungl. Maj:t i enlighet med de i denna lag stadgade grunder, särskildt beträffande hvarje pastorat, aflöning för kyrkoherden samt för komminister, där sådan skall vara anställd.

Sälunda fastställd lönereglering skall, där den är afsedd att träda i tillämpning före den 1 maj 1934, äga giltighet intill samma dag, men eljest under tjugu ecklesiastikår, räknade från det då förut fastställd lönereglering upphör att gälla.

Är tillämpning af meddeladt beslut om indragning eller inrättande af prästerlig tjänst beroende af tjänstinnehafvares afgang, skall, där så erfordras, särskild lönereglering fastställas för den tid tjänstinnehafvaren vid sin beställning kvarstår.»

Utskottet.

Med anledning af en af herr Byström i samma syfte, som den nu omförmälda, vid 1908 års riksdag väckt motion framhöll dåvarande särskilda utskottet nr 1 (sid. 147 och 177), i huru hög grad löneregleringsarbetet skulle försvåras, om alla löneregleringar komme att utlöpa på ett och samma år. »Det kan måhända antagas», yttrade utskottet, »att löneregleringsnämnderna, af hvilka en hvar får sin verksamhet förlagd inom allenast ett län, skola på denna tid medhinna de utredningar och uppskattningar af olika slag, som ingå i nämndernas åligganden. Däremot lär det rimligtvis icke kunna begäras, att de centrala ämbetsverken, hvilka med anledning af löneregleringarna för prästerskapet i de omkring 1,400 territoriella pastoraten gifvetvis få sig förelagda åtskilliga svårlösta spörsmål — särskildt beträffande ecklesiastika boställens tillkomst och andra dem rörande omständigheter — skola inom loppet af ett eller två år hinna utföra hela det förberedande arbete, som på dem ankommer, innan samtliga löneregleringsärenden blifvit bragta i sådant skick, att de kunna underställas Kungl. Maj:ts pröfning.»

Vid 1909 års Riksdag upprepade herr Byström samma yrkande i en då väckt motion. Det vid sistnämnda Riksdag tillsatta särskilda utskottet nr 1 förklarade sig (sid. 94) till fullo instämma i nyss återgifna yttrande. Dessutom framhöll utskottet, hurusom de nya löneregleringarna för rikets olika pastorat helt visst komme att verkställas under en afsevärdt kortare tidrymd än de löneregleringar, som uppgjordes på grund af 1862 års förordning. Enligt 2 § i tiondefskrifningslagen äger nämligen Kungl. Maj:t,

om tiden för en lönereglering af det senare slaget går till ända efter den 30 april 1923, på framställning af pastoratet och dess ordinarie prästerskap medgifva, att löneregleringen må tidigare än stadgadt är, likväl ej före den 30 april 1924, upphöra att gälla. Härigenom kan tidsafståndet mellan de först och de sist uppgjorda löneregleringarna blifva afsevärdt förkortadt.

Det nuvarande utskottet delar den mening, som såhunda uttalats af de föregående utskotten. Genom de förenklingar, som genom det nya förslaget införts i det ecklesiastika aflöningsystemet, torde det väl kunna antagas, att de centrala ämbetsverkens arbete med löneregleringsfrågornas förberedande kommer att i vissa afseenden blifva lättare. Men i andra hänseenden åter kommer arbetet att för dem likasom för vederbörande statsdepartement blifva ej oväsentligt tyngre och mera kompliceradt. Utskottet syftar härvid på den omständigheten att det förberedande och utredande arbete, som enligt de föregående förslagen tillkommit löneregleringsnämnderna, numera i hufvudsak öfvergått på myndigheterna.

Samma skäl, som förut talat mot bifall till motionen, kvarstå alltså oförsvagade, och hemställer fördenskull utskottet om afslag å motionen.

3 §

Förevararande paragraf innehåller de allmänna grunderna för beräkning af de ordinarie prästernas — kyrkoherdars och komministrars — löner. *Grunder för lönernas beräkning.*

Dessa löner delas enligt förslaget i grundbelopp och fyllnadsbelopp.

Grundbelopp skall utgöra för *kyrkoherde* 4,000 kronor och för *kommis- nister* 2,500 kronor.

Fyllnadsbelopp beräknas:

för *kyrkoherde*

efter pastoratets *folkmängd* med 30 kronor för hvarje fullt 100-tal personer öfver 1,000 till och med 3,000 och med 40 kronor för hvarje öfverskjutande fullt 100-tal personer, dock att härvid folkmängd i församling, där komminister på eget ansvar under pastors tillsyn sköter kyrkbokföringen, icke medräknas;

efter pastoratets *areal* i land med 50 kronor för hvarje fullt 100-tal kvadratkilometer till och med 1,000 och med 100 kronor för hvarje öfverskjutande fullt 500-tal kvadratkilometer, dock ej för mer än tillhoppa 10,000 kvadratkilometer; samt

efter kyrkoherden äliggande *skyldighet att duplicera* med 600 kronor för duplikation hvarje predikodag, med 300 kronor för duplikation hvarannan predikodag och med 200 kronor i öfriga fall;

för *komminister*

efter *folkmängd* i den eller de församlingar, för hvilka komministern är anställd, med 15 kronor för hvarje fullt 100-tal personer öfver 1,000;

efter pastoratets *areal* i land — med iakttagande att, där flera komministrar finnas, beloppet beräknas för dem alla tillsammans till lika fördelning mellan dem — med 50 kronor för hvarje fullt 100-tal kvadratkilometer till och med 1,000 och med 100 kronor för hvarje öfverskjutande fullt 500-tal kvadratkilometer, dock ej för mer än tillhopa 10,000 kvadratkilometer; samt

efter komministern åliggande *skyldighet att duplicera* med 600 kronor för duplikation hvarje predikodag, med 300 kronor för duplikation hvarannan predikodag och med 200 kronor i öfriga fall.

Vid lönebeloppens fastställande skola enligt förslaget senast tillgängliga officiella uppgifter angående folkmängd och areal följas.

Departementschefen.

Förslaget har af departementschefen motiverats med bland annat följande ord (sid. 59):

»Den väsentligaste skiljaktigheten uti den prästerliga arbetsbördan betingas af folkmängden. Till denna måste därför i första rummet tagas hänsyn vid utmätandet af fyllnadsbeloppet, hvilket just — i motsats mot det för alla tjänstinnehafvare inom samma grad lika grundbeloppet — är ämnadt att möjliggöra ett jämnt och rättvist anpassande af lönen efter arbetets större eller mindre besvärighet. Dock har jag, i likhet med hvad som i promemorian uttalats och af vissa utaf de hörda myndigheterna förordats, ansett, att på folkmängd grundadt fyllnadsbelopp icke bör få beräknas förr, än folkmängden öfverskridit ett tusental. Arbetet uti en församling, som består af mindre än 1,000 personer, torde vara till fullo godtgjort med en lön, utom fri bostad m. m., af 4,000 kronor för kyrkoherde och 2,500 kronor för komminister, där ej andra omständigheter, såsom vidsträckt areal eller skyldighet att duplicera, tillkomma.»

I afseende å den praktiska tillämpningen af dessa grunder yttrade departementschefen (sid. 60):

»Jämför man med hvarandra de löner, som för de olika pastoraten framgå ur ofvan angifna beräkningsgrunder, skall man finna, att de till hvarandra stå i en så jämn och rättvis proportion, som rimligen kan begäras i betraktande af pastoratens olikartade beskaffenhet. De ojämnheter, som icke desto mindre kunna uppvisas, torde i allmänhet ej så mycket bero på sättet för lönernas beräkning som fastmera på sådana i

pastoratsindelningen eller organisationen i öfrigt — sådan denna i det till belysning af det nya lönesystemet utarbetade, vid betänkandet den 14 december 1909 fogade tabellverket (tab. 1) upptagits — förefintliga ojämnheter, som vid ett blifvande ordnande af dessa frågor i de särskilda fallen både kunna och böra afhjälpas. Exempel härpå erbjuda vissa pastorat, där i en jämförelsevis liten moderförsamling bibehållits både kyrkoherde och komminister, under det att i den vida större annexförsamlingen därstädes anställd komminister i hufvudsak ensam besörjer såväl själavården som kyrkbokföringen.»

I angifvet syfte att bringa under ompröfning ett något enklare sätt för beräkning af fyllnadsbelopp för kyrkoherdars och komministrars aflöning än det af Kungl. Maj:t föreslagna, har herr *D. Persson* i Tällberg i sin i Andra kammaren väckta motion, nr 241, hemställt, att Riksdagen måtte besluta, att ifrågavarande paragraf skall erhålla följande ändrade lydelse:

*Motion
af herr
D. Persson
i Tällberg.*

»Lön för kyrkoherde och komminister delas i grundbelopp och fyllnadsbelopp.

Grundbelopp skall utgöra:

för *kyrkoherde* 4,000 kronor och för *komminister* 2,500 kronor.

Fyllnadsbelopp beräknas:

för *kyrkoherde*

efter pastoratets *folkmängd* och *areal* i land sålunda, att invånarantalet och antalet kvadratkilometer sammanslås till ett tal, hvarå beräknas tillägg till grundlönen med 30 kronor för hvarje fullt 100-tal utöfver 1,000, dock med iakttagande dels att i nämnda sammanlagda tal icke må inräknas folkmängd i församling, där komminister på eget ansvar under pastors tillsyn sköter kyrkobokföringen, dels att i talet må ingå högst 10,000 kvadratkilometer, och dels att detsamma ej i något fall må öfverstiga 21,000;

efter kyrkoherden åliggande *skyldighet att duplicera* med 600 kronor för duplikation hvarje predikodag och med 300 kronor för duplikation hvarannan predikodag;

för *komminister*

efter folkmängden i den eller de församlingar, för hvilka komministern är anställd, äfvensom pastoratets *areal* i land sålunda, att invånarantalet och antalet kvadratkilometer sammanslås till ett tal, hvarå beräknas tillägg till grundlönen med 15 kronor för hvarje fullt 100-tal utöfver 1,000; dock med iakttagande dels att, där i ett pastorat flera komministrar finnas, i

nämnda sammanlagda tal icke må ingå större antal kvadratkilometer än som på enhvar af komministrarna belöper efter förhållandet mellan antalet komministrar och antalet kvadratkilometer, dels att i talet må ingå högst 10,000 kvadratkilometer, och dels att detsamma ej i något fall må öfverstiga 21,000;

efter komministern åliggande *skyldighet att duplicera* med 600 kronor för duplikation hvarje predikodag och med 300 kronor för duplikation hvarannan predikodag.

Vid lönebeloppens fastställande skola senast tillgängliga officiella uppgifter angående folkmängd och areal följas.»

Utskottet.

Det är gifvetvis förenadt med synnerligen stora svårigheter att, då det gäller ett land, där, såsom hos oss, betydande skiljaktigheter i många handa afseenden äro rådande olika församlingar emellan, för prästerskapet åstadkomma ett aflöningssystem af fullkomlig rättvisa. Såväl prästlöne-regleringskommittén som de särskildt tillkallade sakkunniga hafva, efter hvad inom utskottet upplysts, nedlagt mycken möda på olika försök att utfinna ett aflöningssystem, som verkar fullt tillfredsställande icke blott i afseende å sådana pastorat, hvilka så att säga äro af normal omfattning, utan äfven beträffande sådana, där förhållandena i fråga om areal och folkmängd äro af mera speciell beskaffenhet. Vid de sålunda företagna olika försöken hafva åtminstone de mera framträdande af de ojämnheter, som vid tillämpningen visat sig, så småningom arbetats bort. Hvad särskildt angår fyllnadsbeloppet efter areal, har detta upptagits från prästlönerregleringskommittén, som efter ingående försök funnit detsamma rättvist till sina verkningar, ett omdöme, som delats af flera vederbörande, som granskat kommitténs förslag. Resultatet af de omtalade försöken föreligger nu i det af Kungl. Maj:t framlagda förslaget, och utskottet anser sig kunna instämma i det omdöme, departementschefen, på sätt nyss omförmäls, uttalat rörande förslagets verkningar.

Innan utskottet öfvergår till att yttra sig med anledning af det af herr Persson framlagda förslaget, torde utskottet få korteligen angifva den hufvudsakliga skillnaden mellan detta och Kungl. Maj:ts förslag, så vidt angår de fyllnadsbelopp, som skola utgå efter folkmängd och areal. Jämte det herr Persson till ett tal sammanslår invånarantalet och antalet kvadratkilometer, låter han lönetillökningen fortgå i jämn stegring med ett och samma fyllnadsbelopp för hvarje 100-tal af nämnda tal, hvaremot Kungl. Maj:t, som föreslår särskildt fyllnadsbelopp efter folkmängd och särskildt

efter areal, tillämpar olika skalor så till vida, att det kyrkoherde efter folkmängd tillkommande fyllnadsbeloppet satts något högre för hvarje 100-tal invånare utöfver 3,000, men fyllnadsbeloppet efter areal beräknats afsevärdt lägre, sedan arealen öfverskridit en gräns af 1,000 kvadratkilometer. Det efter folkmängd utgående fyllnadsbeloppet är enligt båda förslagen till en början till siffran lika, men enligt Kungl. Maj:ts förslag något högre, när det skall utgå till kyrkoherde för folkmängd, som öfverstiger 3,000 personer. Det efter areal utgående fyllnadsbeloppet åter — hvilket enligt Kungl. Maj:ts förslag utgår med lika belopp till kyrkoherde och komminister, men enligt herr Perssons med dubbelt högre belopp i det förra än i det senare fallet — beräknas enligt Kungl. Maj:ts förslag för de mindre arealerna till ett högre, men för arealerna öfver 1,000 kvadratkilometer, så vidt kyrkoherde angår, till ett lägre belopp än enligt herr Perssons.

Redan den jämförelse utskottet sålunda uppdragit mellan de båda förslagen antyder enligt utskottets mening vissa brister hos herr Perssons, då det ställes i förhållande till Kungl. Maj:ts, nämligen att det tager mindre hänsyn till ökningen i folkmängd än till ökningen i areal samt att det är mera ogynnsamt i afseende å komministrarna.

För att kunna på ett mera ingående sätt jämföra de båda förslagen har utskottet låtit för hvarje prästerlig beställning i riket uträkna lönen enligt de båda förslagen. Vid en granskning af det resultat dessa uträkningar lämnat har utskottet ytterligare stärkts i sin uppfattning rörande företrädet hos det kungliga förslaget, såsom enligt utskottets tanke medförande mera jämna och rättvisa löner.

Utskottet har nämligen funnit, att de höjningar och sänkningar i lönebelopp, som herr Perssons förslag medför i förhållande till de löner, hvilka framgå ur Kungl. Maj:ts förslag, verka mycket ojämnt. Sänkningen drabbar företrädesvis prästerna i de mera folkrika och besvärliga pastoraten och blir mera framträdande ju folkrikare pastoratet är, under det att prästlönerna i de smärre pastoraten undgå större sänkningar eller rent af i någon om ock obetydlig mån höjas. Äfven stiftsvis sedt finner man, att det i allmänhet är de större och besvärligare stiftet, som komma att få vidkännas sänkningen, och endast i mindre grad de medelstora. För komministrarna är löneminskningen mycket allmän och ofta synnerligen afsevärd.

Till belysning af det anförda tillåter sig utskottet göra efterföljande sammanställningar af siffror, därvid utskottet — under framhållande att lönebeloppen uträknats med hänsyn tagen allenast till folkmängd och areal

och således oberoende af de särskilda omständigheter, såsom höga lefnads-kostnader eller andra för prästerskapet ökade utgifter, hvilka kunna böra föranleda till förhöjning af lönen — till en början väljer några pastorat med ungefär lika folkmängd men olika areal.

I Amnehärad med 2,793 invånare på en areal af 106 kvadratkilometer skulle lönen, enligt herr Perssons förslag, ökas med 10 kronor (från 4,560 kronor till 4,570 kronor), under det att lönen i Arjeplog med 2,782 invånare på 13,052 kvadratkilometers areal skulle höjas med 730 kronor (från 6,810 kronor till 7,540 kronor). I Visingsö med 1,282 invånare på 24 kvadratkilometer komme lönen att ökas med 30 kronor (från 4,060 kronor till 4,090 kronor), men i Karesuando med 1,206 invånare på 5,414 kvadratkilometer med 320 kronor (från 5,360 kronor till 5,680 kronor).

Dessa siffror visa den större betydelse vid lörens bestämmande arealen har enligt herr Perssons förslag.

Vidkommande pastorat med ungefär lika areal men olika folkmängd ställer det sig på följande sätt.

I Södra Sallerup med en areal af 23 kvadratkilometer och 1,695 invånare ökas lönen med 30 kronor (från 4,180 kronor till 4,210 kronor), men i Husie med enahanda areal och 5,330 invånare sänkes lönen med 200 kronor (från 5,520 kronor till 5,320 kronor). I Fasterna med 99 kvadratkilometers areal och 1,455 invånare ökas lönen med 60 kronor (från 4,120 kronor till 4,180 kronor), under det att lönen i Högbo med 102 kvadratkilometers areal och 9,028 invånare minskas med 620 kronor (från 7,050 kronor till 6,430 kronor). I Åre med 1,926 kvadratkilometers areal och 2,425 invånare bibehålles lönen oförändrad, men i Öfverluleå med en areal af 1,876 kvadratkilometer och 12,977 invånare minskas lönen med 990 kronor (från 9,160 kronor till 8,170 kronor).

Dessa exempel visa, att herr Perssons förslag fäster mindre afseende vid folkmängden än hvad Kungl. Maj:ts gör.

Löneminskningen enligt herr Perssons förslag — utgörande för hela riket 170,353 kronor — drabbar Luleå stift med 24,387 kronor, Härnösands stift med 23,122 kronor och Västerås stift med 20,385 kronor, däraf på Dalarna belöpa 12,285 kronor, men Skara stift med endast 1,636 kronor. Större minskning alltså i de tyngre stiftet.

Komministrarnas löner minskas med 58,233 kronor inom hela riket, mot 112,120 kronor för kyrkoherdarna. Inom Luleå stift är totalminskningen respektive 13,547 kronor och 10,840 kronor; då lönerna här enligt Kungl. Maj:ts förslag uppgå till sammanlagdt 214,127 kronor för stiftets

komministrar och 362,080 kronor för dess kyrkoherdar, är alltså minskningen såväl absolut som relativt taget större för komministrarna än för kyrkoherdarna. I samma stift är det af 57 komministrar endast 2, som undgå minskning; för 6 komministrar öfverstiger minskningen 400 kronor för hvar. Detta visar, hurusom prästerna i den lägre löneklassen, komministrarna, enligt herr Perssons förslag få vidkännas en proportionsvis större afknappning i sina löner än de i den högre, kyrkoherdarna.

Härförutom har utskottet funnit sig böra ur formell synpunkt anmärka det oegentliga i att i en lagtext till en summa sammanslå tal afseende så heterogena begrepp som folkmängd och areal.

Med hänsyn till det sålunda anförda och då lönerna — hvilkas sammanlagda belopp enligt det af Kungl. Maj:t nu framlagda förslaget för öfrigt med mer än 180,000 kronor understiger summan af de löner, som föreslagits af de särskildt tillkallade sakkunniga och hvilka återfinnas i den vid deras betänkande fogade tab. 1 — enligt utskottets uppfattning icke beräknats högre än förhållandena kräfva, helst om hänsyn toges till att de icke skola träda i tillämpning omedelbart utan i allmänhet först efter flera års förlopp, hvarefter de skola bestå orubbade i tjugu år, har utskottet funnit sig icke kunna lämna herr Perssons förslag sitt understöd.

Hvad den föreslagna ersättningen för duplikation beträffar, har utskottet ansett det föga tilltalande att, på sätt som skett, prästens skyldighet i ifrågavarande hänseende skall upptaxeras till och likasom betalas med visst penningbelopp efter en på förhand gifven och för alla lika grund. Utskottet, som medgifver att nämnda skyldighet ofta och särskildt i pastorat, där afståndet mellan kyrkorna är mera betydande, medför en stundom afsevärd besvärlighet vid tjänstens skötande, men anser att den åter i andra fall icke alls eller endast i ringa mån verkar betungande, har det däremot förefallit lämpligare att dupliceringsskyldigheten likställes med sådana i 4 § omförmälda omständigheter, på grund af hvilka förhöjning i lönen må kunna äga rum, där Kungl. Maj:t så pröfvar skäligt.

I enlighet med denna uppfattning har utskottet ur 3 § uteslutit bestämmelsen om fyllnadsbelopps beräkning efter prästen åliggande skyldighet att duplicera och i stället i 4 § intagit ett tillägg i nyss angifna syfte. Därvid har utskottet, som ansett att vid lörens förhöjning bör tagas hänsyn allenast till sådan skyldighet, då duplikation äger rum hvarje eller hvarannan predikodag, upptagit bestämmelse därom att denna ersättning ej må utgå med högre belopp än 600 kronor för det förra och 300 kronor för det senare fallet.

Beträffande duplikationsskyldighetens ordnande har utskottet velat hänvisa till prästlöneregleringskommitténs här ofvan sid. 29 återgifna yttrande, däri utskottet för sin del instämmer.

Enligt de beräkningar, som utförts beträffande verkningarna af det af Kungl. Maj:t föreslagna lönesystemet, skulle lönerna för kyrkoherdar och komministrar komma att uppgå till ett sammanlagdt belopp af 10,060,603 kronor, däraf 7,167,630 kronor för kyrkoherdar och 2,892,973 kronor för komministrar; och blefve medellönen — utöfver fri bostad — för kyrkoherde 5,058 kronor och för komminister 3,295 kronor.

Den af utskottet vidtagna förändringen i afseende å beräkningen af ersättning för dupliceringsskyldigheten kommer otvifvelaktigt att medföra en icke föraktlig minskning i ofvannämnda siffror. Huru stor denna kan antagas blifva har utskottet ej kunnat beräkna, då utskottet saknat material för bedömande, hvilka pastorat äro af beskaffenhet att ersättning för där förekommande duplikationsskyldighet ej alls må utgå eller må beräknas till lägre belopp än det föreslagna maximum. Här kan dock framhållas, att summan af de fyllnadsbelopp, som af Kungl. Maj:t beräknats för duplikationsskyldigheten, uppgår till 321,700 kronor.

Till jämförelse med ofvanstående siffror må erinras därom, att prästlöneregleringskommittén beräknade de enligt nu gällande aflöningsssystem utgående lönerna med tillägg af de intill 1902 beviljade anslagen från prästerskapets löneregleringsfond i medeltal för kyrkoherde till 4,747 kronor och för komminister till 1,931 kronor. Med tillämpning af det utaf kommittén föreslagna lönesystemet uppgingo lönerna i medeltal, då den nuvarande kyrkliga indelningen och organisationen tänktes bibehållen, för kyrkoherde till 4,853 kronor och för komminister till 2,609 kronor, men under förutsättning af den utaf kommittén föreslagna organisationens genomförande, för kyrkoherde till 4,968 kronor och för komminister till 2,744 kronor.

4 §.

*Löneförhöjning i vissa fall.
Utskottet.*

Under 3 § har utskottet lämnat redogörelse för anledningen därtill att präst åliggande skyldighet att duplicera af utskottet upptagits bland de särskilda omständigheter, på grund af hvilka Kungl. Maj:t må kunna förhöja lön.

Då ersättning för skyldighet att duplicera kan uppgå till 600 kronor, har utskottet med anledning af det i paragrafen nu gjorda tillägget funnit nödigt, att det belopp af 500 kronor, hvartill enligt Kungl. Maj:ts förslag löneförhöjningen för komministersbeställning skall kunna högst bestämmas, ökas till 750 kronor, för att den på grund af duplikationsskyldigheten på-

kallade löneförhöjningen skall kunna anvisas till fulla beloppet och dessutom utrymme finnas för beviljande af den löneförbättring, hvartill annan i paragrafen omnämnd särskild omständighet må kunna föranleda.

5 §.

I första stycket af denna paragraf stadgas att lön ej må, utom i de *Minimilöner.* fall, som i 8 och 9 §§ omnämnas, fastställas till lägre belopp än 4,000 kronor för kyrkoherde och 2,500 kronor för komminister.

Då 4 paragrafens andra stycke omtalar ytterligare ett fall, då en *Utskottet.* minskning af lönen kan äga rum, har utskottet ansett en hänvisning jämväl till detta stycke böra här intagas.

Med anledning slutligen af den ändrade lydelse utskottet gifvit åt 7 §, och hvilken ändring kan hafva till följd att sådan tjänstnehafvare, som där afses, kommer att få sin lön — den i nämnda 7 § åsyftade donationen oberäknad — fastställd till lägre belopp än som enligt de allmänna bestämmelserna skulle tillfalla honom, har det syntts utskottet nödigt att i förevarande 5 § göra en erinran jämväl om detta fall.

6 §.

Till förevarande paragraf, som bestämmer rätt för vissa lägre aflönade *Ålderstillägg.* tjänstnehafvare att erhålla ålderstillägg, yrkas tillägg i den af herrar Björck och Clason i Första kammaren väckta motionen nr 69, hvilken är af följande lydelse:

»En mycket beaktansvärd punkt i den kungl. propositionen om reglering af prästerskapets aflöning utgör det däri intagna förslaget om så kallade ålderstillägg. På grund af de särskilda förhållanden, som föreligga på det kyrkliga området, har detta förslag i propositionen dock begränsats att gälla de lägst aflönade tjänstnehafvarna. Statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet har emellertid i förslagets motivering (sid. 51 ff.) i viss mån ställt sig sympatisk mot tanken, att sådana ålderstillägg framdeles skulle tillkomma äfven andra tjänstnehafvare. I en i dagarna utkommen broschyr af herr H. Th. Ohlsson: »*Finnas medel och möjligheter för beredande af regelbundna ålderstillägg åt svenska kyrkans prästerskap?*» har framhållits möjligheten af att under vissa villkor kunna inom ramen af de tillgängliga medlen utsträcka ålderstilläggen längre än som i den kungl. propositionen föreslås, och tillika hafva beaktansvärda anmärkningar

*Motion af
herrar C. H.
Björck och
S. Clason.*

framställt mot systemet att låta ålderstilläggen vara beroende på antalet tjänstår inom viss tjänstegrad i stället för på den prästerliga tjänstaldern; den prästerliga befordringen är nämligen i hög grad ojämn och oviss, och ålderstilläggens utdelning efter tjänståren inom viss tjänstegrad kan under sådana förhållanden leda till betydande ojämnheter. Att i dessa hänseenden nu direkt föreslå andra bestämmelser än propositionens låter sig emellertid för en enskild motionär svårligen göras, då den begränsade motions tiden icke medgifver ett utförande af de undersökningar och beräkningar, som vore önskliga beträffande de olika konsekvenserna af en sådan förändring.

I en annan fråga rörande dessa s. k. ålderstillägg, hvilken äfven något beröres i samma broschyr, synes däremot redan nu ett bestämdt förslag böra framläggas. Den rör deras förhållande till de i § 4 af lagen om reglering af prästerskapets aflöning berörda lokala lönetilläggen. Såsom nu §§ 4 och 6 äro formulerade, synes konsekvensen blifva, att därest en tjänstinnehafvare på grund af i § 4 upptagna särskilda förhållanden — såsom »synnerligen höga lefnadskostnader i orten eller för prästerskapet eljest ökade utgifter eller med tjänstens skötande förenad synnerlig besvärighet» — redan uppnått de i § 6 omnämnda minimibeloppen, han i följd däraf icke skulle vara berättigad erhålla något ålderstillägg. Detta kan icke vara rimligt. Om begynnelselönen rättvisligen måst ställas något högre för den ene tjänstinnehafvaren än för den andre på grund af alldeles särskilda lokala förhållanden, hvilka, såsom statsrådsprotokollet (sid. 62) framhåller, direkt betunga den förre äfven ekonomiskt — exempelvis högre lefnadskostnader på en viss ort, saknad af fri vedbrand i en församling, under det att i andra denna förmån föreligger — så har naturligtvis därmed icke den förre ekonomiskt blifvit bättre ställd än den senare, och det tillskott, som i form af ålderstillägg anses böra efterhand tillkomma den senare, för att han icke skall stå alltför lågt, bör gifvetvis då icke heller undandragas den förre. Ortstillägg pläga ju i andra löne-regleringar icke utesluta ålderstillägg och böra ej heller göra det i denna.

På grund häraf hemställes, att Riksdagen måtte för sin del antaga följande lydelse af § 6 i lagen om reglering af prästerskapets aflöning:

Präst, som under minst tio år innehaft och med godt vitsord bestridt ordinarie befattning inom sin grad, äge att, där lönen, utom i de fall, som i 8 och 9 §§ omförmälas, blifvit enligt denna lag fastställd till lägre belopp än 4,500 kronor för kyrkoherde och 4,000 kronor för komminister, ur kyrkofonden, jämlikt därom af Kungl. Maj:t meddelade föreskrifter, utfå ålderstillägg, så afpassadt, att lönen jämte ålderstillägget uppgår till

nämnda belopp. I lönebeloppet skall i dessa fall icke inräknas det lönetillägg, som enligt 4 § kan hafva tillagts tjänsten.»

Det af motionärerna ifrågasatta tillägget synes utskottet icke väl stå i öfverensstämmelse med det i lagförslaget tillämpade aflöningssystemet. Tillägget torde nämligen för att kunna tillämpas förutsätta, att prästens aflöning är uppdelad i lön, sådan den tillkommer honom enligt 3 §, och lönetillägg på grund af 4 §. En sådan uppdelning äger emellertid icke rum, utan lönen fastställes till ett odeladt belopp, äfven om detta belopp vid den fastställelsen föregående utredningen erhållits genom sammanläggning af olika, på grund af dels 3 § och dels 4 § beräknade siffror. Det torde för öfrigt ej vara riktigt att, såsom motionärerna gjort, likställa den förhöjning i lönen, som kan komma att äga rum med tillämpning af 4 §, med ortstillägg, enär det senare åsyftar en lönetjämnning på grund af dyra lefnadskostnader i orten men det förra tillika innebär eller kan innebära en ren löneförhöjning, föranledd exempelvis af med tjänstens skötande förenad synnerlig besvärlighet. På grund häraf har utskottet icke kunnat biträda motionärernas förslag utan hemställer om afslag å motionen.

Utskottet.

Däremot har utskottet ansett nödigt att förorda ett tillägg till paragrafen i syfte att i viss mån begränsa dess tillämplighet. Utskottet har nämligen funnit, att de i 4 § 2 stycket samt 8 och 9 §§ meddelade bestämmelserna om en minskning i lönen, hvilka man funnit påkallade i fråga om vissa tjänst innehafvare, skulle kunna till sina verkningar undanröjas genom utdelande af ålderstillägg. Paragrafens nuvarande lydelse medger nämligen att en kyrkoherde, hvars lön på grund af det med tjänsten förenade ringa arbetet fastställts till 3,500 kronor, genom ett ålderstillägg å 1,000 kronor gynnas med samma lön, som med tillagdt ålderstillägg af endast 500 kronor kan nås af en kyrkoherde, hvilkens lön på grund af det större arbetet ansetts böra utgöra 4,000 kronor. För att äfven mellan dem, som komma i åtnjutande af ålderstillägg, uppehålla den skillnad i löneförmåner, som med hänsyn till de i nyssnämnda lagrum angifna förhållanden ansetts böra föreskrifvas, har utskottet tillstyrkt det tillägg till 6 §, att ålderstillägget icke i något fall må öfverstiga 500 kronor.

7 §.

I det fall att enskild person gjort donation i uttryckligt syfte att bereda innehafvare af viss prästerlig tjänst särskild förmån utöfver lönen har utskottet ansett hänsyn till befintligheten af sådan donation böra tagas, icke blott, såsom lagförslaget stadgar, vid bestämmande af lönetillägg enligt

*Donation.
Utskottet.*

4 § utan äfven vid bestämmande af lönens belopp enligt 3 §; och har utskottet fördenskull vidtagit häraf påkallad ändring i paragrafens innehåll.

14 §.

Adjunkts löneförändring. Utskottet. Såsom omedelbara följer af utskottets förslag till ordnandet af frågan om ämbetsskjutsen böra dels i första momentets andra stycke orden »skjuts i andra än de i 11 § 3 mom. första stycket afsedda tjänsteärenden» utbytas mot orden »skjuts i tjänsteärenden», dels ock fjärde momentet i sin helhet utgå.

Ständig adjunkt. Vid behandlingen af förevarande paragraf har utskottet haft anledning att ingå på den af prästlönerregleringskommittén på sin tid föreslagna anordningen med s. k. ständig adjunkt.

Prästlönerregleringskommittén. Sedan kommittén i sitt betänkande rörande den kyrkliga indelningen och organisationen (sid. XXXIX o. f.) framhållit att det i vissa pastorat, äfven om pastoratet bestode allenast af en församling och söndaglig gudstjänst förrättades endast i en kyrka, kunde vara för gudstjänstens och församlingsvårdens besörjande erforderligt, att två präster vore ständigt anställda och äfven under vissa förhållanden mest ändamålsenligt, att den biträdande prästmannen vore stationerad i kyrkoherdens och pastorsexpeditionens omedelbara närhet, uttalade sig kommittén för att ett sålunda yppadt behof af biträdande prästman stundom borde tillgodoses genom anställande, icke af ordinarie komminister utan af en extraordinarie prästman eller pastorsadjunkt. Kommittén ansåg, att för församlingarna så väl som för kyrkoherden anställandet af ständig adjunkt medförde åtskilliga förmåner, som fullt uppvägs eller öfverginge dem hvilka vunnes genom komministratur.

Härutinnan anförde kommittén bland annat följande: »I allmänhet förhåller det sig nog så, att där komminister är anställd vid samma kyrka som kyrkoherde, den förres verksamhet inskränker sig till förrättande af allmän gudstjänst, deltagande i konfirmandundervisning och husförhör, en och annan prästerlig förrättning samt sjukbesök, medan däremot expeditionsgöromålen och annat, som under veckans söckendagar förekommer, nästan uteslutande hvilat på kyrkoherden, hvilken alltså icke erhåller välbehöfligt biträde just i de stycken, som företrädesvis äro till sin omfattning betingade af folkmängdens storlek, och detta medan komministern saknar tillräcklig sysselsättning. Om däremot den biträdande präst-

mannen har sin bostad hos kyrkoherden, kan denne senare alltid beräkna att vid förekommande behof hafva sin medhjälpare vid sin sida och sålunda erhålla nödigt biträde, utan den tidsutdrägt som vållas genom budskickning från den ena prästen till den andra. Nödig samverkan mellan kyrkoherden och hans biträde i löpande tjänstegöromål är ock vida säkrare betryggad, då den biträdande prästmannen är extraordinarie och sålunda lättare kan vid behof genom vederbörande myndighet mot annat biträde utbytas, än då han äger en ordinarie prästmans orubbliga ställning.»

Efter att hafva bemött en mot den föreslagna anordningen framställd anmärkning, påpekade kommittén vidare den förmån af praktisk utbildning och fostran, som kommer den unge prästmannen till del, om han vid sitt inträde i ämbetsutöfningen får göra sina första lärospån under daglig ledning af en i sin fulla kraft inom en folkrik församling verklig tjänstgörande kyrkoherde, i stället för att, såsom nu oftast är fallet, begynna sin prästerliga verksamhet såsom adjunkt hos en kyrkoherde eller komminister, hvilken i följd af sjuklighet eller tilltagande ålderdomssvaghet nödgas lämna den unge prästmannen åt sig själf att reda sig bäst han förstår, — för att nu icke tala om de ingalunda sällsynta fall, då den nyordinerade prästen, oerfaren som han är, får på egen hand såsom vice pastor öfvertaga hela ämbetsförvaltningen.

Emot den sålunda ifrågasatta anordningen kunna visserligen framställas icke oviktiga invändningar — särskildt saknas icke fog för den ofta hörda erinringen att befattningshafvare, som finnes erforderlig för fullgörande af arbete af konstant natur, bör hafva ordinarie anställning — men å andra sidan kunna onekligen förhållandena inom ett pastorat vara sådana, att det faller sig ur alla synpunkter fördelaktigare att för fullgörande af viss prästerlig tjänst hafva en extraordinarie befattningshafvare. Detta gäller särskildt större pastorat med mera sammanträngd befolkning, helst om där redan finnas två eller flera på samma ort boende ordinarie präster. Förhållandet är ock, att i flertalet af hufvudstadens församlingar vid sidan af kyrkoherde och komminister eller komministrar finnas anställda en eller flera pastoratsadjunkter.

Utskottet.

I motsats mot prästlönerregleringskommittén, som uttalat sig för att en dylik ständig adjunkt skulle af kyrkoherden förses med bostad och underhåll, för hvilket ändamål kyrkoherdens lön då borde lämpligen afpassas, anser utskottet sådan adjunkt, hvarom här är fråga, böra af pastoratet erhålla sin aföning, däri bör inbegripas ersättning för vivre och

bostad. Gifvetvis bör någon skyldighet för pastoratet att bygga åt adjunkten icke ifrågakomma. Skjuts bör tillhandahållas äfven sådan adjunkt af den ordinarie tjänstinnehafvaren.

Utskottet, som alltså förutsätter att Kungl. Maj:t, vid meddelande af beslut, jämlikt 23 § i denna lag, i fråga om den kyrkliga indelningen och organisationen, skall kunna, om ock med den varsamhet, som saken uppenbarligen kräfver, komma att förordna om anställande under löne-regleringsperioden af ständigt ämbetsbiträde åt ordinarie tjänstinnehafvare, har på grund af det anförda till förevarande 14 § föreslagit ett tillägg af innehåll, att om Kungl. Maj:t, vid fastställandet af lönereglering, finner att bibehållande eller inrättande af komministerstjänst inom pastoratet icke erfordras, men att arbetet därstädes dock kräfver att ordinarie tjänstinnehafvare erhåller stadigvarande biträde af adjunkt, skall ersättning för bostad och vivre äfvensom arfvode åt sådan adjunkt af pastoratet med de i 11 § 1 mom. omförmälda aflöningsmedel gäldas i enahanda ordning som om lön till kyrkoherde och komminister är stadgad.

Denna bestämmelse har intagits i paragrafen såsom ett särskildt moment 3, i sammanhang hvarmed momentet 3 i Kungl. Maj:ts förslag erhållit nummer 4. Efter bortfallandet af fjärde momentet i Kungl. Maj:ts förslag kan nummerbeteckningen för samma förslags femte moment bibehållas i utskottets förslag.

19 §.

Lönernas gäldande. Motioner af herrar O. Jonsson och J. Ericsson. Förevarande paragraf beröres i viss mån af två bland de till utskottets behandling öfverlämnade motionerna, nämligen motionen nr 71 i Första kammaren, väckt af herr *O. Jonsson*, och nr 256 i Andra kammaren, väckt af herr *J. Ericsson* i Vallsta, för hvilka motioners innehåll utskottet närmare redogör vid behandlingen af 2 § i förslaget till lag om kyrkofond. (Sid. 66—71).

Utskottet. Då utskottet afstyrkt bifall till nämnda motioner, har utskottet ansett motionerna icke i det nu förevarande sammanhanget föranleda något utskottets vidare yttrande.

Redaktionsändring. Såsom en följd af det af utskottet föreslagna nya tredje momentet till 14 §, hvori stadgas skyldighet för pastoratet att aflöna sådant stadigvarande ämbetsbiträde, som där säges, bör i ingressen till förevarande 19 § ersättning och arfvode åt dylik adjunkt upptagas bland de utgifter,

hvertill de i paragrafen omnämnda tillgångarna må användas, och har utskottet fördensskull vidtagit den ändring i ingressens lydelse, som häraf föranledes.

21 §.

Bestämmelsen i denna paragraf innebär en begränsning af pastoratets skyldighet att bidra till sitt prästerskaps aflönande.

*Pastoratets
bidrags-
skyldighet.*

Sedan det nämligen i 19 § 5:o stadgats att till bestridande af prästerskapets aflöning skola, i mån sådant erfordras, utöfver andra i paragrafen omnämnda tillgångar, utdebiteras församlingsafgifter till erforderligt belopp, stadgas nu i 21 § att om för sagda ändamål såsom församlingsafgifter utdebiterats sammanlagdt större belopp, än som motsvarar dels tio öre för hvarje person af pastoratets hela folkmängd enligt senast upprättade mantalslängd, dels sex öre för hvarje helt eller påbörjadt tiotal kronor af pastoratets hela inkomstbelopp, beräknadt som i 19 § 1 mom. sägs, skall ersättning af kyrkofondens medel beredas pastoratet för det öfverskjutande beloppet, utom beträffande lönebelopp, som församling särskildt förbundit sig att utgöra för bibehållande eller inrättande af tjänst utöfver dem, hvilka Kungl. Maj:t ansett vara för själavårdens behöriga handhavande nödiga, eller för höjande af lön, som Kungl. Maj:t enligt löneregleringslagen för viss tjänst bestämt.

I denna fråga yttrade departementschefen till statsrådsprotokollet (sid. 82—83) följande:

Departementschefen.

»Om än staten genom öfvertagande af tiondeplikten börda hädanefter skulle komma att lämna ett väsentligen större bidrag till prästerskapets aflöning än som för närvarande utgår, åsyftar förslaget ingalunda en brytning med den gamla grundsatsen, att hvarje församling bör aflöna sitt prästerskap. Förpliktelsen härtill skulle nämligen fortfarande i första rummet åligga hufvudsakligen församlingsmedlemmarna, men icke längre blott vissa grupper af dem, utan en hvar i mån af hans skatteförmåga, dock endast intill en viss för alla pastorat lika gräns, hvarefter ersättning af kyrkofondens medel utom i förut angifna två undantagsfall skulle beredas pastoratet för det öfverskjutande beloppet.

I det af Kungl. Maj:t vid 1909 års Riksdag framlagda förslaget till lag om reglering af prästerskapets aflöning var nämnda gräns bestämd på enahanda sätt som nu föreslås. Särskilda utskottet föreslog emellertid en sådan ändring i den kungl. propositionen, att skattskyldigheten till prästerskapets aflöning högst bestämdes till sammanlagdt det belopp, som erhöles

under antagande, att för hvarje person af pastoratets hela folkmängd utginge 10 öre och därutöfver 5 öre för hvarje helt eller påbörjad tiotal kronor af hela det beskattningsbara inkomstbeloppet inom pastoratet. Till följd af denna nedsättning skulle, enligt den då uppgjorda finansplanen, uppstå en brist i löne-medel å 55,560 kronor, men med tanke på bevillningsbeloppens fortgående stegring och af andra skäl ansåg sig utskottet icke böra tillmäta denna omständighet någon större betydelse.

De sakkunniga, hvilka undertecknat förut omnämnda promemoria, hafva på en annan väg velat vinna samma syftemål som särskilda utskottet, i det att de föreslagit, att den särskilda beräkningsgrunden af 10 öre för hvarje person af pastoratets hela folkmängd skulle ur förslaget utgå och församlingarnas skatteplikt bestämmas till högst 6 öre för hvarje helt eller påbörjad tiotal kronor af hela det beskattningsbara inkomstbeloppet inom pastoratet (= 6 öre per fyrk).

Ehuru en ändring i sådant syfte skulle medföra en väsentlig minskning i de från församlingarna utgående bidrag till prästerskapets aflöning, hafva nämnda sakkunniga likväl ansett den kunna genomföras, om en viss begränsning af utgifterna för berörda ändamål vidtoges; och hafva de med afseende härå gjort det uttalande, att ålderstillägg för de lägst aflönade kyrkoherdarna och komministrarna, i betraktande af de löneförmåner, som hädanefter skulle komma dessa tjänstnehafvare till godo, icke syntes vara af behovet påkalladt.

Af beräkningar, som jag låtit verkställa, framgår, att om församlingarnas bidragsplikt begränsas så, som i det af mig nu framlagda förslaget skett, nämligen till högst ett belopp motsvarande 10 öre för hvarje person och 6 öre för hvarje tiotal kronor af inkomstbeloppet i pastoratet, komme den på församlingarna hvilande skattebördan för ifrågavarande ändamål att för hela riket uppgå till 4,101,234 kronor. Med den af särskilda utskottet vid 1909 års Riksdag föreslagna begränsningen till högst ett belopp, motsvarande 10 öre för hvarje person och 5 öre för hvarje tiotal kronor af inkomstbeloppet, skulle församlingarnas skattebidrag belöpa sig till 3,780,537 kronor; och med den af de sakkunniga i promemorian föreslagna begränsningen till högst 6 öre för hvarje tiotal kronor af inkomstbeloppet utan någon beräkning för person, skulle församlingarnas bidrag än ytterligare minskas till 3,754,436 kronor. Skillnaden mellan församlingsafgifterna enligt det af mig framlagda förslaget och det i promemorian framställda utgör 346,798 kronor.

Väl inser jag, att förslaget genom bifall till det i promemorian fram-

lagda yrkandet i denna punkt skulle vinna åtskilligt i enkelhet, och jag uppskattar till fullo tanken att i görligaste mån lätta församlingarnas börda, men då emellertid en så betydande minskning i församlingarnas bidrag för närvarande icke kan vinnas utan uppoffring af det föreslagna ålders-tillägget till de svagast aflönade kyrkoherdarna och komministrarna, hvars bibehållande de kyrkliga myndigheterna med stor enighet tillstyrkt, har jag icke ansett mig böra biträda vare sig det af särskilda utskottet eller det i de sakkunnigas promemoria framställda förslaget härutinnan.»

Lika med de sakkunniga, som undertecknat promemorian, har utskottet ansett ett bibehållande af den särskilda beräkningsgrunden af 10 öre för hvarje person vara ur flera synpunkter olämpligt. För sin uppfattning framhöllo de sakkunniga dels att tillämpningen af en sådan beräkningsgrund vid sidan af beräkningen efter inkomst skulle motverka skatteutjämningen de särskilda pastoraten emellan, då i olika pastorat med ungefär samma skattekraft men med olika stor folkmängd det ena pastoratet kunde komma att betungas med afsevärdt större utskylder för prästerskapets aflöning än det andra, och dels att betydande praktiska olägenheter följde af ett dubbelt beräkningssätt för utdebiteringen af det till aflöningsarnas bestridande erforderliga beloppet församlingsafgifter. I detta uttalande instämmer för sin del utskottet.

Då enligt den i statsrådsprotokollet intagna finansplanen beräknats ett öfverskott i kyrkofonden å 16,870 kronor, samt, efter hvad departementschefen upplyst, skillnaden mellan församlingsafgifterna enligt det kungliga förslaget och det i promemorian framställda utgör 346,798 kronor, skulle alltså, om förutsättningarna eljest äro de samma, borttagandet af ifrågavarande särskilda beräkningsgrund medföra en brist för kyrkofonden å 329,928 kronor.

I det statsrådsprotokoll, hvaraf utdrag åtföljde Kungl. Maj:ts till 1909 års Riksdag aflättna proposition i ämnet, hänvisade dåvarande departementschefen dels därpå att förväntningarna på en framtida ökad skattekraft hos församlingarna vunne stöd af statistikens siffror angående bevillningsbeloppens hittills nästan oafbrutet fortgående stegring och dels på möjligheten af en ökning i kyrkofondens inkomster, särskildt genom förhöjd afkastning af de ecklesiastika boställsskogarna.

Med tanken fästad på att dock åtskilliga år komma att förflyta, innan de nu föreslagna bestämmelserna i mera afsevärd utsträckning träda i verket — det är först efter 1917 som de nu gällande löneregleringsresolutionerna till

Utskottet.

större antal börja att förfalla — hyser utskottet den öfvertygelsen att, då tiden är inne för den nya organisationens genomförande, det skall visa sig, att såväl de för församlingarna disponibla aflöningsmedlen som ock kyrkofondens inkomster äro icke oväsentligt större än hvad nu beräknats.

På grund af det sålunda anförda anser sig utskottet hafva grundad anledning att föreslå det bestämmelsen om ifrågavarande särskilda beräkningsgrund skall ur paragrafen uteslutas, i följd hvaraf alltså församlingarnas bidragsskyldighet till sitt prästerskaps aflöning kommer att begränsas till 6 öre för hvarje tiotal kronor af inkomstbeloppet.

*Redaktions-
ändring.* Med anledning af de förändrade bestämmelser utskottet föreslagit beträffande dels ämbetskjutsen och dels ersättning och arfvode åt stadigvarande ämbetsbiträde, har utskottet ur förevarande paragraf uteslutit orden »jämte skjutsersättning, hvarom i 11 § 3 mom. första stycket och 14 § 4 mom. sägs» samt i stället infört orden »jämte ersättning och arfvode åt adjunkt, hvarom i 14 § 3 mom. sägs».

23 §.

*Den kyrkliga
indelningen.
Utskottet.* I afseende å tillämpningen af denna paragraf har utskottet här velat hänvisa till hvad i det föregående (sid. 28—32) anförts i fråga om den kyrkliga indelningen och organisationen.

Förslag till lag om emeritilöner för präster.

*Hufvudgrun-
der för pen-
sioneringen.* Ordinarie präst skall enligt Kungl. Maj:ts förslag vara pliktig att, mot åtnjutande af emeritilön, afgå från sin tjänst, när han fyllt 75 år, eller när han fyllt 65 år samt under mer än tre af de senast förflutna fem åren varit i följd af obotlig sjukdom eller ålderdomssvaghets orsaken utstått att fullgöra sina tjänsteåligganden och af sådan anledning åtnjutit tjänstledighet. Extraordinarie präst må erhålla emeritilön, när han uppnått en ålder af 60 år.

Då prästerskapets aflöning i ej ringa mån är beroende af tillskott från kyrkofonden, har den summa, som årligen får från fonden utgå till emeritilöner, begränsats till 500,000 kronor. Inom ramen af denna summa fastställer Kungl. Maj:t det antal emeritilöner, som må utdelas.

En ordinarie tjänst innehafvares lön skall vara mätaren på beloppet af den emeritilön, han äger vid afgång från tjänsten åtnjuta; 80 procent

af den sålunda beräknade lönen skall utgöra emeritilön, som dock ej får öfverstiga 4,800 kronor. Utan hänsyn till värdet af de aflöningsförmåner, extraordinarie präst senast åtnjutit, skulle enligt propositionen emeritilön för honom alltid utgöra 1,500 kronor.

Det nu framlagda förslaget till lag om emeritilöner för präster är utom i ett hänseende — rätt för prästs nådårsberättigade änka och barn att uppbära emeritilön — af samma innehåll som motsvarande vid 1909 års Riksdag af Kungl. Maj:t framlagda förslag, sådant detsamma af särskilda utskottet vid nämnda Riksdag formulerades.

2 §.

Så vidt angår det extra ordinarie prästerskapets pensionering har ändring i förevarande paragrafs bestämmelser yrkats i den af herrar C. *Det extra ordinarie prästerskapets pensionering.* H. Björck och Clason i Första kammaren väckta motionen nr 70, hvilken är af följande lydelse:

»I proposition nr 85 föreslås i § 2 af förslag till lag om emeritilöner för präster, att emeritilön för det ordinarie prästerskapet skulle med växlande belopp inom en fastställd minimi- och maximigräns utgå med 80 procent af lönen. För det extra ordinarie prästerskapet däremot föreslås, oberoende af den lön, som åtnjutes, en för alla gemensam emeritilön, som blott i högst få undantagsfall torde motsvara 80 procent af lönen, och detta oaktadt det extra ordinarie prästerskapets löneförmåner i regel äro betydligt mindre än det ordinarie prästerskapets. *Motion af herrar C. H. Björck och S. Clason.*

Det synes emellertid icke lämpligt, att mellan det ordinarie och extra ordinarie prästerskapet uppställas en dylik principiell åtskillnad i fråga om grunderna för beräkandet af emeritilöner. Af prästlöneregleringskommittén har uttryckligen framhållits, att adjunktsinstitutionen måste betraktas såsom ett nödvändigt led i den kyrkliga organisationen. Vid sådant förhållande synas jämväl grunderna för åtnjutande af emeritilön böra fastställas efter en af tjänstegrad oberoende ordning.

I den kyrkliga indelning, som hittills bestått, hafva ingått omkring 140 extra ordinarie befattningar. Genom särskilda kungliga beslut har emellertid dessutom föreskrifvits, att åtskilliga prästerliga tjänster skola under innevarande regleringsperiod uppehållas genom vikarier. Denna åtgärd, nödvändig för genomförandet af den nya organisationen, har emellertid haft till följd, att för närvarande omkring 70 extra ordinarie präster på förordnande innehafva ordinarie tjänster. Antalet af dessa så kallade vakansvikarier är ock stadt i ständig ökning.

Af dessa mer än 200 präster skulle enligt Kungl. Maj:ts proposition de, som ej vinna befordran till ordinarie tjänst, komma i åtnjutande af en emeritilön, som i vissa fall ej ens skulle uppgå till 50 procent af den lön, de dittills åtnjutit. Behovvet af nu föreslagna omreglering af den kyrkliga indelningen och organisationen synes dock icke böra verka därhän, att präster, som under andra förhållanden blifvit befordrade till ordinarie tjänst, skulle af denna anledning erhålla lägre emeritilön än hvad fallet blifvit, därest tjänstinnehafvaren varit ordinarie. Äfven det extra ordinarie prästerskapets emeritilöner torde därför böra sättas till 80 procent af dittills innehafda löneförmåner.

Då det belopp, som för emeritilöner anvisats, enligt § 3 är fastställt till högst femhundratusen kronor, kommer en sådan förbättring af det extra ordinarie prästerskapets emeritilöner ej att påverka den föreslagna finansplanen.

Med stöd af det nu anförda få vi hemställa, att Riksdagen ville för sin del besluta, att § 2 af lagen om emeritilön må erhålla sådan ändrad lydelse, att emeritilön äfven för extra ordinarie präst skall motsvara åttio procent af hans löneförmåner och utgöra minst ettusen femhundra kronor.»

Utskottet.

Att bestämma en extra ordinarie prästs emeritilön till vissa procent af hans löneförmåner torde komma att blifva förenadt med stora vanskligheter.

Hans löneförmåner bestå nämligen i bostad, vivre, skjuts i tjänsteärenden samt årligt adjunktsarfvide, ej understigande 1,000 kronor, hvarjämte honom tillkommer kostnadsersättning för resa till tjänstgöringsort. I stället för bostad och vivre kan under vissa förutsättningar lämnas honom godtgörelse i penningar. Då extra ordinarie präst på grund af förordnande uppehåller ordinarie befattning skall han, utöfver hvad han såsom adjunkt äger åtnjuta, tillika erhålla vikariearfvide.

Motionärerna hafva ej angifvit huru vissa af dessa förmåner skola till visst värde i penningar uppskattas, så att procentberäkningen må kunna verkställas. Därjämte bör erinras därom, att den extraordinarie prästens aflöning ej torde blifva konstant utan kunna komma att växla, allt eftersom prästen missiveras å olika beställningar. I motionen har ej antydts hvilken af de innehafda beställningarna skall vara normerande för pensionen.

Att döma af motiveringen synas motionärerna hafva föranledts till sitt förslag hufvudsakligen af hänsynen till de extra ordinarie präster,

hvilka förordnats å tjänster, som med anledning af prästlöneregleringskommitténs förslag om ändringar i den kyrkliga indelningen och organisationen genom Kungl. Maj:ts särskilda beslut förklarats skola tills vidare under löneregleringsperioden uppehållas genom vikarie, med rätt för vikarien att åtnjuta de med tjänsten förenade löneförmånerna. En sådan anordning är ju dock endast af öfvergående beskaffenhet, och det torde väl få antagas, att flertalet af nämnda vikarierande präster skola nå ordinarie befattning. I allt fall lärer man kunna förutsätta, att antalet extraordinarie präster, som komma att uppnå pensionsåldern medan de ännu kvarstå vid dylikt vikariat, varder ytterst ringa, helst utdelandet första gången af emeritilöner torde dröja flera år in på den nya löneregleringsperioden.

För öfrigt uttalade särskilda utskottet nr 1 vid 1909 års Riksdag (sid. 100 i utlåtandet nr 1) den mening, att emeritilön för extraordinarie präst lämpligen borde fastställas till allenast 1,500 kronor och föreslog fördenskull nedsättning i det af Kungl. Maj:t föreslagna beloppet 1,800 kronor.

På grund af hvad sålunda anförts och då dessutom ett bifall till förslaget skulle medföra en minskning i det antal emeritilöner, som kan utdelas med anlitande af det för ändamålet begärda anslaget, har nuvarande utskottet funnit sig icke kunna skänka motionen sitt understöd.

Däremot har utskottet ansett, att maximum för emeritilön utan olägenhet kan nedsättas till 4,000 kronor för kyrkoherde och 2,500 kronor för komminister, hvarigenom afses att vinna det ur församlingsvårdens synpunkt betydelsefulla ändamålet att öka antalet emeritilöner. I enlighet härmed har paragrafen omredigerats.

*Ordinarie
prästerska-
pets emeriti-
löner.
Utskottet.*

Förslag till lag om kyrkofond.

Denna för hela prästerskapet gemensamma aflöningsfond är afsedd att utgöra den regulator, förmedelst hvilken den skattejämkning och den utjämning af prästerskapets lönevillkor, som åsyftats, må kunna genomföras. Hit skola därför öfverföras den fond, prästerskapets löneregleringsfond, som redan nu är bildad för liknande uppgift, äfvensom den i viss mån därmed jämförliga fond som benämnes de ecklesiastika bostälernas skogsfond (2 §). Vidare skola dit öfverföras andra fonder och kapitaltillgångar, som ej ansetts böra förbehållas de särskilda församlingarna (2 §). Och

*Fondens bil-
dande m. m.*

slutligen skola dit ingå — förutom ränta och vinst å fondens egna medel — dels hvad enligt lagen om indragning till statsverket och afskrifning af prästerskapets tionde samt om ersättning därför årligen skall af statsverket gäldas såsom ersättning för tionde och andra afgifter af fast egendom, hvilka på grund af förut gifna författningar tillkommit prästerskapet, dels ersättning af statsverket för vissa nu åtnjutna anslag, dels vissa boställsarronden och medel, dels ock öfverskott, som inom ett pastorat kan uppkomma å vissa aflöningsmedel (3 §). De utgifter, som af fonden skola utgöras, finnas angifna i 6 §.

Förslaget till lag om kyrkofond är uppgjort med ledning af motsvarande vid Riksdagarna 1908 och 1909 af Kungl. Maj:t framlagda lagförslag. De förändringar, som emellertid vidtagits, äro till största delen betingade af de nya bestämmelser för ordnande af prästerskapets aflöningsförhållanden och därmed sammanhängande frågor, som nu föreslagits.

1 §.

*Fondens
ändamål.*

Denna paragraf är lika lydande med motsvarande paragraf i Kungl. Maj:ts vid 1909 års Riksdag framlagda och i denna del af dåvarande särskilda utskottet tillstyrkta förslag.

*Reservation
vid 1909 års
Riksdag.*

Nämnda utskotts tillstyrkande yttrande var emellertid icke enhälligt, utan i afgifven reservation yrkade sex af utskottets ledamöter från Andra kammaren att paragrafen måtte erhålla följande ändrade lydelse: »De prästerskapet i territoriella församlingar anslagna aflöningsmedel, om hvilka i denna lag förmäles, skola under benämning kyrkofonden af statskontoret förvaltas.»

*De sakkunniga
s yttrande.*

Af de sakkunniga, hvilka undertecknat den förut omförmälda promemorian, hafva två — enär de ansett, att det i paragrafen förekommande uttalandet därom, att de i kyrkofonden ingående medlen »skola utgöra en svenska kyrkans tillhörighet», ej borde i lagen förekomma — föreslagit, att paragrafen borde erhålla ungefär följande affattning: »De prästerskapet i territoriella församlingar anslagna aflöningsmedel, om hvilka här nedan förmäles, skola under benämning kyrkofonden användas på sätt i denna lag bestämmes och af statskontoret, utan sammanblandning med statsmedel, förvaltas.»

Departementschefen.

Under framhållande att flertalet af de myndigheter, som hörts öfver de sakkunnigas betänkande, tillstyrkt den formulering som upptagits i Kungl. Maj:ts förslag, har departementschefen (sid. 85) vidare anfört:

»Att ifrågavarande medel, såsom anslagna till prästerskapets aflöning äro att betrakta såsom en den svenska kyrkans tillhörighet i offentligt-rättslig mening torde vara otvifvelaktigt. De två sakkunniga, hvilka påyrkat en ändring af paragrafens ordalydelse, hafva också ansett, att medlen icke böra få användas till andra ändamål än i kyrkofondslagen bestämmes, och att de böra utan sammanblandning med statsmedel förvaltas.

Den formulering af stadgandet, som af mig föreslås, godkändes 1908 af Riksdagens bägge kamrar och 1909 af det särskilda utskott, som behandlade frågan. Förslagets fall vid sistnämnda Riksdag föranleddes af helt andra skäl än meningsskiljaktighet om förevarande paragraf.

På grund af hvad sålunda förekommit finner jag icke tillräcklig anledning att nu frångå det förslag uti förevarande hänseende, som af Kungl. Maj:t förut framlagts.»

Ändring i den föreslagna lydelsen af förevarande paragraf har nu yrkats i den af herr *D. Persson* i Tällberg i Andra kammaren väckta motionen nr 242, däri anföres följande: *Motion af herr D. Persson.*

»Då jag anser, att Riksdagen bör bibehållas vid sin rätt att bestämma öfver skattemedel och denna rätt i betydlig grad skulle komma att inskränkas genom ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag till lag om kyrkofond 1 § får jag, med hänvisning till hvad undertecknad och herr Kronlund anfört uti en till statsrådet och chefen för kungl. ecklesiastikdepartementet den 14 december 1909 ingifven promemoria, vördsamt hemställa, att Riksdagen för sin del måtte antaga följande ändrade lydelse af 1 § i Kungl. Maj:ts förslag till lag om kyrkofond:

De prästerskapet i territoriella församlingar anslagna aflöningsmedel, om hvilka här nedan förmäles, skola under benämning kyrkofonden användas på sätt i denna lag bestämmes och af statskontoret, utan sammanblandning med statsmedel, förvaltas.»

Den i lagförslaget intagna bestämmelsen därom att de aflöningsmedel, om hvilka i lagförslaget förmäles, skola utgöra en svenska kyrkans tillhörighet, kan lätteligen förstås såsom innebärande från lagstiftarens sida ett uttalande om hvar äganderätten till fondens medel ligger, och bestämmelsen har också sålunda förståtts. *Utskottet.*

Det har syns utskottet böra undvikas att i lagförslaget bibehålla en bestämmelse, som kan gifva anledning till en sådan tolkning som nyss

sagts. De medel, som skola öfverföras till kyrkofonden eller framdeles dit ingå, härflyta från källor af vidt skild natur. Särskildt såsom en följd af de stadganden, som återfinnas i 3 § 4 och 5 mom. i lagen om kyrkofond, kan antagas att dit kommer att inflyta afkomst icke blott af boställen, hvilka upplåtits af kronan, utan äfven af sådana, som äro af enskilde donerade eller af menighet inköpta, eller af boställen, hvilkas tillkomst icke kan utrönas utan föregången noggrann utredning. Till kyrkofonden komma vidare att ingå direkta skattemedel. Utskottet anser därför de citerade orden »skola utgöra en svenska kyrkans tillhörighet» böra ur paragrafen utgå.

En annan sak är att det må finnas anledning att i lagen mera uttryckligt än som blir fallet, sedan de nu ifrågavarande orden borttagits, framhålla det syfte, kyrkofonden är afsedd att tjäna, och på grund häraf tillägga en bestämmelse af innehåll att fonden skall användas för kyrkliga ändamål. Det är gifvetvis en själfklar sak att dessa medel, af hvilken natur de än må vara och hos hvilken än äganderätten till dem må ligga, ej må användas för annat ändamål än det, hvartill de ursprungligen afsetts, det vill säga kyrkliga ändamål, men det har dock ansetts icke vara ur vägen att hafva detta med klara ord utsagdt redan i lagens första paragraf.

I bestämmelsen därom att kyrkofonden skall förvaltas af statskontoret utan sammanblandning med statsmedel har sistnämnda ord ansetts rätteligen böra utbytas mot orden »andra medel».

Paragrafen har af utskottet blifvit omredigerad i öfverensstämmelse med det sålunda anförda.

2 och 3 §§.

*Disposition
af vissa
skogsmedel.*

De motioner, som väckts i Första kammaren af herr *O. Jonsson* (nr 71) och i Andra kammaren af herr *J. Ericsson* i Vallsta (nr 256), afse ändring, båda motionerna i 2 § och den senare motionen jämväl i 3 § fjärde och femte mom.

*Motion
af herr
O. Jonsson.*

Herr Jonsson anför i sin berörda motion följande.
»Enligt Kungl. Maj:ts proposition nr 85 med förslag till lag om kyrkofond skall nettoafkastningen af prästboställens skogar ingå till kyrkofonden likasom ock efter Kungl. Maj:ts pröfning i hvarje särskildt fall de till aflöning af prästerlig tjänst afsedda fonder och andra kapitaltillgångar med vissa angifna undantag. I förslaget till lag om reglering af prästerskapets aflöning uppptagas bestämmelser om huru och på hvad sätt bidrag

från kyrkofonden kan erhållas till prästerskapets aflöning. Med ett i § 7 af sistnämnda lag angifvet undantag har i dessa förslag skogsafkastningen, oafsedt om bostället upplåtits af kronan eller inköpts af församlingen, i fråga om såväl dess indragning till kyrkofonden som om villkoren för erhållande af bidrag till prästerskapets aflöning från denna fond, behandlats likformigt.

Om då en församling inköpt ett boställe, hvars skogsafkastning är eller anses blifva större än hvad den enligt § 19 i lagen om reglering af prästerskapets löner kan från kyrkofonden erhålla i bidrag till aflöningen för sitt prästerskap, eller om af sådan afkastning för kyrkligt ändamål inom församlingen en fond eller annan kapitaltillgång bildats, som enligt § 2 i lagen om kyrkofond kommer att indragas till denna fond, så är det naturligt nog att en sådan församling anser sig blifva illa behandlad och därför önskar, att ändringar till dess förmån vidtagas. Det är också på grund af framställning från en sådan församling som jag ansett mig böra bringa frågan under särskilda utskottets och Riksdagens pröfning, för hvilket ändamål denna framställning skall af mig till utskottet öfverlämnas. Väl kunna vissa betänkligheter anföras emot ett afsteg från den princip af likartad behandling af skogsafkastningen från på olika sätt tillkomna boställen, hvarpå lagen om lönereglering är byggd, och väl torde äfven svårigheter möta att finna en lämplig och väl afvägd form för en dylik undantagsbestämmelse, men torde ett tillägg till § 19 mom. 4 i lagen om reglering af prästerskapets löner af ungefär denna lydelse: Kungl. Maj:ts dock obetaget att medgifva att detta högsta belopp må oafkortadt utgå, äfven om därigenom full församlingsafgift enligt mom. 1 ej behöfver tagas i anspråk, därest dylika skogsförsäljningsmedel härflutit från af församlingen inköpt boställe, eller något dylikt kunna sättas i fråga för spörsmålets lösning. Beträffande indragningen af fonder och andra kapitaltillgångar, afsedda till aflöning för prästerlig tjänst, enligt andra stycket af § 2 i lagen om kyrkofond, så heter det visserligen, att detta skall ske först efter Kungl. Maj:ts bestämmande i hvarje särskildt fall, men lika väl som undantag i tvenne angifna fall gjorts i paragrafen, kan ett tredje böra göras efter orden »kapitaltillgångar» af denna lydelse: i den mån de icke hafva bildats af skogsafkastningen från af församlingen inköpt prästerligt boställe eller ej äro — — sägs. Visserligen kunde det sättas i fråga, att fonden jämväl skulle vara verkligen behöflig för kyrkligt ändamål inom församlingen, men någon större fond, än för sådant behof erfordras, lär nog icke af dylika medel hafva bildats.

Enär jag hyser den förhoppning, att utskottet äfven i fråga om disponerandet af skogsafkastningen från ett af församlingen inköpt boställe kommer att framlägga det ändringsförslag, som finnes befogadt, inskränker jag mig till den hemställan, att Riksdagen måtte för sin del besluta, att § 2 i lagen om kyrkofond må erhålla följande lydelse:

Till kyrkofonden skola öfverföras prästerskapets löneregleringsfond och de ecklesiastika bostälLENas skogsfond.

I öfrigt skola, enligt Kungl. Maj:ts bestämmande i hvarje särskildt fall, till kyrkofonden öfverlämnas dels till aflöning för prästerlig tjänst afsedda fonder och andra kapitaltillgångar, i den mån de *icke hafva bildats af skogsmedel, hvilka erhållits från af församlingen inköpt boställe, eller ej äro att hänföra till* — — — — — sägs.»

*Motion
af herr
J. Ericsson.*

Herr Ericssons nu omförmälda motion har nedanstående lydelse:

Uti Kungl. Maj:ts nädiga proposition nr 85 till årets Riksdag med förslag till lag om reglering af prästerskapets aflöning m. m. finnes vissa bestämmelser, som enligt mitt förmenande kunna, därest de varda upphöjda till lag, komma att kränka en del församlingars rätt och välförstådda intressen, och jag tager mig därför friheten påkalla Riksdagens uppmärksamhet i syfte att söka få några förändringar uti berörda bestämmelser.

Uti förslaget till lag om kyrkofond § 2 föreskrifves:

'Till kyrkofonden skola öfverföras prästerskapets löneregleringsfond och de ecklesiastika bostälLENas skogsfond.

I öfrigt skola, enligt Kungl. Maj:ts bestämmande i hvarje särskildt fall, till kyrkofonden öfverlämnas dels till aflöning för prästerlig tjänst afsedda fonder och andra kapitaltillgångar, i den mån de ej äro att hänföra till lönemedel, som omförmälas i 7 § af lagen om reglering af prästerskapets aflöning eller enligt grunderna för bestämmelserna i 19 och 22 §§ af samma lag böra af vederbörande kyrkoråd förvaltas, och dels för såldt eller utbytt boställe erhållna ersättningsmedel, hvarom i 62 § af ecklesiastik boställsordning sägs'.

samt uti § 3 mom. 4 och 5:

'4. medel, som efter afdrag af kostnaderna för försäljning inflyta för försåld skog från prästerskapet anslagna löneboställen, med undantag af sådana, hvilkas afkomst skall, enligt 7 § i lagen om reglering af prästerskapets aflöning, tillgodokomma viss tjänstinnehafvare utöfver lönen eller, enligt bestämmelse i donationsbref angående bostället, tillfalla änka;

5. öfverskott, som å de i 19 § 2 och 3 mom. i lagen om reglering

af prästerskapets aflöning afsedda, årligen inflytande aflöningsmedel kan i ett pastorat uppkomma, sedan hvad däraf för året erfordras till gäldande af de för prästerskapet därstädes fastställda löner tagits i anspråk;'

Uti förslaget till grunder för ändringar i lagstiftningen om ecklesiastika boställsskogar punkt 3 föreslås:

'Hvad af boställes skogsafkastning icke erfordras för de i nästföregående mom. angifna behof skall försäljas.

Sedan af medel, som influtit vid försäljningen, guldits kostnaden för densamma, skall återstoden ingå till kyrkofonden, hvarifrån, enligt hvad särskildt är stadgadt, erforderliga belopp af skogsförsäljningsmedel till prästerskapets aflöning gäldas.'

Utaf ordalydelsen uti dessa bestämmelser framgår, såvidt jag förstår rätt, att icke någon åtskillnad gjorts på sådana boställen som exempelvis anslagits af kronan och sådana som donerats eller af församlingarne anskaffats till prästerskapets aflöning. Därigenom begås emellertid en orättvisa emot dessa sistnämnda församlingar, till förmån för de andra.

Prästlönereglingskommittén uttalar också på ett ställe uti sitt betänkande: 'Lönetillgångar, som anskaffats af eller till förmån för en församling eller ett pastorat, eller hvilka af enskild person donerats till innehafvare af viss prästerlig tjänst, i syfte att bereda denne ökad inkomst, falla nämligen helt och hållet utom gränserna för kyrkofondens anspråk'.

Det förefaller ju också vara temligen klart att, om en person donerat eller om en församling anskaffat (exempelvis genom köp eller samman-skott) boställe, så har nog meningen varit, att just den församling eller prästerskapet därstädes, och inga andra, skulle hafva nytta af den gjorda donationen eller anskaffningen.

Nu kan det visserligen vara möjligt, att i några undantagsfall den behållna skogsafkastningen kan uppgå till så stort belopp, att den, jämte öfriga till prästerskapets aflöning utgående medel icke i sin helhet åtgår till aflöningen, men i sådant fall bör församlingen äga rätt att efter Kungl. Majt:s pröfning använda öfverskottet till andra kyrkliga ändamål. Man kan nämligen, bland annat, tänka sig att i en sådan församling de kyrkliga förhållandena äro otillfredsställande och att de i en snar framtid böra ordnas. Så t. ex. kan det, genom att en större industri uppstått och genom att utvecklingen för öfrigt gått raskare framåt i en sådan del af församlingen, som ligger aflägsset från kyrkan, befinnas af behovet påkalladt att i denna del bygga en kyrka eller vidtaga andra åtgärder till afhjälpan af de olägenheter som förefinnas i kyrkligt afseende. Dylika

olägenheter, som eljest kunde blifva svåra att öfvervinna, kunna dock lätt nog afhjälpas därest församlingen själf får förfoga öfver sådana öfverskottsmedel, som här äro i fråga.

På grund af hvad jag sålunda anført, tillåter jag mig härmed, med anledning af Kungl. Maj:ts proposition nr 85, vördsamt hemställa, att Riksdagen behagade vidtaga de förändringar uti §§ 2 och 3 i förslaget till »Lag om kyrkofond», att afkastningen af boställe och dess skog, som donerats eller af församling eller menighet anskaffats, äfvensom fonder tillkomna på dylikt sätt, måtte af vederbörande församling få disponeras, samt att, därest dessa inkomster blefve större än som behöfves till prästerskapets aflöning, öfverskottet må af församlingen, enligt Kungl. Maj:ts pröfning i hvarje särskildt fall, få användas till andra kyrkliga ändamål.

Därest vederbörande utskott skulle gilla syftet med min framställning, så anhålles, att utskottet vidtager erforderliga ändringar i berörda paragrafer, äfvensom i de andra delar af lagen som kunna stå i samband därmed.»

Båda motionärerna öfverensstämma i sina yrkanden därutinnan att de anse fonder eller andra kapitaltillgångar, bildade af skogsmedel, hvilka härflyta från af församling inköpt boställe, icke böra ingå till kyrkofonden utan ställas under kyrkorådets förvaltning. Medan herr Jonsson synes förutsätta att afkomsten af sådana medel skulle kunna af församlingen användas för andra kyrkliga ändamål än prästerskapets aflöning, har herr Ericsson framställt ett bestämdt yrkande i sådan riktning. Herr Ericssons hemställan är emellertid därutinnan merå vidtgående än herr Jonssons, att han dels ifrågasatt att jämväl själfva skogsafkastningen vid boställen af nyss nämnda beskaffenhet skulle disponeras såsom nu sagts och dels velat utsträcka de äskade bestämmelsernas tillämplighet äfven till boställen som af enskilda donerats.

Utskottet.

För vinnande af det syfte, som finnes angifvet i den i herr Jonssons motion gjorda hemställan, synes icke nödigt eller ens lämpligt att vidtaga ändring i förevarande 2 §. Det förefaller nämligen utskottet vara uppenbart att där det finnes någon fond eller annan kapitaltillgång, uppkommen genom skogsmedel från något af församling anskaffadt — liksom från något af enskild doneradt — boställe, det måste vara med nuvarande 2 § i lagen om kyrkofond ej mindre än grunderna för bestämmelserna i 19 och 22 §§ i lagen om reglering af prästerskapets aflöning öfverensstämmande att dessa

medel skola ställas under kyrkorådets förvaltning för att i enlighet med bestämmelserna i nyssnämnda 19 § användas såsom bidrag till prästerskapets aflöning. Dylika medels öfverlämnande till kyrkofonden anser utskottet med de i det kungl. förslaget meddelade bestämmelserna icke kunna ifrågakomma.

Hvad därefter angår motionerna, så vidt de åsyfta vinnande af föreskrift därom att afkastningen af sådana fonder och andra kapitaltillgångar äfvensom af sådana skogar, hvarom här är fråga, skulle kunna användas för andra kyrkliga ändamål än prästerskapets aflöning, så innebär en sådan föreskrift ett betydande afsteg från en af de hufvudgrundsatsen, hvarpå de nu framlagda förslagen om reglering af prästerskapets aflöning och hvad därmed äger sammanhang hvilat.

I de föregående förslagen i dessa ämnen hade gjorts skillnad mellan å ena sidan boställen, som blifvit af kronan upplåtna, och å den andra sådana, som blifvit af enskilde donerade eller af församling anskaffade. Utom det att denna särskillnad medförde lagtextens betungande med en del specialföreskrifter, skulle densamma åstadkommit åtskilliga svårigheter vid tillämpningen, särskildt då det gällde boställen, rörande hvilkas tillkomst på ena eller andra sättet fullständig utredning ej kunde vinnas. Mången var ej heller villig medgifva det befogade i denna olika behandling af lönetillgångar, som, om de ock härflöte från källor af olika natur, likväl åsyftade ett och samma ändamål. Nu har man, på ett enligt utskottets mening lyckligt sätt, mera fäst afseende på ändamålet med dessa lönemedels anvisande och därför frångått den förut upprätthållna artskillnaden mellan olika boställen allt efter deras tillkomst, med undantag allenast för det i 7 § i lönereglingslagen angifna fallet att lönetillgång tillförsäkrats innehafvare af viss prästerlig tjänst i syfte att bereda denne särskild förmån utöfver lönen. På grund af det anförda anser utskottet de ifrågavarande motionerna icke böra föranleda till någon ändring i eller tillägg till förevarande lagförslag.

Med hänsyn till den nu föreslagna anordningen, att alla skogsförsäljningsmedel skola ingå till kyrkofonden samt att ur denna fond skall till vederbörande pastorat, i den mån det erfordras till gäldande af prästerskapets löner, utbetalas högst det af Kungl. Maj:t beträffande hvarje boställes skog fastställda belopp, som för viss tidsperiod beräknats motsvara skogens behållna årliga afkastning, lära de i 3 § 4 mom. förekommande orden »efter afdrag af kostnaderna för försäljning» böra utgå.

*Redaktions-
ändring.*

6 och 7 §§.

Skatt för
ecklesiastika
boställs-
skogar.
Utskottet.

Af innehållet i dessa paragrafer synes vara afsedt att utskylder och besvär, som belöpa å ecklesiastika boställsskogar, skola gäldas af vederbörande arrendator, hvilken dock kan af fonden undfå skäligt bidrag för ändamålet, i den händelse någon del af skogens afkastning skall ingå till fonden. Det har emellertid syntts utskottet angeläget att, till förekommande af osäkerhet härutinnan, vid affattandet af de särskilda föreskrifter, som med anledning af de nya lagarna komma att af Konungen utfärdas, denna fråga uppmärksammas. Möjligen erfordras äfven någon ändring i bevilningsförordningen.

*Förslag till grunder för ändringar i lagstiftningen om ecklesiastika
boställsskogar.*

Skogsafkast-
ningen vid
vissa bo-
ställen.
Motion
af herr
J. Ericsson.

Vid 2 och 3 §§ i lagen om kyrkofond (sid. 68 här ofvan) har utskottet redogjort för och närmare bemött innehållet i en af herr *J. Ericsson* i Vallsta i Andra kammaren väckt motion, nr 256, angående dispositionen af skogsafkastningen vid boställen, som blifvit af menighet inköpta eller af enskilda donerade. I anslutning till nämnda motion och under åberopande af motiveringen för densamma har samma motionär i motion nr 257 hemställt att Riksdagen behagade vidtaga de förändringar uti punkten 3 af »förslag till grunder för ändringar i lagstiftningen om ecklesiastika boställsskogar» att afkastningen af boställe och dess skog, som donerats eller af församling eller menighet anskaffats, måtte af vederbörande församling få disponeras, samt att, därest dessa inkomster blefve större än som behöfves till prästerskapets aflöning, öfverskottet må af församlingen, enligt Kungl. Maj:ts pröfning i hvarje särskildt fall, få användas till andra kyrkliga ändamål; och har han därjämte anhållit att, därest utskottet gillar syftet med framställningen, utskottet ville vidtaga erforderliga ändringar i berörda punkt, äfvensom i de andra delar af lagen, som kunna stå i samband därmed.

Utskottet.

Då motionen nr 256 blifvit af utskottet afstyrkt, har utskottet ansett den därmed till syftet öfverensstämmande motionen nr 257 icke påkalla något utskottets vidare yttrande.

Af samma skäl, som åberopats för en af utskottet vidtagen redaktionsändring i 3 § 4 mom. i lag om kyrkofond, har utskottet i tredje momentet andra stycket i förevarande förslag uteslutit de ord, som afse kostnaden för försäljning af boställes skogsafkastning.

*Redaktions-
ändring.*

Såsom en gemensam anmärkning vid samtliga här ofvan behandlade lagförslag har utskottet velat tillkännagifva, att uttrycket »Kungl. Maj:t» öfverallt där det förekommit i Kungl. Maj:ts förslag utbyttts mot »Konungen». Denna förändring har utskottet ansett sig böra företaga i ändamål att bringa dessa lagars uttryckssätt i öfverensstämmelse med det som tillämpats i förslaget till ecklesiastik boställsordning, hvarest Kungl. Maj:t vidtagit en motsvarande förändring, sedan lagrådet yttrat sig öfver förslaget.

*Gemensam
anmärkning.*

I syfte att undvika onödig dublering af lagtexten, har berörda förändring iakttagits jämväl vid återgifvande i det följande af texten till Kungl. Maj:ts förslag.

Hvad slutligen angår herr *F. Söderberghs* ofvan (sid. 2) omförmälda, inom Andra kammaren väckta motion nr 255, har utskottet med hänsyn till det inbördes sammanhang frågorna om reglering af prästerskapets aflöning och om tillsättning af prästerliga tjänster äga icke något att erinra däremot att dessa båda frågors lösning göres beroende af hvarandra. Då utskottet i sitt samtidigt härmed afgifna utlåtande nr 2 föreslår Riksdagen antaga det af herr Söderbergh i nämnda motion framlagda förslaget till lag om tillsättning af prästerliga tjänster, därvid utskottet såsom förutsättning uppställer att de härefteråt intagna förslagen till lag om indragning till statsverket och afskrifning af prästerskapets tionde samt om ersättning därför, till lag om reglering af prästerskapets aflöning och till lag om kyrkofond samtidigt antagas, föreslår utskottet att antagandet af dessa sistnämnda tre lagar måtte af Riksdagen ske under förutsättning att jämväl berörda lag angående tillsättning af prästerliga tjänster samtidigt antages.

*Motion
af herr
F. Söderbergh.*

Under åberopande af hvad här ofvan blifvit anfördt får utskottet hemställa

*Utskottets
hemställan.*

att Riksdagen

1:o) under förutsättning att Riksdagen för sin del antager ej mindre de af utskottet här nedan under B) och D) upptagna lagförslagen än äfven det af herr *F. Söderbergh* i motion nr 255 framlagda förslaget till lag angående tillsättning af prästerliga tjänster, må — i anledning af Kungl. Maj:ts förslag till lag om indragning till statsverket och afskrifning af prästerskapets tionde samt om ersättning därför samt med afslag å herr *P. Nilssons* i Bonarp motion nr 252 — för sin del antaga det här nedan under A) upptagna förslaget till lag om indragning till statsverket och afskrifning af prästerskapets tionde samt om ersättning därför;

2:o) under förutsättning att Riksdagen för sin del antager ej mindre de af utskottet här nedan under A) och D) upptagna lagförslagen än äfven det af herr *F. Söderbergh* i motion nr 255 framlagda förslaget till lag angående tillsättning af prästerliga tjänster, må, med förklarande att Kungl. Maj:ts förslag till lag om reglering af prästerskapets aflöning icke kunnat oförändradt bifallas — i anledning af Kungl. Maj:ts omförmälda förslag samt med afslag å herrar *C. H. Björcks* och *S. Clasons* motion nr 69, herr *D. Perssons* i Tällberg motion nr 241, och herr *J. Byströms* motion nr 258 äfvensom af herr *O. Jonssons* motion nr 71 och herr *J. Ericssons* i Vallsta motion nr 256, i hvad de afse förevarande ärende — för sin del antaga det här nedan under B) upptagna förslaget till lag om reglering af prästerskapets aflöning;

3:o) under förutsättning att Riksdagen för sin del antager de af utskottet här nedan under A), B) och D) upptagna lagförslagen, må, med förklaring att Kungl. Maj:ts förslag till lag om emeritilöner för präster icke kunnat oförändradt bifallas — i anledning af Kungl. Maj:ts omförmälda förslag samt med afslag å herrar *C. H. Björcks* och *S. Clasons* motion nr 70 — för sin del antaga det här nedan under C) upptagna förslaget till lag om emeritilöner för präster;

4:o) under förutsättning att Riksdagen för sin del antager ej mindre de af utskottet här nedan under A), B) och E) upptagna lagförslagen och förslaget till grunder för ändringar i lagstiftningen om ecklesiastika boställsskogar, än äfven det af herr *F. Söderbergh* i motion nr 255 framlagda förslaget till lag angående tillsättning af prästerliga tjänster, må, med förklaring att Kungl. Maj:ts förslag till lag om kyrkofond icke kunnat oförändradt bifallas — i anledning af såväl Kungl. Maj:ts omförmälda förslag som herr *D. Perssons* i Tällberg motion nr 242 men med afslag å herr *O. Jonssons* motion nr 71 och herr *J. Ericssons* i Vallsta motion nr 256, i hvad de afse förevarande ärende — för sin del antaga det här nedan under D) upptagna förslaget till lag om kyrkofond; samt

5:o) under förutsättning att Riksdagen för sin del antager de af utskottet här nedan under A), B) och D) upptagna lagförslagen, må, med förklarande att det af Kungl. Maj:t framlagda förslaget till grunder för ändringar i lagstiftningen om ecklesiastika boställsskogar icke kunnat oförändradt bifallas — i anledning af Kungl. Maj:ts omförmälda förslag samt med afslag å herr *J. Ericssons* i Vallsta motion nr 257 — för sin del antaga det här nedan under E) upptagna förslaget till grunder för ändringar i lagstiftningen om ecklesiastika boställsskogar.

A) L A G

om indragning till statsverket och afskrifning af prästerskapets tionde samt om ersättning därför.

*Kungl. Maj:ts förslag.**Utskottets förslag.*

1 §.

Prästerskapet enligt förut gifna författningar tillkommande tionde, vare sig tertial-, smör-, fisk- eller kvicktionde, äfvensom alla andra afgifter af fast egendom skola, på sätt denna lag stadgar, indragas till statsverket mot godtgörelse i penningar under titel »Ersättning för prästerskapets tionde».

2 §.

Indragningen skall för hvarje pastorat äga rum från och med ecklesiastikåret näst efter det, med hvars utgång den på grund af förordningen den 11 juli 1862 eller förordningen den 1 november 1872 fastställda lönereglering för prästerskapet i pastoratet upphör att gälla.

Går tiden för dylik lönereglerings giltighet till ända efter den 30 april 1923, äger Konungen, på framställning af pastoratet och dess ordinarie prästerskap, medgifva, att löneregleringen må tidigare än i sådant afseende är stadgadt, likväl ej före den 30 april 1924, upphöra att gälla, i hvilken händelse indragningen skall försiggå från och med ecklesiastikåret näst efter det, då löneregleringen skall enligt Konungens beslut anses hafva förfallit. Är kyrkoherdebeställningen ledig eller äro, där flera ordinarie prästerliga tjänster finnas i pastoratet, samtliga dessa på en gång lediga, må Konungen, på ansökan af pastoratet ensamt, sålunda förkorta den tid, hvarunder löneregleringen eljest skolat vara gällande.

3 §.

För hvarje församling skall uträknas, dels huru mycket för ecklesiastikåret näst före det, efter hvars utgång indragningen skall äga rum, bort

*Kungl. Majt:s förslag.**Utskottets förslag.*

i persedlar och penningar enligt gällande löneroglering utgöras af hvarje fastighet i församlingen, dels ock hvilka belopp i penningar persedlarna motsvara efter medeltalen af medelmarkegångsprisen under de femtio åren 1864—1913, därvid iakttages, att, med undvikande af brutna öretal, det, som öfverstiger ett halft öre, uppföres till ett öre och det, som är under eller till och med ett halft öre, uteslutes.

Kammarkollegium har att, efter sålunda gjord uträkning, fastställa den summa i penningar, till hvilken samtliga i 1 § omförmälda afgifter skola för hvarje församling vid indragningen beräknas.

4 §.

Ersättning för de till statsverket indragna afgifter skall för hvarje församling från och med det ecklesiastikår, indragningen där äger rum, för all framtid utgå med den af kammarkollegium jämlikt 3 § fastställda summa, och skall denna summa för hvarje ecklesiastikår vid dess början inlevereras från statsverket till kyrkofonden.

5 §.

De till statsverket indragna afgifter skola under loppet af tjugu ecklesiastikår, räknade för hvarje pastorat från och med det år, då indragningen där vidtager, afskrifvas i sådan ordning, att af den summa, kammarkollegium enligt 3 § fastställt, inom vederbörande församling till statsverket årligen erläggas under de första tio åren sextio procent, under därpå följande fem år fyrtio procent och under de sista fem åren tjugu procent, hvarefter från och med det tjuguförsta året återstoden eftergifves.

Hvad af den för en församling fastställda afgiftssumma enligt sålunda stadgade grunder icke den 30 april 1944 förfallit till betalning skall omedelbart afskrifvas.

6 §.

I den mån de till statsverket indragna afgifter icke afskrifvits, skola de af kronans uppbördsförvaltning debiteras, uppbäras och redovisas i samband med kronouppbörden.

Vid debiteringen iakttages, att hvad i den på grund af förordningen den 11 juli 1862 eller förordningen den 1 november 1872 meddelade

*Kungl. Maj:ts förslag.**Utskottets förslag.*

löneregleringsresolution angående afgifterna stadgas skall lända till efterrättelse, dock att i lön ingående persedlar skola lösas med penningar efter de i 3 § af denna lag angifna medelvärden.

Öfverstiger vid uppbördens influtet belopp hvad jämlikt 5 § bör till statsverket gäldas, skall öfverskottet ofördröjligen tillställas församlingens kyrkoråd; och må de afgiftsskyldiga själfva om användningen af sådant öfverskott besluta.

7 §.

De ytterligare föreskrifter, som för tillämpning af bestämmelserna i denna lag kunna finnas erforderliga, meddelas af Konungen.

B) L A G

om reglering af prästerskapets aflöning.

Med upphäfvande af hvad i förut gifna författningar finnes stridande mot här nedan meddelade föreskrifter förordnas som följer:

1 §.

De präster, som i denna lag afses, äro dels kyrkoherdar, komministrar och adjunkter i alla territoriella församlingar, med undantag af Karlsborgs församling, dels ock kontraktsprostarne i riket.

Hvarje tjänstgörande kyrkoherde och komminister skall erhålla, jämte fri bostad och *skjuts* i tjänsteärenden enligt hvad i 11 § sägs, lön i penningar så beräknad, att honom därigenom beredes en efter tjänstegrad och ämbetsåligganden äfvensom lefnadskostnaderna i orten eller andra särskilda förhållanden lämpad anstän-

1 §.

De präster, som i denna lag afses, äro dels kyrkoherdar, komministrar och adjunkter i alla territoriella församlingar, med undantag af Karlsborgs församling, dels ock kontraktsprostarne i riket.

Hvarje tjänstgörande kyrkoherde och komminister skall erhålla, jämte fri bostad och *ersättning för skjuts* i tjänsteärenden enligt hvad i 11 § sägs, lön i penningar så beräknad, att honom därigenom beredes en efter tjänstegrad och ämbetsåligganden äfvensom lefnadskostnaderna i orten eller andra särskilda förhållanden

Kungl. Maj:ts förslag.

dig bärgning, utan att särskild ersättning för honom på grund af tjänsten åliggande förrättningar må äga rum.

Utskottets förslag.

lämpad anständig bärgning, utan att särskild ersättning för honom på grund af tjänsten åliggande förrättningar må äga rum.

2 §.

Efter det nödig utredning skett angående behovet af sådan ändring i den kyrkliga indelningen och organisationen, hvarom i 23 § sägs, fastställer Konungen, i enlighet med de i denna lag stadgade grunder, särskildt beträffande hvarje pastorat, aflöning för kyrkoherden samt för komminister, där sådan skall vara anställd.

Sålunda fastställd löneroglering skall tillämpas under tjugu ecklesiastikår, räknade från det, då förut fastställd löneroglering upphör att gälla.

Är tillämpning af meddeladt beslut om indragning eller inrättande af prästerlig tjänst beroende af tjänstinnehafvares afgang, skall, där så erfordras, särskild löneroglering fastställas för den tid tjänstinnehafvaren vid sin beställning kvarstår.

3 §.

Lön för kyrkoherde och komminister delas i grundbelopp och fyllnadsbelopp.

Grundbelopp skall utgöra:
för *kyrkoherde* 4,000 kronor och för *komminister* 2,500 kronor.

Fyllnadsbelopp beräknas:
för *kyrkoherde*
efter pastoratets *folkmängd* med 30 kronor för hvarje fullt 100-tal personer öfver 1,000 till och med 3,000 och med 40 kronor för hvarje öfverskjutande fullt 100-tal personer, dock att härvid *folkmängd* i församling, där komminister på eget ansvar under pastors tillsyn sköter kyrkbokföringen, icke medräknas;

3 §.

Lön för kyrkoherde och komminister delas i grundbelopp och fyllnadsbelopp.

Grundbelopp skall utgöra:
för *kyrkoherde* 4,000 kronor och för *komminister* 2,500 kronor.

Fyllnadsbelopp beräknas:
för *kyrkoherde*
efter pastoratets *folkmängd* med 30 kronor för hvarje fullt 100-tal personer öfver 1,000 till och med 3,000 och med 40 kronor för hvarje öfverskjutande fullt 100-tal personer, dock att härvid *folkmängd* i församling, där komminister på eget ansvar under pastors tillsyn sköter kyrkbokföringen, icke medräknas; *samt*

Kungl. Maj:ts förslag.

efter pastoratets *areal* i land med 50 kronor för hvarje fullt 100-tal kvadratkilometer till och med 1,000 och med 100 kronor för hvarje öfver-skjutande fullt 500-tal kvadratkilometer, dock ej för mer än tillhoppa 10,000 kvadratkilometer; *samt*

efter kyrkoherden åliggande skyldighet att duplicera med 600 kronor för duplikation hvarje predikodag, med 300 kronor för duplikation hvarannan predikodag och med 200 kronor i öfriga fall;

för *komminister*

efter *folkmängd* i den eller de församlingar, för hvilka komministern är anställd, med 15 kronor för hvarje fullt 100-tal personer öfver 1,000;

efter pastoratets *areal* i land — med iakttagande att, där flera komministrar finnas, beloppet beräknas för dem alla tillsammans till lika fördelning mellan dem — med 50 kronor för hvarje fullt 100-tal kvadratkilometer till och med 1,000 och med 100 kronor för hvarje öfver-skjutande fullt 500-tal kvadratkilometer, dock ej för mer än tillhoppa 10,000 kvadratkilometer; *samt*

efter komministern åliggande skyldighet att duplicera med 600 kronor för duplikation hvarje predikodag, med 300 kronor för duplikation hvarannan predikodag och med 200 kronor i öfriga fall.

Vid lönebeloppens fastställande skola senast tillgängliga officiella upp-

Utskottets förslag.

efter pastoratets *areal* i land med 50 kronor för hvarje fullt 100-tal kvadratkilometer till och med 1,000 och med 100 kronor för hvarje öfver-skjutande fullt 500-tal kvadratkilometer, dock ej för mer än tillhoppa 10,000 kvadratkilometer.

för *komminister*

efter *folkmängd* i den eller de församlingar, för hvilka komministern är anställd, med 15 kronor för hvarje fullt 100-tal personer öfver 1,000; *samt*

efter pastoratets *areal* i land — med iakttagande att, där flera komministrar finnas, beloppet beräknas för dem alla tillsammans till lika fördelning mellan dem — med 50 kronor för hvarje fullt 100-tal kvadratkilometer till och med 1,000 och med 100 kronor för hvarje öfver-skjutande fullt 500-tal kvadratkilometer, dock ej för mer än tillhoppa 10,000 kvadratkilometer.

Vid lönebeloppens fastställande skola senast tillgängliga officiella upp-

Kungl Maj:t förslag.

gifter angående folkmängd och areal följas.

4 §.

Skulle med hänsyn till särskilda förhållanden — såsom *synnerligen höga lefnadskostnader i orten eller för prästerskapet eljest ökade utgifter eller med tjänstens skötande förenad synnerlig besvärlighet* — lönebelopp, som blifvit med tillämpning af förut omförmälda grunder beräknadt, finnas allt för ringa, må vid löneregleringens fastställande, där Konungen så pröfvar skäligt, sådant lönebelopp förhöjas för kyrkoherdebeställning med högst 1,000 kronor och för komministersbeställning med *högst 500 kronor*.

Därest åter på grund af särskilda omständigheter det efter nämnda grunder beräknade lönebeloppet skulle finnas i förhållande till det med tjänsten förenade arbete allt för högt, må detsamma vid löneregleringens fastställande minskas, dock ej med mer än 500 kronor för kyrkoherdebeställning och 250 kronor för komministersbeställning.

Bih. till Riksd. Prot. 1910. 9 Saml.

Utskottets förslag.

gifter angående folkmängd och areal följas.

4 §.

Skulle med hänsyn till särskilda förhållanden — såsom *synnerligen höga lefnadskostnader i orten eller prästerskapet åläggande skyldighet att duplicera eller med tjänstens skötande förenad synnerlig besvärlighet eller för prästerskapet eljest ökade utgifter* — lönebelopp, som blifvit med tillämpning af förut omförmälda grunder beräknadt, finnas allt för ringa, må vid löneregleringens fastställande, där Konungen så pröfvar skäligt, sådant lönebelopp förhöjas för kyrkoherdebeställning med högst 1,000 kronor och för komministersbeställning med *högst 750 kronor; dock att ersättning för skyldighet att duplicera ej må utgå med högre belopp än 600 kronor för duplikation hvarje predikodag och 300 kronor för duplikation hvarannan predikodag*.

Därest åter på grund af särskilda omständigheter det efter nämnda grunder beräknade lönebeloppet skulle finnas i förhållande till det med tjänsten förenade arbete allt för högt, må detsamma vid löneregleringens fastställande minskas, dock ej med mer än 500 kronor för kyrkoherdebeställning och 250 kronor för komministerbeställning.

1 Afd. 1 Häft.

Kungl. Maj:ts förslag.

5 §.

Lön må ej, utom i de fall, som i 8 och 9 §§ omförmälas, fastställas till lägre belopp än 4,000 kronor för kyrkoherde och 2,500 kronor för komminister.

För domprost vare lägsta lön 8,000 kronor. För domprost i Uppsala, Lund och Göteborg äfvensom för kyrkoherden i Storkyrkoförsamlingen i Stockholm skall lönen utgöra 10,000 kronor.

Högsta lönebelopp vare 10,000 kronor.

6 §.

Präst, som under minst tio år innehaft och med godt vitsord bestridt ordinarie befattning inom sin grad, äge att, där lönen, utom i de fall, som i 8 och 9 §§ omförmälas, blifvit enligt denna lag fastställd till lägre belopp än 4,500 kronor för kyrkoherde och 3,000 kronor för komminister, ur kyrkofonden, jämlikt därom af Konungen meddelade föreskrifter, utfå ålderstillägg, så afpassadt, att lönen jämte ålderstillägget uppgår till nämnda belopp.

7 §.

Hvad genom donation af enskild tillförsäkrats innehafvare af viss

Utskottets förslag.

5 §.

Lön må ej, utom i de fall, som i 4 § andra stycket samt 7, 8 och 9 §§ omförmälas, fastställas till lägre belopp än 4,000 kronor för kyrkoherde och 2,500 kronor för komminister.

För domprost vare lägsta lön 8,000 kronor. För domprost i Uppsala, Lund och Göteborg äfvensom för kyrkoherden i Storkyrkoförsamlingen i Stockholm skall lönen utgöra 10,000 kronor.

Högsta lönebelopp vare 10,000 kronor.

6 §.

Präst, som under minst tio år innehaft och med godt vitsord bestridt ordinarie befattning inom sin grad, äge att, där lönen, utom i de fall, som i 8 och 9 §§ omförmälas, blifvit enligt denna lag fastställd till lägre belopp än 4,500 kronor för kyrkoherde och 3,000 kronor för komminister, ur kyrkofonden, jämlikt därom af Konungen meddelade föreskrifter, utfå ålderstillägg, så afpassadt, att lönen jämte ålderstillägget uppgår till nämnda belopp, dock med iakttagande, att ålderstillägget icke i något fall må öfverstiga 500 kronor.

7 §.

Hvad genom donation af enskild tillförsäkrats innehafvare af viss prä-

Kungl. Maj:ts förslag.

prästerlig tjänst i syfte att bereda denne särskild förmån utöfver lönen skall oafkortadt komma samme tjänstinnehafvare till godo; *dock skall vid bestämmande af lönetillägg enligt 4 § hänsyn* tagas till befintligheten af sådan donation.

Utskottets förslag.

terlig tjänst i syfte att bereda denne särskild förmån utöfver lönen skall oafkortadt komma samme tjänstinnehafvare till godo; *dock må vid lörens bestämmande, i den mån skäligt pröfvas, hänsyn* tagas till befintligheten af sådan donation.

8 §.

Vid fastställandet af särskild lönereglering, enligt 2 § tredje stycket, må, där så skäligt pröfvas, det i lönen ingående grundbelopp minskas för kyrkoherde med 500 kronor och för komminister med 250 kronor.

9 §.

Finner Konungen prästerlig tjänst, om hvars bibehållande eller inrättande framställning blifvit gjord, icke vara för själavårdens behöriga handhafvande nödig, må Konungen likväl medgifva, att sådan tjänst bibehålles eller inrättas, därest församling med minst tre fjärdedelar af dess hela rösttal efter röstvärdet beslutat utgöra, hvad utöfver de i 19 § 2, 3 och 4 mom. omförmälda tillgångar erfordras till bestridande af den lön, Konungen enligt denna lag bestämmer.

I fall, hvarom nu är sagdt, må, där så skäligt pröfvas, det i lönen för kyrkoherde ingående grundbelopp minskas med 500 kronor.

10 §.

Beslutar församling med den röstöfvervikt, som i 9 § för där angifvet fall stadgas, att höja lön, som Konungen enligt denna lag för viss tjänst bestämt, skall det beslutet, för att vinna bindande kraft, underställas Konungens pröfning och fastställelse.

11 §.

1. Lön till kyrkoherde och komminister skall medelst prästerskapet i pastoratet anslagna aflöningsstillgångar äfvensom församlingsafgifter, på sätt i 19 § sägs, af pastoratet gäldas och af vederbörande kyrkoråd kvartalsvis utbetalas.

Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottets förslag.

2. Fri bostad skall beredas kyrkoherde och komminister genom upplåtelse till honom af prästgård, hvarom i ecklesiastik boställsordning sägs.

Finner Konungen på grund af särskilda omständigheter hinder möta mot dylik upplåtelse, åligger det pastoratet att till vederbörande tjänst innehafvare, där icke bostad, hvarmed tjänst innehafvaren åtnöjes, eljest af pastoratet beredes honom, gälda hyresersättning med belopp, som af Konungen med hänsyn till de i orten rådande förhållanden pröfvas skäligt.

3. Fri skjuts för resa till allmän gudstjänst äfvensom till kyrkostämmor samt kyrko- och skolrådssammanträden skall, då väglängden uppgår till minst två kilometer, beredas vederbörande tjänst innehafvaresålunda, att förbehåll därom göres vid lönebeställes utarrendering. Möter hinder härför, åligger det pastoratet att för skjuts, som nu är nämnd, till tjänst innehafvaren utgifva ersättning med belopp, som af Konungen i enlighet med de i orten rådande förhållanden bestämmas och af kyrkorådet med de i 1 mom. omförmälda aflöningsmedel gäldas i enahanda ordning som om lön är stadgad.

Bidrag till bestridande af kostnaden för skjuts i andra tjänsteärenden skall, i den mån sådant pröfvas erforderligt, ur kyrkofonden utgå med belopp, som Konungen vid löne regleringens fastställande bestämmer.

4. Ved och brännstof till husbehof äger vederbörande tjänst innehafvare efter Konungens bestämmande, afgiftsfritt, men på egen bekostnad, bekomma å lönebeställe, när tillgång därtill finnes.

12 §.

Hvarje tjänstgörande adjunkt skall såsom löne förmåner åtnjuta bostad, vivre, skjuts i tjänsteärenden, efter ty i 14 § stadgas, årligt adjunktsarfvode,

Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottets förslag.

ej understigande 1,000 kronor, samt kostnadsersättning för resa till tjänstgöringsort enligt de närmare föreskrifter, Konungen därom meddelar.

Yrkas af adjunkten eller af den, som har att tillhandahålla bostad och vivre, att i stället för dessa förmåner må lämnas godtgörelse i penningar, skall sådan godtgörelse till adjunkten utgifvas i enlighet med de af Konungen därom meddelade föreskrifter.

Tjänstgör extraordinarie präst vid två ordinarie befattningar, skall adjunktsarfvodet ökas med hälften af det såsom adjunktsarfvode i allmänhet utgående belopp.

13 §.

Då extraordinarie präst på grund af förordnande uppehåller kyrkoherde- eller komministersbefattning, skall den extraordinarie prästen, utöfver hvad han såsom adjunkt äger åtnjuta, tillika erhålla vikariearfvode med belopp, som beräknas i enlighet med de af Konungen därom meddelade föreskrifter.

Uppehåller den extraordinarie prästen två ordinarie tjänstebefattningar, tillkommer honom med afseende å hvardera befattningen den rätt till vikariearfvode, som nu stadgats.

14 §.

1. Bostad och vivre skola tillhandahållas adjunkt af den präst, till hvilkens biträde han är anställd eller hvilkens tjänst han uppehåller, eller, då tjänsten är ledig, af den som åtnjuter de med densamma förenade inkomster.

Lag samma vare i fråga om skjuts *i andra än de i 11 § 3 mom. första stycket afsedda tjänsteärenden*; dock beträffande adjunkt, som är anställd såsom biträde hos annan präst, endast i afseende å tjänsteresor, som tjänstinnehafvaren åt honom anförtror.

14 §.

1. Bostad och vivre skola tillhandahållas adjunkt af den präst, till hvilkens biträde han är anställd eller hvilkens tjänst han uppehåller, eller, då tjänsten är ledig, af den som åtnjuter de med densamma förenade inkomster.

Lag samma vare i fråga om skjuts *i tjänsteärenden*; dock beträffande adjunkt, som är anställd såsom biträde hos annan präst, endast i afseende å tjänsteresor, som tjänstinnehafvaren åt honom anförtror.

Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottets förslag.

2. Adjunktsarfvode för extraordinarie präst, hvilken är anställd såsom biträde åt allenast en ordinarie tjänstinnehafvare, skall godtgöras af kyrkofonden.

Det belopp, hvarmed adjunktsarfvodet skall förhöjas i det uti 12 § förutsatta fall, att extraordinarie präst tjänstgör vid två ordinarie befattningar, skall af dem, som uppbära de med samma befattningar förenade inkomster, gäldas med hälften af hvardera. Hvad sålunda stadgats skall under enahanda förutsättning tillämpas jämväl med afseende å bestridandet af kostnaderna för bostad och vivre åt den extraordinarie prästen.

3. *Finner Konungen, vid fastställandet af löneroglering, att bibehållande eller inrättande af komministerstjänst inom pastoratet icke erfordras, men att arbetet därstädes dock kräver, att ordinarie tjänstinnehafvare erhåller stadigvarande biträde af adjunkt, skall ersättning för bostad och vivre äfvensom adjunktsarfvode åt sådan adjunkt af pastoratet med de i 11 § 1 mom. omförmälda aflöningsmedel gäldas i enahanda ordning, som om lön till kyrkoherde och komminister är stadgad.*

3. Vikariearfvode skall gäldas af den, som uppbär de med den ordinarie tjänsten förenade inkomster.

4. *Frå skjuts i tjänsteärenden, som i 11 § 3 mom. första stycket afses, beredes adjunkt på enahanda sätt, som där beträffande ordinarie tjänstinnehafvare är stadgad.*

4. Vikariearfvode skall gäldas af den, som uppbär de med den ordinarie tjänsten förenade inkomster.

5. Kostnadsersättning till adjunkt för resa till tjänstgöringsort skall bestridas af kyrkofonden.

15 §.

Från kyrkofonden utgående adjunktsarfvoden skola kvartalsvis utbetalas till vederbörande adjunkter.

*Kungl. Maj:ts förslag.**Utskottets förslag.*

Andra arfvoden liksom ersättning för bostad och vivre, där dessa senare förmåner böra godtgöras med penningar, skola likaledes kvartalsvis utbetalas, dock att, om före utgången af sålunda angifven betalningstid förordnande upphör, samtidigt skall till adjunkten erläggas hvad honom tillkommer.

16 §.

Ordinarie präst, som mottagit förordnande att jämte egen tjänst uppehålla annan befattning eller annan i hans tjänst biträda, äger att af den, som uppbär med den senare beställningen förenade inkomster, åtnjuta godtgörelse enligt de af Konungen meddelade föreskrifter angående beräkning af sådan godtgörelse.

17 §.

För en hvar af kontraktsprostarne fastställer Konungen arfvode, fördelat i grundbelopp och fyllnadsbelopp.

Grundbeloppet skall utgöra 150 kronor.

Fyllnadsbeloppet skall utgå

med 15 kronor för hvarje pastorat, som kontraktet omfattar; samt

med 5 kronor för hvarje fullt 100-tal kvadratkilometer af kontraktets areal i land till och med 1,000, och därutöfver med 10 kronor för hvarje öfverskjutande fullt 500-tal kvadratkilometer, dock att fyllnadsbelopp icke utgår för mer än tillhoppa 30,000 kvadratkilometer.

Prostarfvode gäldas från kyrkofonden.

18 §.

Präst, som är förordnad att i stället för kontraktsprost utöfva dennes prostämbete, äger att af den, hvilken eljest är till prostarfvodet berättigad, för den tid, förordnandet omfattar, uppbära hälften af det belopp, som för samma tid skall såsom prostarfvode utgå, eller hvad dem eljest åsamjer.

19 §.

Till bestridande af de för kyrkherde och komminister fastställda löner skola, i den mån *det till löner*

19 §.

Till bestridande af de för kyrkherde och komminister fastställda löner *jämte ersättning och arfvode åt*

Kungl. Maj:ts förslag.

nas gäldande erfordras, i nedan nämnd ordning användas:

Utskottets förslag.

adjunkt, hvarom i 14 § 3 mom. sägs, skola, i den mån sådant erfordras, i nedan nämnd ordning användas:

1:o) församlingsavgifter till belopp ej öfverstigande tre öre för hvarje helt eller påbörjadt tiotal kronor af hela inkomstbeloppet inom pastoratet; skolande inkomsten beräknas för jordbruksfastighet till sex kronor och för annan fastighet till fem kronor för hvarje fulla etthundra kronor af taxeringsvärdet jämlikt senast fastställda taxeringslängd samt i fråga om inkomst af kapital och arbete till det beskattningsbara belopp, för hvilket bevillning till staten skall jämlikt senast fastställda taxeringslängd erläggas;

2:o) arrende af de inom pastoratet belägna löneboställen, med undantag af sådana, hvilkas afkomst skall, enligt 7 §, tillgodokomma viss tjänstinnehafvare utöfver lönen eller, enligt bestämmelse i donationsbref angående bostället, tillfalla änka, eller oek, enligt 3 § i lagen om kyrkofond, ingå till nämnda fond;

3:o) afgälder af lägenheter, afsöndrade eller upplåtna från boställe, som afses i nästföregående moment, ränta å medel, som vid försäljning eller afstående för allmänt behof erhållits för sådant boställe eller del däraf, äfvensom öfriga till aflöning af prästerskapet i pastoratet afsedda medel, med undantag af sådana, hvilka skola, enligt 7 §, tillgodokomma viss tjänstinnehafvare utöfver lönen eller, enligt 2 och 3 §§ i lagen om kyrkofond, ingå till nämnda fond;

4:o) skogsförsäljningsmedel från de i 2 mom. afsedda boställen, årligen utgående ur kyrkofonden med högst det af Konungen beträffande hvarje boställes skog fastställda belopp, som för viss tidsperiod beräknats motsvara skogens behållna årliga afkastning;

5:o) församlingsavgifter, utöfver hvad i 1 mom. sägs, till erforderligt belopp.

20 §.

I gäldandet af de enligt 19 § 1 och 5 mom. utgående församlingsavgifter skola alla de, hvilka inom pastoratet erlægga kommunalutskylder, deltaga efter de för sådana utskylders utgörande i allmänhet stadgade grunder; och skola dessa avgifter inom hvarje till pastoratet hörande församling debiteras och uppbäras i samma ordning som avgifter till kyrka och skola.

*Kungl. Maj:ts förslag.**Utskottets förslag.*

Angående den lindring i skattskyldigheten till svenska kyrkans prästerskap, som tillkommer vissa främmande trosbekännare, är särskildt stadgad.

21 §.

Har för bestridande af de för kyrkoherde och komminister fastställda löner jämte skjutsersättning, hvarom i 11 § 3 mom. första stycket och 14 § 4 mom. sägs, såsom församlingsavgifter utdebiterats sammanlagdt större belopp, än som motsvarar dels tio öre för hvarje person af pastoratets hela folkmängd enligt senast upprättade mantalslängd, dels sex öre för hvarje helt eller påbörjad tiotal kronor af pastoratets hela inkomstbelopp, beräknadt som i 19 § 1 mom. sägs, skall ersättning af kyrkofondens medel beredas pastoratet för det öfverskjutande beloppet, utom beträffande lönebelopp, som församling, enligt 9 eller 10 §, särskildt förbundet sig att utgöra.

21 §.

Har för bestridande af de för kyrkoherde och komminister fastställda löner jämte ersättning och arvode åt adjunkt, hvarom i 14 § 3 mom. sägs, såsom församlingsavgifter utdebiterats sammanlagdt större belopp, än som motsvarar sex öre för hvarje helt eller påbörjad tiotal kronor af pastoratets hela inkomstbelopp, beräknadt som i 19 § 1 mom. sägs, skall ersättning af kyrkofondens medel beredas pastoratet för det öfverskjutande beloppet, utom beträffande lönebelopp, som församling, enligt 9 eller 10 §, särskildt förbundet sig att utgöra.

22 §.

De i denna lag omförmälda aflöningsmedel för kyrkoherdar och komministrar skola, i den mån de ej omedelbart till tjänstinnehafvare utbetalas, särskildt för sig af vederbörande kyrkoråd förvaltas och göras räntebärande.

För medlens bibehållande till afsedt ändamål är pastoratet ansvarigt; och äger domkapitlet däröfver hålla hand.

23 §.

Erfordras å ena sidan för åstadkommande af tillfredsställande församlingsvård delning af pastorat eller inrättande af ny prästerlig tjänst och

*Kungl. Maj:ts förslag.**Utskottets förslag.*

å andra sidan för beredande af full sysselsättning för tjänstinnehafvare sammanslagning af pastorat eller indragning annorledes af befintlig tjänst, meddelar Konungen, efter vederbörande myndigheters hörande och sedan yttranden från pastoratet samt dess prästerskap och, i händelse någon prästerlig befattning i pastoratet är ledig, från kontraktsprosten inforadrats, beslut därom i sammanhang med fastställandet af löneroglering för pastoratet.

24 §.

Har Konungen under den tid, för hvilken löneroglering är fastställd, bifallit gjord framställning om sådan ändring i den kyrkliga organisationen, som i 23 § omförmäles, skall vid där af föranledt bestämmande af lön för prästerlig tjänst och beredande af tillgångar därtill denna lag i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

25 §.

Föreskrifterna i 12, 13, 14 och 15 §§ skola för prästerskapet inom visst stift lända till efterrättelse, så snart på grund af denna lag fastställd löneroglering beträffande något till samma stift hörande pastorat vunnit tillämpning, därvid likväl iakttages, dels att ordinarie präst, hvars lön utgår enligt äldre löneroglering, skall ej mindre till kyrkofonden inbetala, hvad honom enligt gällande prästmötesbeslut åligger att för aflöning af extraordinarie präster utgifva utöfver förmånerna af bostad och vivre samt skjuts i tjänsteärenden, än äfven godtgöra hos honom anställd extraordinarie präst för resa till tjänstgöringsorten, dels ock att adjunkt hos eller vikarie för sådan tjänstinnehafvare skall ur kyrkofonden bekomma jämväl arfvode, hvarom i 12 § tredje stycket och 13 § sägs.

Bestämmelserna i 17 och 18 §§ skola tillämpas från och med den 1 maj 1914, redan utnämnd kontraktsprost förbehållet att under hans tjänstetid från kyrkofonden uppbära aflöning efter hittills gällande grunder.

26 §.

Aflöningsmedel, hvarom i 19 § 2 och 3 mom. sägs, skola af vederbörande kyrkoråd uppbäras från och med ecklesiastikåret näst efter det, med hvars utgång den på grund af förordningen den 11 juli 1862 eller förordningen den 1 november 1872 fastställda löneroglering beträffande

*Kungl. Maj:ts förslag.**Utskottets förslag.*

pastoratet upphör att gälla, eller, om hinder därför möter, när det utan förnärmande af annans rätt kan ske.

27 §.

Hvad om domkapitel i denna lag är stadgadt gäller äfven om Stockholms stads konsistorium.

28 §.

De ytterligare föreskrifter, som för tillämpning af bestämmelserna i denna lag kunna finnas erforderliga, meddelas af Konungen.

C) L A G**om emeritilöner för präster.**

1 §.

Emeritilöner må, under de villkor och bestämmelser, som här nedan stadgas, från kyrkofonden utgå till ordinarie och extraordinarie präster, hvilka tjänstgöra i territoriell församling, dock icke till prästerskapet i Karlsborgs församling, ej heller till kyrkoherde i prebendepastorat.

2 §.

För ordinarie tjänst innehafvare skall emeritilön motsvara åttio procent af hans lön, beräknad till det belopp, hvartill densamma bestämts vid lönereglering, fastställd på grund af lagen om reglering af prästerskaps aflöning, eller, om sådan löne-reglering med afseende å tjänst innehafvaren icke vunnit tillämpning, till

2 §.

För ordinarie tjänst innehafvare skall emeritilön motsvara åttio procent af hans lön, beräknad till det belopp, hvartill densamma bestämts vid lönereglering, fastställd på grund af lagen om reglering af prästerskaps aflöning, eller, om sådan löne-reglering med afseende å tjänst innehafvaren icke vunnit tillämpning, till

Kungl. Maj:ts förslag.

det belopp, efter hvilket afgift till prästerskapets änke- och pupillkassa senast utgått. Ej må dylik emeritilön understiga tretusen tvåhundra kronor för kyrkoherde och tvåtusen kronor för komminister, ej heller öfverstiga *fyratusen åttahundra kronor*; och skall, där vid uträkning efter ofvan angifna grund emeritilönen ej uppgår till jämnt tiotal kronor, densamma höjas till närmast högre tiotal.

För extraordinarie präst skall emeritilön utgöra ettusen femhundra kronor.

Utskottets förslag.

det belopp, efter hvilket afgift till prästerskapets änke- och pupillkassa senast utgått. Ej må dylik emeritilön understiga tretusen tvåhundra kronor för kyrkoherde och tvåtusen kronor för komminister, ej heller öfverstiga *fyratusen kronor för kyrkoherde och tvåtusen femhundra kronor för komminister*; och skall, där vid uträkning efter ofvan angifna grund emeritilönen ej uppgår till jämnt tiotal kronor, densamma höjas till närmast högre tiotal.

För extraordinarie präst skall emeritilön utgöra ettusen femhundra kronor.

3 §.

Med iakttagande däraf att kyrkofonden eljest åliggande utgifter skola i främsta rummet bestridas samt att icke något år mer än femhundra-tusen kronor må användas till emeritilöner, bestämmer Konungen, huru tillgängliga medel skola, med hänsyn till olika klasser af tjänstnehafvare, uppdelas i lämpligt antal emeritilöner.

4 §.

Ordinarie präst vare pliktig att, mot åtnjutande af emeritilön, från tjänsten afgå:

när han fyllt sjuttiofem år; eller

när han fyllt sextiofem år samt under mer än tre af de senast förflutna fem åren varit i följd af obotlig sjukdom eller ålderdomssvagheter urståndsatt att själf fullgöra sina tjänsteåligganden och af sådan anledning åtnjutit tjänstledighet.

Extraordinarie präst må erhålla emeritilön, när han uppnått sextio års ålder.

*Kungl. Maj:ts förslag.**Utskottets förslag.*

5 §.

Konungen utser innehafvare af emeritilön.

För sådant ändamål har domkapitlet att hos Konungen anmäla, då stiftet tillhörande präst fyllt sjuttiofyra år eller eljest enligt bestämmelserna i 4 § finnes böra komma i åtnjutande af emeritilön; och skall dylik anmälan göras före slutet af december månad.

6 §.

Ordinarie präst, åt hvilken emeritilön tilldelats, skall från och med utgången af näst därpå följande ecklesiastikår frånträda sin tjänstebefattning och är omedelbart därefter berättigad att åtnjuta emeritilönen.

Extraordinarie präst äger åtnjuta emeritilön från och med början af ecklesiastikåret näst efter det, då dylik lön blifvit honom tilldelad.

Emeritilön skall kvartalsvis utbetalas och utgår intill slutet af den månad, hvarunder innehafvaren affidit. Efterlämnar han änka eller barn, som, därest emeritilön icke tilldelats honom, varit berättigade till tjänst- eller nådår, äge änkan eller barnen uppbära emeritilönen intill utgången af den tid, under hvilken tjänst- eller nådårsförmån eljest skolat åtnjutas.

7 §.

Har den, som åtnjuter emeritilön, blifvit dömd prästämbetet förlustig, vare vid den tid, beslutet härom vunnit laga kraft, hans rätt till dylik lön förverkad.

8 §.

Ej må emeritilön i mät tagas eller med kvarstad beläggas.

9 §.

Konungen bestämmer, hvilket år emeritilöner skola första gången utdelas, och underrättar domkapitlet härom å sådan tid, att dessa kunna före slutet af december månad året näst förut till Konungen inkomma med anmälan, hvarom i 5 § förmäles.

Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottets förslag.

10 §.

Redan utnämnd tjänstinnehafvare vare ej mot sitt bestridande skyldig att, mot åtnjutande af emeritilön, afgå från sin befattning.

11 §.

Hvad om domkapitel i denna lag är stadgadt gäller äfven om Stockholms stads konsistorium.

12 §.

De ytterligare föreskrifter, som för tillämpning af bestämmelserna i denna lag kunna finnas erforderliga, meddelas af Konungen.

D) L A G

om kyrkofond.

Med upphäfvande af hvad i förut gifna författningar finnes stridande mot här nedan meddelade föreskrifter förordnas som följer:

1 §.

De prästerskapet i territoriella församlingar anslagna aflöningsmedel, om hvilka *i denna lag* förmäles, skola *utgöra en svenska kyrkans tillhörighet och*, under benämning *kyrkofonden*, af statskontoret, utan sammanblandning med *statsmedel*, förvaltas.

1 §.

De prästerskapet i territoriella församlingar anslagna aflöningsmedel, om hvilka *här nedan* förmäles, skola, under benämning *kyrkofonden*, *användas för kyrkliga ändamål, på sätt i denna lag bestämmes*, och af statskontoret, utan sammanblandning med *andra medel*, förvaltas.

2 §.

Till kyrkofonden skola öfverföras prästerskapets löneregleringsfond och de ecklesiastika bostälленas skogsfond.

Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottets förslag.

I öfrigt skola, enligt Konungens bestämmande i hvarje särskildt fall, till kyrkofonden öfverlämnas dels till aflöning för prästerlig tjänst afsedda fonder och andra kapitaltillgångar, i den mån de ej äro att hänföra till löne-medel, som omförmålas i 7 § af lagen om reglering af prästerskapets aflöning eller enligt grunderna för bestämmelserna i 19 och 22 §§ af samma lag böra af vederbörande kyrkoråd förvaltas, och dels för såldt eller utbytt boställe erhållna ersättningsmedel, hvarom i 62 § af ecklesiastik boställsordning sägs.

3 §.

Ytterligare skola till kyrkofonden ingå:

1. hvad enligt lagen om indragning till statsverket och afskrifning af prästerskapets tionde samt om ersättning därför årligen skall af statsverket gäldas såsom ersättning för tionde och andra afgifter af fast egendom, hvilka på grund af förut gifna författningar tillkommit prästerskapet;

2. årlig ersättning af statsverket ej mindre för de anslag i krono- och kyrkotionde samt oindelt spannmål äfvensom hemmansräntor, för hvilka godtgörelse af statsmedel lämnas prästerskapet det eklesiastikår, som tilländagår näst före den 1 maj 1914, än äfven för de statsanslag i penningar, som för samma ecklesiastikår af prästerskapet åtnjutas;

3. arrende af boställen, hvilkas afkomst vid 1913 års slut antingen ingår till prästerskapets löneregleringsfond eller är af Konungen anvisad till löneförbättring för prästerlig tjänstinnehafvare i annat pastorat än det, inom hvilket bostället är beläget;

4. medel, som *efter afdrag af kostnaderna för försäljning* inflyta för försåld skog från prästerskapet anslagna löneboställen, med undantag af sådana, hvilkas afkomst skall, enligt 7 § i lagen om reglering af prästerskapets aflöning, tillgodokomma viss tjänstinnehafvare utöfver lönen eller, enligt bestämmelse i donationsbref angående bostället, tillfalla änka;

4. medel, som inflyta för försåld skog från prästerskapet anslagna löneboställen, med undantag af sådana, hvilkas afkomst skall, enligt 7 § i lagen om reglering af prästerskapets aflöning, tillgodokomma viss tjänstinnehafvare utöfver lönen eller, enligt bestämmelse i donationsbref angående bostället, tillfalla änka;

5. öfverskott, som å de i 19 § 2 och 3 mom. i lagen om reglering af prästerskapets aflöning afsedda, årligen inflytande aflöningsmedel kan i

*Kungl. Maj:ts förslag.**Utskottets förslag.*

ett pastorat uppkomma, sedan hvad däraf för året erfordras till gäldande af de för prästerskapet därstädes fastställda löner tagits i anspråk;

6. ränta och annan vinst å kyrkofondens tillgångar.

4 §.

Den årliga ersättning för krono- och kyrkotionde samt oindelt spannmål äfvensom hemmansräntor, hvarom i 3 § 2 mom. förmäles, skall utgöras med belopp, motsvarande medeltalet af medelmarkegångsprisen för veder börande persedlar under de femtio åren 1864—1913, med tillägg af forsellön.

5 §.

Öfverföring till kyrkofonden af de i 2 § och 3 § 2 mom. omförmälda tillgångar skall äga rum från och med den 1 januari 1914, hvarefter det åligger kyrkofonden att svara för samtliga de utgifter, som enligt allmän författning eller särskilda, i behörig ordning meddelade bestämmelser vid tiden för öfverföringen redan blifvit anvisade till utgående från dessa tillgångar.

Inleverering till kyrkofonden af den ersättning, som angifves i 3 § 1 mom., vidtager med afseende å hvarje pastorat från och med ecklesiastik-året näst efter det, med hvars utgång den på grund af förordningen den 11 juli 1862 eller förordningen den 1 november 1872 fastställda löne-reglering för prästerskapet i pastoratet upphör att gälla.

Hvad i öfrigt är afsedt såsom inkomst för kyrkofonden skall tillföras densamma, när sådant utan förnärmande af annans rätt kan ske.

6 §.

Af kyrkofonden skola utgöras:

1. ersättning för församlingsafgifter enligt stadgandet i 21 § af lagen om reglering af prästerskapets aflöning;

2. hvad af skogsförsäljningsmedel, enligt 19 § 4 mom. i sagda lag, skall utgå till prästerskapets aflöning;

3. kostnad för skogsindelning å löneboställen, med undantag af sådana, hvilkas afkomst skall, enligt 7 § i omförmälda lag, tillgodokomma viss tjänstinnehafvare utöfver lönen eller, enligt bestämmelse i donationsbref angående bostället, tillfalla änka;

4. ersättning för skogsstatens öfriga bestyr med skog å de i 3 mom. afsedda boställen med belopp, som Konungen enligt gällande grunder

*Kungl. Maj:ts förslag.**Utskottets förslag.*

för beräkning af dylik ersättning årligen i afseende å näst föregående års verksamhet fastställer till gäldande;

5. annan än i 4 mom. afsedd kostnad för bevakning samt skogsodlings- och andra arbeten för skogsskötselns främjande å de i 3 mom. afsedda boställen, intill belopp, som Konungen efter domänstyrelsens förslag hvarje år för det följande bestämmer;

6. kostnad för åtgärd eller anstalt, som enligt Konungens särskildt meddelade tillstånd må utföras för tillgodogörande af virkesafkastning eller motverkande af uppkommen skada å skog till boställe, som afses i 3 mom.;

7. ålderstillägg, arfvoden och kostnadsersättningar, som jämlikt lagen om reglering af prästerskapets aflöning skola af kyrkofonden gäldas, så ock emeritlöner, hvilka i enlighet med lagen om sådana löner blifvit präster tilldelade;

8. i den mån fondens tillgångar det medgifva, anslag, som Konungen till främjande af den kyrkliga organisationens utveckling må finna skäligt bevilja extraordinarie präst för särskild prästerlig tjänstgöring.

7 §.

Där från boställe skogsförsäljningsmedel skola ingå till kyrkofonden, må Konungen på ansökning af boställshafvare eller arrendator, som utgör jämväl å boställets skogsmark belöpande utskylder och besvär, bevilja honom skäligt bidrag från kyrkofonden till fullgörande af denna skattskyldighet.

8 §.

1. Varder genom lönereglering, som skall tillämpas omedelbart efter det lönereglering, fastställd på grund af förordningen den 11 juli 1862 eller förordningen den 1 november 1872, upphört att gälla, aflöning för kyrkoherde- eller komministerstjänst bestämd till afsevärdt mindre belopp än det, som under närmast föregående fem år i medeltal utgått för tjänsten, må präst, som, när denna lag utfärdas, minst fem år innehaft och vid tiden för den nya löneregleringens tillämpning fortfarande innehar dylik tjänst, kunna, där icke hans tjänstverksamhet blifvit i motsvarande mån inskränkt, för den tid han vid samma tjänst kvarstår eller för vissa år däraf erhålla skälig löneförbättring, att såsom särskildt tillskott utgå från kyrkofonden, såvida han hos Konungen därom gör ansökning och Konungen finner kyrkofondens tillgångar sådant medgifva.

2. Så snart inom visst stift lönereglering, fastställd enligt lagen om reglering af prästerskapets aflöning, vunnit tillämpning beträffande något

*Kungl. Maj:ts förslag.**Utskottets förslag.*

till samma stift hörande pastorat, skall inom stiftet anställd ordinarie präst, hvars lön utgår enligt äldre lönereglering, till kyrkofonden inbetala hvad honom åligger att för aflöning af extraordinarie präster utgifva utöfver förmånerna af bostad och vivre samt skjuts i tjänsteärenden.

3. Redan utnämnd kontraktsprost, hvilken icke åtnöjes med arfvode, som i enlighet med oförmälda lag varder för hans prostämbete fastställt, är berättigad att från kyrkofonden uppbära aflöning efter hittills gällande grunder.

9 §.

Jämväl efter det prästerskapets löneregleringsfond, de ecklesiastika boställenas skogsfond och andra liknande fonder öfverförts till kyrkofonden, må Konungen, intill dess på grund af lagen om reglering af prästerskapets aflöning fastställd lönereglering vunnit tillämpning inom vederbörande pastorat, till förhöjande af aflöningen för prästerskapet i pastoratet eller till utveckling af den kyrkliga organisationen därstädes, bevilja nödigt anslag från kyrkofonden.

10 §.

De ytterligare föreskrifter, som för tillämpning af bestämmelserna i denna lag kunna finnas erforderliga, meddelas af Konungen.

E.) Grunder för ändringar i lagstiftningen om ecklesiastika boställsskogar.

1. Skogs- och hagmark å samtliga åt prästerskapet i territoriella församlingar anslagna löneboställen skola ställas under skogsstatens omedelbara vård och förvaltning.

2. Skog å löneboställe skall i första rummet användas till boställets husbehof.

Därutöfver må från boställets skog erhållas dels af vederbörande tjänstinnehafvare ved till husbehof, på sätt i 11 § 4 mom. i lagen om reglering af prästerskapets aflöning sägs, dels ock, i ordningen därefter, virke af pastoratet till uppförande och underhåll af laga hus och hägnader å prästgård samt, om tillgång jämväl därtill finnes, af församling till kyrkobyggnad.

Kungl. Maj:ts förslag.

3. Hvad af boställes skogsafkastning icke erfordras för de i nästföregående mom. angifna behof skall försäljas.

Sedan af medel, som influtit vid försäljningen, *guldits kostnaden för densamma*, skall återstoden ingå till kyrkofonden, hvarifrån, enligt hvad särskildt är stadgadt, erforderliga belopp af skogsförsäljningsmedel till prästerskapets aflöning gäldas.

4. För skogsindelning å löneboställe skall kostnaden, därtill förskott såsom hittills lämnas af allmänna medel, gäldas af kyrkofonden.

Kostnaderna ej mindre för bevakning samt skogsodlings- och andra arbeten för skogsskötselns främjande å löneboställe än äfven för åtgärd eller anstalt, som afser tillgodogörande af virkesafkastning eller motverkande af uppkommen skada å löneboställes skog, så ock ersättning för skogsstatens bestyr med dylik skog skola likaledes gäldas af kyrkofonden, på sätt därom är särskildt stadgadt.

5. Följande undantagsbestämmelser äro att iakttaga:

Hvad i 2 mom. andra stycket och 3 mom. andra stycket stadgas äger ej tillämpning å löneboställe, hvars afkomst skall, enligt 7 § i lagen om reglering af prästerskapets aflöning, tillgodokomma viss tjänstinnehafvare utöfver lönen eller, enligt bestämmelse i donationsbref angående bostället, tillfalla änka.

När löneboställe, hvarom nu är sagdt, icke lämnar så stort virkesöfverskott, att däraf kunna bestridas kostnader, som omförmälas i 4 mom., samt nödiga medel icke genom vederbörandes försorg tillhandahållas, har skogsstaten icke att taga någon befattning med de arbeten, åtgärder eller anstalter, som i afseende å dylikt boställes skog må finnas erforderliga. Icke heller må kostnaderna för dem gäldas af kyrkofonden.

Stockholm den 4 maj 1910.

På utskottets vägnar:

HANS WACHTMEISTER.

Reservationer:

Vid A) *Lag om indragning till statsverket och afskrifning af prästerskapets tionde samt om ersättning därför.*

5 §.

Af herr *Juhlin*, med hvilka herrar *Nilsson* i Skärhus och *Olsson* i Blädinge instämt:

»Då enligt min uppfattning såväl billighet som rättvisa tala för att en afskrifning af den på jordegendomen hvilande skattebördan, som under benämningen tionde utgår till prästerskapets aflöning, borde ske för hvarje pastorat samtidigt som de nu gällande konventionerna förfalla och ny löne-reglering träder i kraft, hade jag helst velat yrka bifall till den af *P. Nilsson* i Bonarp m. fl. afgifna motionen. Men ett bifall till motionen skulle dock icke åstadkomma full rättvisa de olika församlingarna emellan, enär de nu gällande konventionerna utlöpa under en period af tjugo år eller mellan åren 1914—1934, hvaraf följden skulle blifva den, att, om nämnda motion bifölles, en del församlingar blefve befriade från att utgöra tionde ända till tjugo år tidigare än andra. Jag har därför ansett det lämpligt att gå en medelväg och har sålunda yrkat på en kortare afskrifningstid, under hvilken dessa sekelgamla orättvisor skulle aflyftas från jordegendomen.

För denna min åsikt om behovet af en kortare afskrifningstid, finner jag ytterligare motiv i det nya inkomst- och förmögenhetsskatteförslaget, som Kungl. Maj:t förelagt Riksdagen innevarande år. Enligt detta förslag kommer de naturaförmåner, som jordbrukaren för sig och sin familj åtnjutit, att bli föremål för beskattning. Då således jordbrukaren kommer att beskattas på alldeles samma sätt som öfriga medborgare, synes det mig ej längre finnas några giltiga skäl att förlänga afskrifningstiden för tiondepålagan på sätt Kungl. Maj:t föreslagit och utskottet för sin del godkänt.

Det har anmärkts, att en ändring i Kungl. Maj:ts förslag skulle föranleda uppgörande af ny finansplan för ifrågavarande lönereglering. Denna anmärkning kan jag dock icke tillmäta någon större betydelse. Om mitt här nedan framställda yrkande bifalles, skulle det ändock dröja omkring trettio år innan denna afskrifning vore fullt genomförd, och vid den tidpunkten torde det icke möta någon större svårighet för statsverket att helt öfvertaga denna börda, som jordbruket under århundraden ensamt burit — om man vid den tiden öfver hufvud taget anser, att kyrkan fortfarande skall äga bestånd som en statsinstitution.

På grund af det anförda får jag härmed vördsamt hemställa,

att Riksdagen i anledning af herr Nilssons i Bonarp motion, nr 252, måtte med ändring i hvad Kungl. Maj:t i 5 § första stycket af lag om indragning till statsverket och afskrifning af prästerskapets tionde samt om ersättning därför föreslagit besluta, att de till statsverket indragna tiondeafgifter skola under loppet af tolf ecklesiastikår, räknade för hvarje pastorat från och med det år, då indragningen vidtager, afskrifvas i sådan ordning, att af den summa, kammarkollegium enligt § 3 fastställt, inom vederbörande församling till statsverket årligen erläggas under de sex första åren sextio procent, under därpå följande tre år fyrtio procent och under de sista tre åren tjugo procent, hvar efter från och med det trettonde året återstoden eftergifves.»

Vid B) *Lag om reglering af prästerskapets aflöning.*

2 §.

Af herr *Byström*, med hvilken herr *Forssell* instämt:

»På de skäl, som anförts i motionen, hvilken är införd i utskottets utlåtande sid. 39—42 anse vi att § 2 bör få följande lydelse:

Efter det nödig utredning skett angående behovet af sådan ändring i den kyrkliga indelningen och organisationen, hvarom i 23 § sägs, fastställer Kungl. Maj:t i enlighet med de i denna lag stadgade grunder, särskildt beträffande hvarje pastorat, aflöning för kyrkoherden samt för komminister, där sådan skall vara anställd.

Sälunda fastställd lönereglering skall, där den är afsedd att träda i tillämpning före den 1 maj 1934, äga giltighet intill samma dag, men eljest under tjugu ecklesiastikår, räknade från det då förut fastställd lönereglering upphör att gälla.

Är tillämpning af meddeladt beslut om indragning eller inrättande af prästerlig tjänst beroende af tjänstinnehafvares afgang, skall, där så erfordras, särskild lönereglering fastställas för den tid tjänstinnehafvaren vid sin beställning kvarstår.»

3 §.

Af herr *Persson* i Tällberg:

»I likhet med hvad Kungl. Maj:t föreslagit och utskottets majoritet tillstyrkt, anser jag, att prästerskapets löner skola delas i grundbelopp och fyllnadsbelopp.

Jag anser äfven, att vid beräkning af fyllnadsbelopp hänsyn bör tagas till såväl pastoratets folkmängd som till dess areal i land.

Men jag finner det däremot icke påkalladt, att redan en så obetydlig areal som 100 kvadratkilometer skall, utan afscende på pastoratets folkmängd, grundlägga fyllnadsbelopp.

Jag anser nämligen, att grundlönen särskildt för kyrkoherde — men äfven för komminister — är så tilltagen, att till och med om någon sänkning däri företoges, den bör vara tillräcklig för arbetet inom församlingar med ofvannämnd areal och ringa folkmängd. Det vore ju meningslöst att bestämma grundlönen så lågt, att den icke vore tillfredsställande för tjänstinnehafvarens i de minsta församlingar. Enligt mitt förmenande lär väl fyllnadsbeloppet vara afsedt att komma till användning först då, när församlingens folkmängd eller areal eller båda tillsammans förorsaka tjänstehafvaren större arbetsbörd än att den kan anses godtgjord med blott grundlönen.

Äfven torde det väl få betraktas som en felaktighet i Kungl. Maj:ts förslag, att enligt detsamma de första hundratalen kvadratkilometer skulle betalas med 50 kronor, då däremot hvarje hundratal kvadratkilometer, som öfverstiger 1,000 kvadratkilometer, skulle betalas med blott 20 kronor. Det lär dock få anses obestriddigt, att de första kvadratkilometerna förorsaka prästen de minsta omkostnaderna. Ty en församling med så obetydlig yta som 100 kvadratkilometer kan väl knappast föranleda till några ämbetsresor. Är då folkmängden i sådan församling endast t. ex. 700 à 800 personer, synes mig — som sagdt — fyllnadsbelopp vara opåkalladt.

Emot det sätt för beräkning af fyllnadsbelopp, som jag framlagt uti min motion, nr 241, har gjorts den anmärkningen, att det vore oriktigt att sammanslå folkmängd och areal. Jag medger gärna, att man kan tvista om, huruvida en församlings areal bör öfva inflytande på prästens aflöning, helst då, såsom föreliggande förslag innehåller, prästen berättigas till skjutsersättning för ämbetsresor. Men det är icke min uppfinning att hänsyn skall tagas till pastoratets areal, utan jag har i det afseendet anslutit mig till Kungl. Maj:ts tillstyrkta förslag. Och utgående från den förutsättningen, att pastoratets areal bör öfva inflytande på fyllnadsbeloppens storlek, har jag sedan sökt visa, att det af mig förordade systemet är att föredraga framför Kungl. Maj:ts.

De särskildt tillkallade sakkunniga, som deltagit i granskningen af det inom ecklesiastikdepartementet utarbetade förslag till ordnande af frågan om prästerskapets aflöning, yttra ock på sidan 10 uti sin promemoria af den 14 december 1909 i afseende å förevarande sak följande: »Möjligen kan ifrågasättas, huruvida icke, för beräkningen af fyllnadsbeloppen, folkmängd och areal borde sammanslås till en siffra och tillägget därefter beräknas.»

Inom utskottet framställdes den anmärkningen mot mitt förslag, att särskildt en del komministrar skulle enligt detsamma få lägre lön än efter Kungl. Maj:ts förslag.

Denna anmärkning skulle jag tillmäta stor betydelse, om icke komministrarnes verksamhet i allmänhet vore af den art, att deras ämbetsåligganden äro betydligt mindre beroende af församlingens både folkmängd och areal, än hvad förhållandet är med kyrkoherdarnes.

Däremot kunde det nog med fog ifrågasättas, huruvida icke skillnaden mellan kyrkoherdes och komministers lön är för stor. Men jag kan alldeles icke vara med om att höja de sistnämndas aflöning efter faktorer, som näppeligen ha något att skaffa med deras ämbetsverksamhet. Däruti ligger motivet för mig att sätta det efter areal och folkmängd utgående fyllnadsbeloppet till hälften för komminister mot för kyrkoherde.

Under utskottets försök att kritisera mitt förslag har utskottet valt en föga hållbar utgångspunkt. Utskottet utgår nämligen ifrån, att Kungl. Maj:ts förslag är ofelbart och att följaktligen hvarje afvikelse från detsamma skulle vara ett fel.

Mitt ändringsförslag har jag framlagt just därför, att jag ansåg Kungl. Maj:ts förslag mindre tillfredsställande.

Utän att vilja påstå, att mitt förslag skulle vara fullt nöjaktigt, anser

jag dock att i de flesta fall, där mitt förslag leder till andra aflöningsbelopp än Kungl. Maj:ts förslag, detta är en förtjänst.

Vill man anställa jämförelse för att utröna, hvilket förslag som är att föredraga, då får man icke på förhand fastslå, att vare sig ena eller andra förslaget är riktigt, utan jämförelsen bör göras mellan respektive församlingar med tagen hänsyn till de faktorer — areal och folkmängd —, som i båda förslagen äro godtagna såsom grund för fyllnadsheloppens beräkning.

Å sidan 48 i betänkandet anför utskottet några exempel för att söka visa, att enligt mitt förslag pastoratets areal skulle öfva allt för stort inflytande på fyllnadsbeloppens storlek. Jag skall här göra en jämförelse mellan samma församlingar enligt den af mig förordade löneskalan.

Församling	Pastoratets		Summa areal och invånare	Lön Kronor
	antal invånare	Kv.-kilometer areal		
Amnehärad.....	2,793	106	2,899	4,570
Arjeplog	2,782	13,052	15,834	7,540
Visingsö	1,282	24	1,306	4,090
Karesuando	1,206	5,414	6,620	5,680
Södra Sallerup.....	1,695	23	1,718	4,210
Husie	5,330	23	5,353	5,320
Fasterna	1,455	99	1,554	4,180
Högbo	9,028	102	9,130	6,430
Åre	2,425	1,926	4,351	5,020
Öfver-Luleå	12,977	1,876	14,853	8,170

Utskottets siffror äro respektive: 4,560; 6,810; 4,060; 5,360; 4,180; 5,520; 4,120; 7,050; 5,020; 9,160, allt kronor.

Gör man på detta sätt en jämförelse mellan de respektive församlingarna, kan jag för min del icke finna annat, än att lönerna efter mitt förslag skulle blifva väl afvägda.

Att lönerna i de till yttinnehållet ovanligt stora och på grund däraf svårskötta församlingarna Arjeplog och Karesuando enligt mitt förslag

skulle blifva afsevärdt högre än hvad Kungl. Maj:t föreslagit, anser jag vara en verklig förtjänst. Och jag saknar icke anledning tro, att dessa pastorat ändå inte skola blifva de begärligaste.

Obenägheten att antaga mitt förslag torde sålunda icke vara att söka i den princip, hvarpå förslaget är bygd eller dess verkningar de olika församlingarna emellan, utan fastmera däri, att dess tillämpning skulle minska prästerskapets lönestat för hela riket med 170,353 kronor.

Min bestämda uppfattning är allt fortfarande den, att vi icke kunna komma till något fullt tillfredsställande resultat beträffande aflöningen för statskyrkans prästerskap, förrän vi äfven på denna ämbetsmannakår tillämpa samma moderna aflöningsprinciper som för andra statens tjänstemän. Men för sådana principer synas hvarken prästerna själfva eller deras speciella målsmän ha någon större hänförelse. Vi må sålunda för denna gång stanna vid att söka göra det bästa möjliga af ett aflöningsystem, som ligger ungefär midt emellan forntid och nutid.

På grund af det anförda, får jag vördsamt hemställa,

att Riksdagen måtte antaga följande lydelse af § 3 i förslag till lag om reglering af prästerskapets aflöning:

3 §.

Lön för kyrkoherde och komminister delas i grundbelopp och fyllnadsbelopp.

Grundbelopp skall utgöra:

för *kyrkoherde* 4,000 kronor och för *komminister* 2,500 kronor.

Fyllnadsbelopp beräknas:

för *kyrkoherde*

efter pastoratets *folkmängd* och *areal* i land sålunda, att invånarantalet och antalet kvadratkilometer sammanslås till ett tal, hvarå beräknas tillägg till grundlönen med 30 kronor för hvarje fullt 100-tal utöfver 1,000, dock med iakttagande dels att i nämnda sammanlagda tal icke må inräknas folkmängd i församling, där komminister på eget ansvar under pastors tillsyn sköter kyrkbokföringen, dels att i talet må ingå högst

10,000 kvadratkilometer, och dels att detsamma ej i något fall må öfverstiga 21,000;

för *komminister*

efter folkmängden i den eller de församlingar, för hvilka komministern är anställd, äfvensom pastoratets *areal* i land sålunda, att invånarantalet och antalet kvadratkilometer sammanslås till ett tal, hvarå beräknas tillägg till grundlönen med 15 kronor för hvarje fullt 100-tal utöfver 1,000; dock med iakttagande dels att, där i ett pastorat flera komministrar finnas, i nämnda sammanlagda tal icke må ingå större antal kvadratkilometer än som på enhvar af komministrarna belöper efter förhållandet mellan antalet komministrar och antalet kvadratkilometer, dels att i talet må ingå högst 10,000 kvadratkilometer, och dels att detsamma ej i något fall må öfverstiga 21,000.

Vid lönebeloppens fastställande skola senast tillgängliga officiella uppgifter angående folkmängd och areal följas.»

Af herrar *Byström, Olsson* i Blädinge och *Nilsson* i Skärhus:

»Det har anmärkts från åtskilliga håll, att lönerna för prästerskapet enligt Kungl. Maj:ts förslag tilltagits i allmänhet väl höga. Denna anmärkning hafva vi ansett hafva fog för sig. Vi hafva emellertid ej ansett att vägen till rättelse härutinnan skulle vara att minska grundbeloppen, då det skulle verka därefter, att minskningen blefve lika för alla löntagare oafsedt huru stor deras lön är. En minskning med 500 kronor i den föreslagna lönen på 4,000 kronor måste kännas mycket mera än samma minskning i en lön på 8,000 eller 10,000 kronor. Vi anse, att de smärre lönerna ej böra, så vidt möjligt är, minskas, men väl de större. Att en del löntagare, särskildt komministrarne, genom vårt förslag komma att få någon liten minskning, som de ej bort få vidkännas, är möjligt, men dels ha vi ansett oss ej kunna ändra de proportioner, som Kungl. Maj:t föreslagit skola finnas mellan kyrkoherdelöner och komministerlöner och dels har det icke varit oss möjligt att på den knappa tid, som varit oss tillmätt, kunna göra de vidlyftiga uträkningar, som hade blifvit en följd, om vi skulle hafva låtit Kungl. Maj:ts förslag i fråga om fyllnadsbelopp få

gälla för komministrarar t. ex. upp till 3,000 kronors lön, men sedan beräknat dem såsom vi nu gjort.

Vidare anse vi, att det är allt för stor olikhet i lönerna för präster inom samma kategori. Så kan till exempel en kyrkoherde få 4,000 kronors lön, under det att en annan kyrkoherde får 10,000 kronor. I båda fallen tillkomma fri bostad jämte en del andra förmåner.

Ett af de mera betydande klagomålen mot det nuvarande lönesystemet har varit att lönerna varit så olika. Samma förhållande blir äfven för framtiden, om Kungl. Maj:ts och utskottets förslag blir lag. Så stor skillnad, som enligt Kungl. Maj:ts förslag blir fallet, kan ej vara rättvis.

Grundlönerna synas vara så afvägda, att det väl ej gärna kan komma i fråga att nu ändra dem, och i alla händelser kunna nedsättningar i dem säkerligen icke göras. Däremot böra fyllnadsbeloppen kunna minskas med en tredjedel af det af Kungl. Maj:t föreslagna.

En olägenhet i vårt förslag är, att de siffror vi använt, i vissa fall äro så ojämna, men detta beror på, att vi hållit oss vid två tredjedelar af hvad Kungl. Maj:t föreslagit i fråga om fyllnadsbeloppen, då vi ansett säkrast att utgå från de beräkningar, som vi haft att tillgå. Det är emellertid möjligt att, om vårt förslag vinner beaktande, dessa siffror kunna göras till jämna tal inom de gränser vi angifvit. Det som inbeparas genom vårt förslag, som är att på sätt vi här ofvan antydt toppa af lönerna uppåt, blir cirka 600,000 kronor.

Huruvida det förslag om folkmängds- och arealsberäkning, som framställt af herr Daniel Persson och hans medreservant är att föredraga framför Kungl. Maj:ts förslag, därom vilja vi här icke uttala någon mening. Men vårt förslag kan utan allt för stor svårighet tillämpas, hvilketdera af de nu nämnda förslagen Riksdagen än må besluta sig för.

Vi hafva ansett att den ifrågavarande paragrafen bort få följande lydelse:

3 §.

Lön för kyrkoherde och komministrar delas i grundbelopp och fyllnadsbelopp.

Grundbelopp skall utgöra:

för *kyrkoherde* 4,000 kronor och för *komministrar* 2,500 kronor.

Fyllnadsbelopp beräknas:

för *kyrkoherde*

efter pastoratets *folkmängd* med 20 kronor för hvarje fullt 100-tal personer öfver 1,000 till och med 3,000 och med 26 kronor 67 öre för hvarje öfverskjutande fullt 100-tal personer, dock att härvid folkmängd i församling, där komminister på eget ansvar under pastors tillsyn sköter kyrkbokföringen, icke medräknas; *samt*

efter pastoratets *areal* i land med 33 kronor 33 öre för hvarje fullt 100-tal kvadratkilometer till och med 1,000 och med 66 kronor 67 öre för hvarje öfverskjutande fullt 500-tal kvadratkilometer, dock ej för mer än tillhopa 10,000 kvadratkilometer.

för *komminister*

efter *folkmängd* i den eller de församlingar, för hvilka komministern är anställd, med 10 kronor för hvarje fullt 100-tal personer öfver 1,000; *samt*

efter pastoratets *areal* i land — med iakttagande att, där flera komministrar finnas, beloppet beräknas för dem alla tillsammans till lika fördelning mellan dem — med 33 kronor 33 öre för hvarje fullt 100-tal kvadratkilometer till och med 1,000 och med 66 kronor 67 öre för hvarje öfverskjutande fullt 500-tal kvadratkilometer, dock ej för mer än tillhopa 10,000 kvadratkilometer.

Vid lönebeloppens fastställande skola senast tillgängliga officiella uppgifter angående folkmängd och areal följas.»

Af herrar *Kristensson* och *Bergman*:

»Föreliggande förslag till lag om reglering af prästerskapets aflöning erbjuder det företrädet framför tidigare förslag i samma ämne, att i föreliggande lagförslag intagits mera noggranna bestämmelser angående de löneförmåner, som i regel skola tillkomma prästerliga tjänst innehafvare.

Visserligen blifva lönebeloppen i åtskilliga fall beroende af de ändringar, som komma att genomföras i nu bestående kyrkliga indelning och organisation, äfvensom af den subjektiva uppfattning, som Kungl. Maj:t kan komma att lägga till grund för tillämpningen af särskildt nästföljande paragraf med dess — äfven i den af utskottet förordade affattningen —

tänjbara bestämmelser, men de allmänna grunder, på hvilka lagförslaget är byggdt, möjliggöra dock en öfversiktlig beräkning af löneförmånernas storlek.

Medellönen skulle efter den i propositionen verkställda beräkningen blifva för kyrkoherde 5,058 kronor och för komminister 3,295 kronor. Men härtill komma åtskilliga betydande förmåner. Till dessa må i främsta rummet hänföras fri bostad, som enligt hvad af Kungl. Maj:t föreslagits och af utskottet tillstyrkts skulle bestå för kyrkoherde af minst sex och högst nio rum samt för komminister af minst fyra och högst sex rum. Af dessa skulle visserligen ett rum vara expeditionsrum, men, fränsedt att äfven detta kunde i viss mån komma till användning för tjänstinhafvarens privata bruk, måste dock värdet af dylik fri bostad betecknas såsom högst ansenligt. I de flesta fall tillerkännes prästen äfven fri vedbrand. Fast han själf får ombesörja huggning och hemforsling, är detta fria husbehovsvirke, såsom departementschefen anmärkt, »*af synnerligen stort värde*». Jämväl torde i de flesta fall som ett plus i aflöningsförmånerna kunna räknas stadgandena om fritt trädgårdsland. I betraktande bör äfven tagas de af utskottet föreslagna bestämmelserna om fri skjuts uti tjänsteresor, hvilka stadganden förslagsvis måste beräknas ådraga en kostnad af 300,000 kronor. För närvarande utgår ingen dylik ersättning.

Men vid ett bedömande af de i denna paragraf föreslagna lönebeloppen påkallar jämväl nästföljande paragraf i detta lagförslag uppmärksamhet. Enligt hvad utskottet föreslagit skulle Konungen vid löneregleringens verkställande kunna förhöja lönebeloppet med ända till 1,000 kronor för kyrkoherde och 750 kronor för komminister. Eftersom de särskilda förhållanden — »såsom synnerligen höga lefnadskostnader i orten eller prästerskapet åliggande skyldighet att duplicera eller med tjänstens skötande förenad synnerlig besvärlighet eller för prästerskapet eljest ökade utgifter» — nog icke komma att uppträda så synnerligen sparsamt, är det att förutse att löneförhöjningar efter denna paragraf icke heller bli sällsynta, och under alla förhållanden kan ifrågasättas, huruvida icke medellönen afsevärdt kommer att höjas tack vare denna paragraf.

Till allt detta må äfven anföras, att enligt 6 § i detta lagförslag de lägst aflönade kyrkoherdarne och komministrarne äro berättigade att efter 10 års ordinarie tjänstgöring erhålla ett ålderstillägg af högst 500 kronor, en sak, som ej alls ingått som faktor vid medellönens uträknande.

Det bör sålunda kunna fastslås, att sammanlagda aflöningsbeloppet för båda tjänstegradernas innehafvare är mycket rikligt tilltaget.

Vid jämförelse med andra kårers aflöningsstater framträder detta sakförhållande än starkare.

Kyrkoherdarnes aflöningsförmåner skulle enligt såväl Kungl. Maj:ts som utskottets förslag i genomsnitt blifva betydligt högre än exempelvis läroverkslektorernas, oaktadt förvärfvandets af lektorskompetens i allmänhet kräver tre års längre universitetsstudier än förvärfvandets af kompetens som kyrkoherde samt såväl ansvaret som arbetet för en lektor får anses vara minst lika stort om icke större än för en kyrkoherde.

Vid sådant förhållande ha vi ansett att något lägre lönebelopp borde fastställas och våga därför föreslå, att grundbeloppet för kyrkoherde fastställas till 3,500 kronor och för komminister till 2,000 kronor. Ett bifall till detta förslag skulle medföra en årlig besparing — hufvudsakligen för församlingarna — af omkring 1,000,000 kronor. Någon exakt siffra torde icke kunna uppgifvas, bland annat därför att det kan antagas, att en sänkning af grundbeloppet i enlighet med vårt förslag kommer att inverka på tillämpningen af 4 § andra stycket äfvensom 8 § af hithörande lagförslag i så måtto, att nämnda bestämmelser möjligen komme att beröra mindre antal tjänstinnehafvare. En här antydd besparing är enligt vårt förmenande af stor betydelse för det tungt skattbelastade svenska folket och vi anse, att äfven med denna mindre grundlön beredes kyrkoherden och komministern »en efter tjänstegrad och ämbetsåligganden» lämpad anständig bärning. Skulle mot förmodan lönerna i en framtid anses för knappt tilltagna, torde icke möjlighet saknas för Kungl. Maj:t och Riksdagen att vidtaga nödig ändring härutinnan, medan däremot en minskning af löneförmånerna i en framtid näppeligen låter sig göra.

I fråga om grunderna för fyllnadsbeloppens utgörande ansluta vi oss till det af Daniel Persson i Tällberg väckta förslaget.

På grund af det anförda få vi hemställa, att denna paragraf måtte erhålla följande lydelse:

3 §.

Lön för kyrkoherde och komminister delas i grundbelopp och fyllnadsbelopp.

Grundbelopp skall utgöra:

för *kyrkoherde* 3,500 kronor och för *komminister* 2,000 kronor.

Fyllnadsbelopp beräknas:

för *kyrkoherde*

efter pastoratets *folkmängd* och *areal* i land sålunda, att invånarantalet och antalet kvadratkilometer sammanslås till ett tal, hvarå beräknas tillägg till grundlönen med 30 kronor för hvarje fullt 100-tal utöfver 1,000, dock med iakttagande dels att i nämnda sammanlagda tal icke må inräknas folkmängd i församling, där komminister på eget ansvar under pastors tillsyn sköter kyrkobokföringen, dels att i talet må ingå högst 10,000 kvadratkilometer, och dels att detsamma ej i något fall må öfverstiga 21,000;

för *komminister*

efter folkmängden i den eller de församlingar, för hvilka komministern är anställd, äfvensom pastoratets *areal* i land sålunda, att invånarantalet och antalet kvadratkilometer sammanslås till ett tal, hvarå beräknas tillägg till grundlönen med 15 kronor för hvarje fullt 100-tal utöfver 1,000; dock med iakttagande dels att, där i ett pastorat flera komministrar finnas, i nämnda sammanlagda tal icke må ingå större antal kvadratkilometer än som på enhvar af komministrarna belöper efter förhållandet mellan antalet komministrar och antalet kvadratkilometer, dels att i talet må ingå högst 10,000 kvadratkilometer, och dels att detsamma ej i något fall må öfverstiga 21,000;

Vid lönebeloppens fastställande skola senast tillgängliga officiella uppgifter angående folkmängd och areal följas.»

4 §.

Af herrar grefve *Wachtmeister*, Hans, *Ekman*, *Hammar skjöld*, *Sörenson*, *Petersson*, *Lorentz*, *Asker*, *Tønning* och *Ceder crantz*:

»Mot utskottets formulering af 4 § skulle vi icke haft något att invända, om icke dit hade öfverförts den i 3 § i Kungl. Maj:ts förslag upptagna ersättningen för duplikation. Det synes oss uppenbart att fall kunna inträffa, då alla eller ett flertal af de i 4 § omnämnda särskilda förhållanden som motivera en löneförhöjning, kunna på en gång förekomma. Om

kyrkoherden har skyldighet att duplicera hvarje predikodag och ersättning härför anses böra tillkomma honom med 600 kronor, återstå af de till löneförhöjning medgifna 1,000 kronor endast 400, hvilka svårligen kunna räcka till skälig ersättning för »synnerligen höga lefnadskostnader i orten, med tjänstens skötande förenad synnerlig besvärlighet och för prästerskapet eljest ökade utgifter». Det kan invändas att ett sådant sammanfallande af fördyrande omständigheter sällan kan inträffa. Detta synes äfven oss troligt, men det visar endast, att en höjning af det till särskild löneförbättring medgifna beloppet icke skulle i någon högre grad komma att betunga kyrkofonden, hvaremot den skulle bereda större möjlighet för Kungl. Maj:t att i hvarje särskildt fall afpassa lönen efter behovet. Då höjningen utöfver hvad utskottet föreslagit synes oss böra begränsas till 500 kronor och således det i 4 § föreslagna belopp, hvarmed lönen för kyrkoherdebeställning kan förhöjas, bör bestämmas till högst 1,500 kronor anse vi att paragrafen bör erhålla den lydelse som af utskottet föreslås, med den ändring, att orden »högst 1,000 kronor» utbytas mot »högst 1,500 kronor».

5 §.

Af herrar *Kristensson* och *Bergman*:

»Åberopande vår vid § 3 angifna reservation få vi hemställa, att beloppet 4,000 utbytes mot 3,500 och 2,500 mot 2,000.

De »särskildt tillkallade sakkunnige» ha i sin promemoria uttalat, att, därest »en och annan kyrkoherdelön utan tillfredsställande skäl komme att öfverstiga 8,000 kronor eller en och annan komministerlön öfverstiga 5,000 kronor», det borde »öfvervägas, om icke sistnämnda bägge belopp böra i lagen bestämmas såsom maximum, då ju Kungl. Maj:t är i tillfälle att för de undantagsfall, då lönerna böra öfverstiga respektive 8,000 och 5,000 kronor, göra den framställning till Riksdagen, hvartill fog kan finnas.» Den grund, hvarpå detta förslag är byggdt, lämnar visserligen icke samma möjlighet för lönerna att »oproportionerligt hastigt stiga i höjden», detta vare sig det gäller utskottets eller herr Perssons i Tällberg förslag, men det oaktadt torde åtskilliga fall förekomma, då behovet af mera noggranna maximalbestämmelser fortfarande gör sig gällande.

En lön af 8,000 kronor för kyrkoherde och 5,000 för komminister förutom en stor bostad och vissa andra förmåner bör i vanliga fall kunna anses tillräcklig.

Vi få sålunda hemställa, att denna paragraf måtte erhålla följande lydelse:

5 §.

Lön må ej, utom i de fall, som i 4 § andra stycket samt 7, 8 och 9 §§ omförmälas, fastställas till lägre belopp än 3,500 kronor för kyrkoherde och 2,000 kronor för komminister.

För domprost vare lägsta lön 8,000 kronor. För domprost i Uppsala, Lund och Göteborg äfvensom för kyrkoherden i Storkyrkoförsamlingen i Stockholm skall lönen utgöra 10,000 kronor.

Högsta lönebelopp vare för komminister 5,000 kronor, för kyrkoherde 8,000 kronor och för domprost 10,000 kronor.»

6 §.

Af herrar *Kristensson* och *Bergman*:

»Under hänvisning till vår vid § 3 framställda motivering få vi hemställa,

att beloppet 4,500 utbytes mot 4,000 och 3,000 mot 2,500.»

7 §.

Af herr *Byström*, som åberopade hvad de sakkunniga i promemorian den 14 december 1909 yttrat rörande denna paragraf, nämligen:

»Med anledning af den vid 5 § gjorda hemställan skulle ur förevarande paragraf sista delen från och med ordet »dock» utgå; och föreslogs i stället följande lydelse af paragrafen:

»Hvad genom donation — — — till godo; dock med iakttagande att vid uppgörande af lönereglering för tjänsten lönen så bestämmes, att sammanlagda beloppet af densamma jämte omförmälda särskilda förmån eller däremot svarande värde i penningar icke öfverstiger 10,000 kronor».

11 § 4 mom.

Af herr *Olsson* i Blädinge, med hvilken herr *Juhlin* instämt:

»De allmänna bestämmelserna angående prästerskapets löneförmåner utgöras af kontant lön enligt vissa bestämda grunder, samt fri bostad i enlighet med hvad uti ecklesiastik boställsordning sägs.

Något om fritt husbehofsbränsle eller motsvarande vedpenningar för prästerskapet i allmänhet är det icke tal. Endast i de fall »när tillgång därtill finnes» äger prästen, enligt förevarande punkt, bekomma ved och brännorf till husbehof, eljest icke. Således en extra pålaga för pastorat med skogstillgång, som jag finner vara helt och hållet obefogad, för att icke säga orättvis, då den icke träffar alla pastorat lika.

Då församlingarne för bestridande af sina afgifter till prästerskapet hafva att tillgodogöra sig såväl arrende för inom pastoratet belägna löneboställen, som skogsförsäljningsmedel af samma boställen, så framgår här af tydligen att de pastorat, som stå på gränsen af den föreslagna maximittaxeringen af 6 öre, gå miste om en eventuell nedsättning uti sina afgifter till prästerskapet, exempelvis till 5 öre, genom att skogen användes för andra än här afsedda ändamål.

Orättvisan häraf framträder så mycket mera, för den händelse, såsom från visst håll antydts, i pastorat utan skogstillgång ersättning för vedbrand skulle kunna beredas ur kyrkofonden af de enligt 4 § reserverade medlen. Således i ena fallet ur kyrkofonden och i det andra af pastoratets aflöningsmedel.

Är sådan möjlighet tillfinnandes, oaktadt ej ett ord därom kan spåras, hvarken uti den omnämnda 4 § eller annorstädes i lagförslaget, så synes det mig hafva varit riktigare att utan omvägar säga ut hvad man tyckes åsyfta, nämligen att, förutom den kontanta grundlönen och fyllnadslönen etc., tillkommer fri bostad jämte ersättning för vedbrand, att gäldas antingen af pastoraten eller ock ur kyrkofonden. Därigenom hade åtminstone alla pastorat vederfarits likhet inför lagen.

Då det är en känd sak att de utsyningar, som hittills skett för husbehofsbränsle till prästerskapet, i allmänhet icke varit förenliga med en god skogshushållning, och ingen säkerhet förefinnes att icke samma miss-hushållning äfven hädanefter sker, anser jag att skadan, i vissa fall till de skattskyldiges, men i de flesta andra åter till kyrkofondens förfång, är vida större än den förmån som prästen har af själfva det vedvärde, hvarom här är fråga.

Genom en god skogshushållning minskas pastoratens behof af tillskott

ur kyrkofonden, och ur denna mera allmänna synpunkt bör frågan intressera alla vänner af sparsamhet. Ser man efter i tabellerna öfver bostälленas skogsafkastning, kan man förvånas öfver den ringa afkastning boställsskogarne lämnat, hvilket, såsom redan är nämndt, endast kan tillskrifvas den misshushållning som just i detta afseende ägt rum.

Då skogskapitalet, såsom jag framhållit, är ett af de lönedel, hvarmed pastoraten hafva att räkna, kan jag för min del icke godkänna att detta tages i anspråk eller förbrukas för andra än därmed afsedda ändamål, och allra minst för sådan extra utgift, hvarom här är fråga och som det icke åligger alla pastorat att utgöra. Bostälленas afkastning bör komma pastoratet helt tillgodo, såväl när det gäller skogsbruk som när det gäller jordbruk. Då man är i färd med att utjämna gamla orättvisor bör man icke medvetet skapa nya.

På dessa anförda skäl vill jag föreslå:

att 4 momentet uti 11 § må ur förslaget till lag om reglering af prästerskapets aflöning utgå.»

Vid B) *Lag om reglering af prästerskapets aflöning, 17 och 18 §§*, samt D) *Lag om kyrkofond, 8 § 3 mom.*:

Af herr *Forssell*:

»Af ålder ha biskopsstiften varit indelade i kontrakt. Inom kontraktet har på förslag af dess präster biskopen utnämnt en af kyrkoherdarna till kontraktsprost, hvilken har till åliggande

1:o att vara biskopens förtroendeman och i denna egenskap mottaga och meddela sina ämbetsbröder inom kontraktet biskopens skrivelser angående kyrkliga ärenden;

2:o att vid förfall för biskopen förrätta visitationer inom kontraktet;

3:o att som domkapitlets ombud närvara vid ekonomiska besiktningar och syner å ecklesiastika boställen;

4:o att förmedla insamlandet af vissa uppgifter af kyrklig art.

Beträffande de göromål, som omnämnas i 1:o punkten, så kunna dessa betraktas som kårangelägenheter som prästerna i likhet med andra tjänstemannakårer i landet ha rätt att sköta efter godtfinnande och som därför ej kunna anses vara någon församlingsangelägenhet. Hvad i 2:o punkten omnämnas är tydligen ej heller någon församlingsangelägenhet. Rörande det åliggande som omtalas i 3:o punkten, så torde det efter de nya be-

stämmelserna angående de ecklesiastika boställena vara goda skäl för att befria kontraktsprostarna därifrån och i stället förordna någon duglig landtbrukare och nämndeman att sköta detta uppdrag. Beträffande slutligen de göromål som beröras i 4:o punkten, så utgöra dessa ett onödigt och tidsödande mångskrifveri, som det för ärendenas snabbare expedierande vore bäst att förbigå.

Det synes mig därför öfverflödigt att kyrkofonden skall betungas med en afgift af minst 58,535 kronor årligen till en sådan honnörspost som kontraktsprostvärdigheten, som för framtiden ej torde bli mindre eftersträfvansvärd därför att den blir oaflönad.

Jag hemställer därför,

att Riksdagen vid antagande af lagen om reglering af prästerskapets aflöning samt lagen om kyrkofond måtte besluta att 17 och 18 §§ i den förra och 8 § 3 mom. i den senare skola utgå.»

Vid C) *Lag om emeritlöner för präster.*

2 §.

Af herrar grefve *Wachtmeister*, *Hans Ekman*, *Hammar skjöld*, *Sörensson*, *Petersson*, *Lorentz*, *Asker*, *Tønning* och *Cedercrantz*:

»Kungl. Maj:t har föreslagit att emeritlön icke må öfverstiga *fyra tusen åttahundra kronor*. Utskottet föreslår att emeritlön ej må öfverstiga *fyratusen kronor för kyrkoherde och tvåtusent femhundra för komminister*. Då vi icke funnit tillräckliga skäl anförda för denna nedsättning, anse vi att Kungl. Maj:ts förslag i denna del bort oförändradt bifallas.»

Af herr *Forssell*:

»Då i de flesta andra tjänstemannaklasser pension utgår med 70 à 75 procent af den kontanta lönen, ehuru vederbörande löntagare under hela sin tjänstetid årligen nödgats erlägga pensionsbidrag till visst belopp af lönen under det att prästerna icke ålagts någon inbetalning — hvilket likväl varit fördelaktigt äfven ur den synpunkten att emeritlön eller pension kunnat tilldelas alla präster, som nått en viss ålder — så anser jag att emeritlön bör utgå med 70 procent af lönen dock högst med 4,000 kronor.»

Vid D) *Lag om kyrkofond:*

1 §.

Af herr *Forssell:*

»Då detta lagförslag vid fjolårets riksdag behandlades af Särskilda Utskottet nr 1, reserverade sig jämte mig fem ledamöter af Andra kammaren för följande lydelse af denna paragraf:

»De prästerskapet i territoriella församlingar anslagna aflöningsmedel, om hvilka i denna lag omförmäles, skola under benämning kyrkofonden af statskontoret förvaltas».

För att undvika att vid fondens förvaltning konflikter med kyrkomötet möjligen kunna uppstå, synes mig försiktigheten bjuda att fasthålla vid denna lydelse, helst som det sista kyrkomötet, som sammanträdde efter fjolårets riksdag, visade sig ta så liten hänsyn till hvad Regering och Riksdag gemensamt beslutat att det förkastade ett lagförslag, hvarom dessa statsmakter enat sig, så kan jag för min del ej finna *något* skäl för att frångå den af mig m. fl. i fjol föreslagna lydelsen af denna paragraf.»

8 §.

Af herrar *Söderbergh, Juhlin, Persson* i Tällberg, *Nilsson* i Skärhus, *Byström, Forsell* och *Juhlin*, hvilka hemställa att 1 mom. må utgå och att de båda återstående momenten rubriceras med resp. 1 och 2.

Vid E) *Grunder för ändringar i lagstiftningen om ecklesiastika boställsskogar.*

Af herr *Persson* i Tällberg.

Af herr *Olsson* i Blädinge, med hvilken herr *Juhlin* instämt:

»Med hänvisning till motiveringen för reservationen vid 11 § 4 mom. hemställer jag att punkt 2 andra stycket måtte erhålla följande lydelse:

Därutöfver må från boställets skog erhållas virke af pastoratet till uppförande och underhåll af laga hus och hägnader å prästgård samt, om tillgång jämväl därtill finnes, af församling till kyrkobyggnad.»

Det skulle antecknas att herr *Juhlin* icke deltagit i slutliga behandlingen af 3 § i lag om reglering af prästerskapets aflöning.

Rättelse

i Riksdagens Särskilda Utskotts (Nr 1) Utlåtande Nr 1.

Å sid. 117 rad. 18 och 19

står:

Af herrar Söderbergh, Juhlin, Persson i Tällberg, Nilsson i Skärhus, Byström, Forsell och Juhlin,

läs:

Af herrar Söderbergh, Jansson i Djursåtra, Persson i Tällberg, Nilsson i Skärhus, Byström, Forsell och Juhlin,
